הצופה

ב"ה, יום שישי א' באב תשנ"ה (28.7.1995) • שנה נ"ח • גליון 16893 • המחיר: 5.60 ש"ח, כולל מע"מ

מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר־אילן ז"ל ★ עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל־המזרחי

היום — פרשת **מסעי**

	שישי	שבת
הפרק	משלי יז-יח	משלי יט-כ
המשנה	נזיר א, ב-ג	נזיר א, ד-ה
הדף - בבלי	סנהדרין קט	סנהדרין קי
ירושלמי	כתובות יג	כתובות יד
ההלכה	שו"ע רטו, ב-ד	שו"ע רטז, א-ג
רמב"ם	שבת ט-יא	שבת יב-יד
זריחה	5.47	5.48
שקיעה	7.42	7.41
סוף זמן ק"ש	8.23	8.23

התחזית

חם ויבש בפנים הארץ, הביל במישור החוף בשבת – דומה

מידות החום המירביות: ירושלים 31, הגולן 30, הגליל 30, חיפה 32, תל־אביב 31, אריאל 31, עזה 31, באר־שבע 34, מעלה אדומים 34, אילת 43.

אולם ניסף

אולם לשמחות ולארועים
ושרותי קייטרינג לכל מקום
קידוש וארוחות שבת • גלאט כשר בלבד

אל תשכחו להזמין את הבר־מצווה
מבצע בר־מצווה באולמי ניסף נמשך

חניון חינם 1770224899

ישראל עשויה לבקש הסגרת בכיר בחמאס אבו־מרזוק שנעצר בארה"ב

נעצר בנמל התעופה קנדי ביום שלישי אחה"צ בהגיעו במטוס ממדינה מזרח־תיכונית

מאת סופר הצופה וסוכנויות הידיעות

ישראל תשקול האם לבקש את הסגרתו של מוסא אבו מארזוק, המנהיג המדיני של החמאס, שנעצר אתמול בארה"ב בעת שבא מכל הנראה היים בסמים לאירגונו.

סוכני משרד ההגירה בנמל התעופה קנדי עצרו את מוסא אבו מארזוק ביום שלישי אחה"צ בהגיעו במטוס ממדינה מזרח־תיכונית.

פקידים בארה"ב הודיעו כי הם עומדים לפתוח בצעדים נגד אבו מארזוק בניסיון לגרשו מארה"ב בטענה כי פעולותיו לגיוס כספים מסייעות לפעילות טרור.

זו פעולה ראשונה שנוקטת ארה"ב ביחס לגיוס כספים ע"י החמאס. שרת המשפטים ז'נט רינו בהרה באוקטובר שעבר כי משרד המשפטים האמריקאי מקיים קשרים עם ישראל בנושא זה, וכי הוא חוקר את גיוס הכספים של החמאס בארה"ב.

(סוף בעמוד 2)

תושבי גוש־עציון "יספחו" הבוקר אדמות מדינה נוספות אל תחום קיבוץ מגדל־עוז

מאות דגלים יונפו הבוקר בסבסטיה ומול האוריינט־האוס

מאת חגי הוברמן סופר הצופה

מתיישבי גוש־עציון אמורים לצאת הבוקר לעבודות הרחבת גדר קיבוץ מגדל־עוז, באופן שתכליל בתוכה אדמות מדינה נוספות, במטרה למנוע נסיונות של ערביי האיזור להשתלט עליהן.

מבצע זה הינו חלק מסדרת מבצעים של מתיישבי יו"ש לקבוע עובדות בשטח, מול נסיונות הערבים לקבוע עובדות מצידם.

ההחלטה על המבצע התקבלה באסיפת חירום של ראשי הישובים בגוש־עציון שנערכה בכפר־עציון ביום שני.

כמו כן יימתח היום עירוב לשכונה החדשה גבעת הדגן באפרת, כדי שהמתיישבים יוכלו לבלות שם את השבת ללא חשש טילטול.

בעתיקות סבסטיה שבצפון השומרון ינפו היום עשרות דגלי ישראל, במסגרת ביקור של משפחות מתחום הקרהרוק בישובי יש"ע. ראש־המועצה האזורית שומרון אריה עופרי יהיה במקום וישוחח עם האורחים. השבת מתארחות אלפי משפחות מתחום הקרהרוק בישובי יהודה ושומרון.

יהושע מור־יוסף מוסיף:

בטקס רב רושם יונף הבוקר דגל ישראל מול בניין האוריינט־האוס בירושלים. במעמד הנצפה יטלו חלק סגן ראש העיר שמואל מאיר יו"ר ועדת הפנים יהושע מצא וראש מולדת רחבעם זאבי.

ההחלטה להניף את דגל המדינה במקום התקבלה בעקבות הודאה שניתנה לפני זמן מה להוריד את דגל ישראל שהתנוסס מעל עמדת משמר הגבול הקבועה באיזור.

בתשובה לשאלתי מסביר הרב בני אלון השוהה במקום שכוונת שבת למעלה מחודש כי הטקס נועד להשליך אור על האבסורד אליו הביאה אותנו הממשלה ההופך דגל ישראל המונף בירושלים לאקט של עצמאות מדינית.

המתנחלים של גבעת הדגן, מצפון לאפרת לא פנו אתמול למרות צו של המינהל האזרחי, אשר על פיו היו אמורים לעזוב את הגבעה כבר ביום ד' בערב. אתמול בנו המתנחלים 3 צריפים אשר בבנייתם החלו בלילה שבין יום ד' ליום ה'. מבנים אלה מצטרפים לאוהלים הנמצאים בבקום מאז יום חמישי שעבר. בגבעה נעשו גם הכנות לקראת שהות בשבת ובין היתר הורחב גדר העירוב.

דובר מחוז ש"י במשטרת ישראל מסר כי המשטרה איננה מתכוונת לפנות את המתנחלים כי הפלישה לשטח איננה פלילית וכי המשטרה ממתינה לפסיקה של בית המשפט בנושא.

מדובר צה"ל לא התקבלה תשובה האם הצבא עומד לפנות את המתנחלים -על פי צו המינהל האזרחי.

ביום א' מתכוונת עמותת המים והקרקע הפלשתינית להגיש בג"צ נגד המועצה המקומית אפרת על כי היא מפרה צו של המינהל האזרחי.

אתמול הגיעה קבוצה של אנשי "שלום עכשיו" כדי למחות על כך שהמתנחלים אינם מפונים.

אתמול בבוקר הדרו חיילים ותושבים מאל האדר לפנות את שלושת אוהלי המחאה הנמצאים במקום.

התושבים מסרבים בטענה כי לא יפנו את האוהלים עד שתפורק התנחלות על הגבעה.

בפגישה עם חברי הועדה המדינית של הקבה"ד

שטרית: הערפל בעמדת ישראל לגבי הסדר הקבע גורם נזק במו"מ עם אש"ף

שיבח את נשיא המדינה על פעולתו להפחתת המתח הציבורי

מאת חגי הוברמן סופר הצופה

"העמימות בקשר להסדר הקבע מצד ממשלת ישראל הביאה יותר נזק מאשר תועלת. הן מבחינת חרדות הציבור והן מבחינת עצם ניהול המשא־ומתן. לישראל אין יעדים מוגדרים שעה שאש"ף יודע בדיוק את יעדו – מדינה עצמאית שבירתה ירושלים. אני סבור שהממשלה הייתה חייבת לקבוע יעדים ברורים מול היעדים של אש"ף".

כך אמר אתמול שר הדתות שמעון שטרית, בפגישה עם חברי הועדה המדינית של הקיבוץ הדתי. השיחה התנהלה באווירה טובה, אולם היו בה גם מעט לשון עקיצות מכיוון חברי הקבה"ד לעבר שר הדתות.

"כל רעיון פוליטי או מוצר או שירות מסחרי שאין לו מותג, נכשל" – אמר השר שטרית – "המותג שלנו מטושטש, ואי אפשר לנצח כשהמותג התעמעם".

(סוף בעמוד 2)

מנחם קולך מבכי

קבוצת נשים בתפילה יום כיפור קטן של ערב ראש חודש אב ליד קבר־רחל אתמול צילום: איי.אף.פי

אלפים התפללו בקבר־רחל ובכותל למען שמירה על המקומות הקדושים

אלפי חרדים בראשם אדמו"רים ורבנים מרחבי הארץ הגיעו אתמול לתפילת יום כיפור קטן ערב ראש חודש אב, בקבר רחל שבבית לחם. המתפללים באו למחות על הכוונה להעביר את קבר רחל לידי הרשות הפלשתינאית.

כוחות הביטחון סגרו את כביש ירושלים בית לחם, בקטע שבין קבר רחל ומחסום גילה בין השעות 20.00 ו־16.30 והתנועה הופנתה לכבישים עוקפים. בכביש הראשי שבתחום העיר בית להם סמוך לקבר רחל הוצבו עשרות רמקולים, אשר שידרו את פרקי התהילים. רבים מהמושבים הערבים בסביבה הסתגרו בבתיהם.

בכביש הראשי הוצבו דוכנים לאיסוף תרומות למוסדות שונים, ובעיקר למקומות קדושים ביהודה ושומרון. כמו קבר יוסף שבשכם

(סוף בעמוד 2)

הממשלה תדון מחרתיים בגרעון התקציבי לשנה הבאה

החלטת שוחט לא להעלות מסים – בהוראה של רבין "כדי לא לפגוע בסיכויי המפלגה בבחירות"

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

גורמים כלכליים בכירים אמרו אתמול כי ראש הממשלה יצחק רבין הבהיר לשר האוצר אברהם שוחט כי בשום פנים אין להעלות מיסים בשנה הקרובה. כבל הנראה נקבעה עמדה זו כדי שלא לפגוע בסיכויי העבודה בבחירות.

לקראת הדיון בממשלה ביום ראשון הקרוב בקביעת הגרעון התקציבי לשנה הבאה הגיש האוצר מסמך ובו נאמר כי "למרות לחצים תקציביים אין להעלות מיסים". במסמך נאמר כי נטל המס באחוזים התוצר עלה ל־40.5%, כולל מס הבריאות. נטל מס מופחת הוא אחד התנאים להמשך קיומו של תהליך הצמיחה ויצירת מקומות תעסוקה.

את הפתרון לבעיית הגרעון יש למצוא בהתנבגסות בתקציב מרוסן.

עם זה התגבשה באוצר החלטה כי הפחתת הבנסה בספטמבר שעליה כבר הוחלט תבוצע, אך לא תהיה הפחתת מיסים נוספת בינואר 1996.

הממשלה תתבקש להחליט ביום ראשון כי הגרעון המקומי ללא מתן אשראי בשנת 1991 יעמד על 3.5% מהתוצר המקומי. סך ההוצאות בתקציב יעמוד על 133 מיליארד ש"ח בעוד שהכנסות נאמדות ב־123.2 מליארד ש"ח, לכן נדרש לקצץ בהוצאות המשרדים 2.15 מיליארד ש"ח שהם 0.8% תוצר. הקיצוץ צריך לכלול את ההוצאות הרגילות של מערכת הביטחון בסך 600 מיליון ש"ח.

למעשה הממשלה תעמוד בפני שלוש אפשרויות:

- קיצוץ הקצאות בסך 2.15 מיליארד ש"ח.
- הגדלת הגרעון בתקציב.
- העלאת מיסים.

לאחר שהאוצר עפ"י עמדת ראש הממשלה קבע שאין להעלות מיסים, יש בין שתי האפשרויות האחרות.

במסמך של האוצר כלולה גם אזהרה מפני סכנה של העלאת שכר במיגזר הציבורי. נאמר בו שאין להעלות מיסים ויש להקטין את הגרעון. אחרת יעמק הגרעון במאזן התשלומים, תואט הצמיחה, יעלה מספר המובטלים ותגדל האינפלציה.

האוצר מצביע על ההתפתחות השלילית שבמאזן התשלומים. בשנתיים האחרונות חלה עלייה בגרעון מרמה של 1.4 מיליארד דולר בשנת 1993 ל־2.8 מיליארד דולר ב־1994. הגרעון לשנת 1995 נאמד ע"י האוצר כ־4 מיליארד דולר כאשר בנק ישראל מעריך שהוא עלול להגיע ל־5 מיליארד דולר.

בסיס תקציב המדינה לשנת 1996 מניח עלייה בהיקף של 70 אלף עולים והמשך תהליך צמיחה כלכלית. התוצר המקומי צפוי לגדול בשנים הקרובות בשיעור הממוצע של 4.7% והתוצר העסקי ב־5.4%.

לפי תחזית האוצר ירד שיעור הבלתי מועסקים ל־6.9% מכוח העבודה.

סופרנו מציין כי בממשלה צפוי ויכוח קשה בעניין הקיצוצים בתקציב.

שגריר ארה"ב לא השפיע על דרעי

שגריר ארה"ב בישראל לא ניסה להשפיע על ח"כ אריה דרעי בכל הקשור בהצבעת סיעת ש"ס בעניין חוק הגולן – אמר לנו דובר שגרירות ארה"ב בתל־אביב.

בהתייחסו למאמר המערכת שפורסם אתמול ב"הצופה" אמר הדובר, כי הפגישה בין השגריר לח"כ דרעי נקבעה לפני כשלושה שבועות ולא היה כל קשר עם הדיון בכנסת בעניין הגולן.

כמו"כ הפנה את תשומת לבנו לדברים שהשמיע בנידון ח"כ דרעי, בראיון בטלוויזיה.

דובר השגרירות סיכם: השגריר של ארה"ב אינו מתערב בוויכוחים הפוליטיים בישראל.

ביניש: להעמיד את ח"כ שטרית לדין

פרקליטות המדינה הודיעה ביניש המליצה להעמיד לדין את ח"כ מאיר שטרית בחשד שעשה שימוש בכרטיסי אשראי מוסדי של ההסתדרות לצרכים פרטיים בעת שהיה גיזבר ההסתדרות.

המלצתה של ביניש הועברה לפני זמן מה ליועץ המשפטי מיכאל בן יאיר שטרם החליט בעניין.

היועץ המשפטי לממשלה הוא המוסמך לבקש את הסרת חסינותו של ח"כ מוועדת הכנסת לצורך הגשת כתב אישום.

האמונה באלוקים באירופה קטנה

בריסל (עתים־רויטר) – עיבו של אלוקים פוחת והולך בין תושבי מדינות האיחוד האירופי, מסתבר מסקר שתוצאותיו פורסמו ביום חמישי מטעם הנציבות האירופית.

תוצאות הסקר הוכיחו כי בכל מדינה, מלבד יוון וספרד, מספר האנשים המאמינים כי אלוקים הוא "חשוב מאוד", פחת באופן חד, בהשוואה למספרים במשאל דומה שנערך לפני כעשר שנים.

האירים סבלו מאובדן האמונה הגדול ביותר, שהתבטא בירידה של 23 אחוז, למרות שגם הצרפתים, הלוכסמבורגים והאיטלקים לא היו בפיגור רב עם ירידות המסתכמות ב־13, 12 ו־11 אחוזים.

היוונים רואים באלוקים כוח בעל עוצמה, עם עליה בשיעור 19 אחוז במספר הטוענים כי הדת מהווה את מרכז חייהם. יותר משלושה רבעים מתושבי יוון טענו כי "אלוקים חשוב להם מאוד", ומכאן המסקנה כי יוון היא ללא ספק המדינה הדתית ביותר בין מדינות האיחוד האירופי.

פורטוגל עומדת במקום השני עם 66 אחוז מאמינים, ואילו בספרד לא נרשם הבדל מאז נערך הסקר האחרון, ושיעור המאמינים עומד עדיין על 46 אחוז.

דנמרק היא המדינה האתיאיסטית ביותר באירופה, ורק 14 אחוז מתושביה מאמינים באלוקים.

הדלקת נרות

	כניסה	מוצ"ש
ירושלים	7.02	8.20
תל־אביב	7.20	8.22
חיפה	7.14	8.23
באר־שבע	7.16	8.14
אילת	7.13	8.16

לנתן הרשקוביץ
חבר ועד העובדים ורעייתו
ברכות ואיחולים לבביים
להולדת הנכד בשעטו"מ
תזכו לרוב אושר ונחת
ארגון עובדי בנק המזרחי המאוחד בע"מ
הועד הארצי

יד הרב מימון
מרכז עולמי לתורה וללימודי היהדות

הכינוס הארצי ה– לז לתורה שבעל–פה
בנושא
התפילה בהלכה

יתקיים אי"ה בימים שני – רביעי,
יא – יג מנחם–אב תשנ"ה (7.8 – 9.8.95)
בבית מוסד הרב קוק, שכונת קרית־משה, ירושלים

ישיבת הפתיחה
ביום שני, יא מנחם־אב (7 באוגוסט), בשעה 4 אחה"צ
במעמד:
הראשל"צ הרב עובדיה יוסף
הרב הראשי לישראל הרב ישראל מאיר לאו
הרב הראשי לישראל הראשל"צ הרב אליהו בקשי–דורון
דברי פתיחה: ד"ר יצחק רפאל

הציבור מוזמן

האגודה להתנדבות בע"מ
לבת השירות הלאומי המעוניינת בשנת שירות שניה!!!
לרשותך מגוון אפשרויות רחב ביותר, לשנת שירות שניה בערים הגדולות, כבת-המשרתת בביתה צוות מפקחי האגודה ישמח לעמוד לרשותך ולהציג בפנייך את האפשרויות השונות במפגש שיתקיים אי"ה ביום ד' ו' אב תשנ"ה, בין השעות 10:00-15:00.

במשרדי האגודה:
ירושלים - הרב נורוך 3 טל. 02-6521140
פ"ת - ברנדס 22 טל. 03-9349487
(ע"י תחנת מגן דוד אדום)
חיפה - עמק הזיתים 1 טל. 04-621080

דרושה בת"א טלפוניסטית + ידע בהדפסה
לעבודה ל־5 ימים בשבוע
נא לפנות לת.ד. 18171 תל־אביב

החזן שלו עלי (ירוסלבסקי) מקרמים
פנוי לתפילות מוסף בימים הנוראים הבעל"ט
קול חזק ונוסח נעים
טלפון 09־921344

לביהכנ"ס הגדול "נווה יהושע" ר"ג,
דרוש חזן לימים הנוראים.
בבוקר: 03־6749149 / ישראל
אחה"צ: 03־5742825 / יוסי.

האגודה להתנדבות בעם בישראל
סמינריוני הכנה לתשנ"ו

להלן מועדי הסמינריונים אשר ייערכו בין י"א אב תשנ"ה (7.8.95) ועד כ"ח אב תשנ"ה (24.8.95). הסמינריונים ייערכו בקמפוס ישיבת ההסדר ב"קרני־שומרון" על־פי החלוקה הבאה:

תחומי החינוך

תאריך	תחום	הסעות
י"א–י"ט אב תשנ"ה (7-15.8.95)	חינוך – מחוז צפון, אולפנות	י"א אב תשנ"ה (7.8.95) מתחנת רכבת צפון־ת"א בשעה 10.00 בבוקר
י"א–י"ט אב תשנ"ה (7–17.8.95)	מדרשות ארץ ישראל	
י"ט–כ"ז אב תשנ"ה (15־23.8.95)	חינוך – מחוז דרום חינוך – מחוז ירושלים ויש"ע חינוך – מחוז תל־אביב מדרשות ליהדות קליטת עליה	י"ט אב תשנ"ה (15.8.95) מתחנת רכבת צפון־ת"א בשעה 10.00 בבוקר
כ"ו־כ"ט אב תשנ"ה (22־25.8.95)	משמר אזרחי בתי־משפט	כ"ו אב תשנ"ה (22.8.95) מתחנת רכבת צפון־ת"א בשעה 10.00 בבוקר

תחומי הבריאות

תאריך	תחום	הסעות
י"ג-י"ד אב תשנ"ה (10.8.95)	בתי"ח – השרון, בלינסון, תל־השומר, וולפסון, הקריה	י"ג אב תשנ"ה (9.8.95) מתחנת רכבת צפון־ת"א בשעה 10.00 בבוקר
ט"ו–ט"ז אב תשנ"ה (11־12.8.95)	בתי"ח – הלל־יפה, רמב"ם, העמק, פוריה, נהריה זיו, שער־מנשה	ט"ו אב תשנ"ה (11.8.95) מתחנת רכבת צפון־ת"א בשעה 10.00 בבוקר
י"ז-י"ח אב תשנ"ה (13־14.8.95)	בתי"ח – בית לוינשטיין, אסף־הרופא, אלי"ן, קפלן, ברזילי, איכילוב	י"ז אב תשנ"ה (13.8.95) מתחנת רכבת צפון־ת"א בשעה 10.00 בבוקר
כ-כ"א אב תשנ"ה (16־17.8.95)	בי"ח – מאיר מד"א – כלל־ארצי	כ' אב תשנ"ה (16.8.95) מתחנת רכבת צפון־ת"א בשעה 10.00 בבוקר
כ"ג-כ"ד אב תשנ"ה (18־19.8.95)	בתי"ח – סורוקה	כ"ג אב תשנ"ה (18.8.95) מתחנת רכבת צפון־ת"א בשעה 10.00 בבוקר
כ"ד-כ"ה אב תשנ"ה (20־21.8.95)	מרפאות קופ"ח – כללית מכבי	כ"ד אב תשנ"ה (20.8.95) מתחנת רכבת צפון־ת"א בשעה 10.00 בבוקר
כ"ז-כ"ח אב תשנ"ה (23־24.8.95)	בתי"ח – משגב לדך, הדסה, ביקור חולים	כ"ז אב תשנ"ה (23.8.95) מתחנת רכבת צפון־ת"א בשעה 10.00 בבוקר

בסיום הסמינריון תהיה הסעה מאורגנת לת"א – תחנת רכבת צפון.

ביחד – פורצים דרך לתורה ולעם בכל מרחבי הארץ

האגודה לזכות הציבור לדעת
שמעת דיוות מעוות / שגוי בתקשורת?
נפגעת אישית מכתבה?
מידע שהעברת לתקשורת נחסם?
האגודה לזכות הציבור לדעת עומדת לרשותך במידע ויעוץ
טלפון: 02-236425, פקס. 02-236426
לתרומות: ת.ד. 6023, ירושלים 91060

האגודה להתנדבות בעם
דרושה אחות לסמינר בקרני שומרון
בתאריכים: י"א אב תשנ"ה – כ"ח אב תשנ"ה – 7־24.8.95
נא לפנות לטל': 04־621080 — 620506

קשרים יופי של מזכרות
120 מוצרים מרהיבים לשמחות ולאירועים עם הטבעות זהב וכסף
02-377767

אמונה דרושים
1. לבית הילדים אחוזת־שרה בבני ברק
מדריך חינוכי לגילאי 12-10. משרה מלאה מגורים במקום. טל. 03-6182573
2. לבית הילדים ע"ש שרה הרצוג בעפולה
זוג מחנכים למשפחתון־משרה מלאה לשני בני הזוג. טל. 06-596616, 06-522463

נחת נופש קיץ במבחר מלונות
מדן ועד אילת בתנאים מיוחדים
בירושלים: המלך דוד, לרום, רנסנס, מוריה ווינדמיל יער ירושלים
בנתניה: המלך שלמה ואורלי
בטבריה: כרמל, נהר הירדן, כינר והחוף השקט.
חבילות לשירות מאירים וחיים הנחות ולוזים
פרטים והרשמה נחת: ביום: 02-234431, בערב: 02-665163, 050-244733

לחברת יבוא דרוש/ה **בחור/ה צעיר/ה** לעבודה במשרה מלאה
טל 03־5164501 מיום א'

על הצפה

מאמצים לחידוש השיחות בין ישראל לסוריה

ראש הממשלה, יצחק רבין, אמר בעקבות ההצבעה בכנסת על חוק הגולן שנסתיימה בתוצאה של "תיקו", במידה שהדבר תלוי בישראל המשא־ומתן עם סוריה יימשך. אותו יום דווח גם על פגישות שקיים ראש צוות השלום ב"סטייט דיפרטמנט" דניס רוס, עם שגריר סוריה בוואשינגטון. הוא מנסה להחיות את השיחות שהופסקו עקב סירובו של נשיא סוריה חאפז אל אסאד לקיים את שיחות הגנרלים כפי שהוסכם על כך בעת ביקורו של שר החוץ וורן כריסטופר באיזור.

בינתיים, נתקבלה תגובה רשמית למחצה מדמשק על הדיון וההצבעה בכנסת בעניין הגולן. היומון "תישרין" המייצג בדרך כלל את דעותיו של הנשיא אסאד כתב אתמול כי פניה של סוריה לשלום, אך היא לא תיסוג מעמדתה לפיה על ישראל לסגת לגבולות ה־4 ביוני 1967. זהו תנאי בל יעבור – הדגיש העתון.

לפי התגובה הסורית ניתן להבין כי דמשק תסכים לחדש את השיחות עם ישראל, אך, כאמור, תוסיף לעמוד בתוקף על דרישתה לנסיגה ישראלית מלאה.

בשלב זה לא ברור אם דניס רוס יצליח להשפיע על הסורים לקיים את שיחות הגנרלים. ככל הנראה, בשלב ראשון יחודשו השיחות בדרג של שגרירים. רק לאחר מכן יחודשו המאמצים של שר החוץ כריסטופר כדי להשפיע על נשיא סוריה לקיים את שיחות הגנרלים, כדי להתקדם בפתרון הבעיות הבטחוניות המהוות אבן נגף בדרך לשלום.

ממשלת רבין, כידוע, אינה חוסכת מאמצים כדי להביא להתקדמות בשיחות עם הסורים. היא יודעת שאם לא תחול התקדמות ממשית עד סוף השנה האזרחית, ספק אם יצליחו להתקדם בשיחות בשנת 1996 שהיא שנת בחירות בישראל וגם בארה"ב. אולם הממשלה ניצבת מול בעיות לא קלות הואיל והיא נעדרת רוב כדי להשיג את תמיכת הכנסת לביטולו של חוק הגולן. וזאת נוכחנו לדעת בהצבעה האחרונה שהתייחסה לשריון חוק הגולן. אמנם התוצאה היתה "תיקו", אבל יש יסוד להניח שאם הכנסת תידרש להחליט בעניין ביטול חוק הגולן יימצא רוב גדול אשר ימנע זאת ממנה.

יתר על כן, ממשלת רבין תתקשה להתקדם בשיחות אם הסורים יעמדו בתוקף על דרישתם לנסיגה לגבולות ה־4 ביוני 1967 ויסרבו לאפשר קיומן של תחנות התראה ישראליות ברמת הגולן.

אם לשפוט לפי התגובות הסוריות לא נראה לעין כי הם יעשו ויתורים כלשהם. כך שהממשלה, חרף רצונה העז להגיע להסכם שלום עם הסורים, תמצא עצמה ניצבת בפני מחסום שלא תוכל לפרוץ אותו.

לאור האמור, גם אם עניין רמת הגולן עומד עתה בראש סדר העדיפויות בזירה הפוליטית הישראלית אין להתעלם מאבני הנגף הסוריות. כך שניתן לקוות כי על אף הכל ולמרות הכל הגולן יישאר בידינו.

על ביטול חוקי החרם בירדן

החלטת הפרלמנט הירדני לבטל את חוקי החרם שהוטלו על ישראל מהווה צעד נוסף בנורמליזציה ביחסים בין ירושלים לרבת עמון.

השבוע גם היינו עדים להופעה משותפת של ישראל וממלכת ירדן שהתבטאה בהגשת סיוע תרום – הומניטרי לבוסניה. שני מטוסים, אחד ירדני ואחד ישראלי המריאו יחדיו לבוסניה כשבראש הצוותים הנסיך חסן והשר לאיכות הסביבה בממשלת ישראל.

ביטול החרם הכלכלי על ישראל שהיה מעוגן בחוק הירדני ואשר קבע, בין היתר, שמי שישא ויתן עם ישראל צפוי לעונש מוות, מהווה פריצת דרך לקשירת יחסי מסחר בין שתי המדינות.

שגריר ישראל ברבת עמון פרופ' שמעון שמיר אמר אתמול כי גורמים כלכליים בירדן מעוניינים בקשירת קשרי מסחר עם ישראל, על בסיס הדדי. לדעתו ניתן לצפות לתנופה מהירה מאוד בהעמקת הקשרים הכלכליים בין ישראל לממלכת ירדן.

יחד עם זאת אין להתעלם מהעובדה כי בעוד הממשל הירדני מגלה יחס אוהד מאוד לישראל, לא כן חלק נכבד מתושביה של ממלכת ירדן.

ראשי האיגודים המקצועיים בירדן נרתעים, בשלב זה, מלקשור יחסים עם האיגודים הישראליים. רופאים, מהנדסים ועורכי־דין ירדניים אף הם מעדיפים להימנע מקשירת יחסים עם עמיתיהם בישראל וכד'.

יידרש זמן רב כדי להגיע לנורמליזציה ביחסים עם האוכלוסיה הירדנית. תהליך זה, ככל הנראה, קשה יותר מנורמליזציה במישור הממשלתי. אף על פי כן, ניתן לצפות כי לא ירחק היום בו נצליח להגיע לפריצת הדרך ביחסם של אזרחי ירדן למדינת ישראל. מכל מקום, תושבי מדינת ישראל מחכים ליום זה והם גם מקווים כי בוא יבוא במהרה.

כתב אשמה חמור למארגני פסטיבל ערד

דו"ח הביניים על האסון שאירע בפסטיבל ערד מצביע כי כל הגורמים שהיו מעורבים במופע ההמוני נושאים באחריות כבדה לאסון שהתחולל במקום.

מהדו"ח עולה שמארגני הפסטיבל וגורמי הביטחון, לרבות המשטרה, לא נערכו כראוי לקראת המופע. לא זו בלבד, גם לא דאגו למנות קצין ביטחון ראשי אשר ידאג מקרוב לבחון את המתקנים שהוכנו, את סידורי הבטיחות וכיוצ"ב. יתר על כן, קיים חשש רציני כי המארגנים מכרו למעלה משבעת אלפים כרטיסים יותר, על שמונה־עשר אלף המקומות שהוכנו לקראת הופעת הפרידה של "משינה".

במרכז מפנה הדו"ח את תשומת הלב לעובדה כי בסך הכל נפתחו שני שערים בלבד דרכם הצטופפו רבבות הצעירים שהגיעו לפסטיבל, בעוד שלפי כללי הבטיחות המקובלים דרושים היו לפחות שנים־עשר שערים כדי לאפשר כניסה מסודרת. מקובל – נאמר בדו"ח – שבמופעים כגון אלה יש להקפיד שדרך כל אחד מהשערים לא ייכנסו יותר מאשר בין אלף לאלף וחמש מאות איש.

הוועדה שבדקה את האירועים במקום נמנעה מהפניית אצבע מאשימה כלפי הצעירים. הם אינם אשמים – נאמר בדו"ח. למעשה, לא היתה להם ברירה אלא להצטופף כדי להיכנס למופע.

לפנינו דו"ח קשה מאוד. לא ניתן לעבור עליו לסדר היום. האחראים יצטרכו לתת את הדין, לרבות המשטרה שלא דאגה לקבוע סידורי בטיחות נאותים כנדרש ממנה במקרים כגון אלה.

עם זאת, למרות שמחברי הדו"ח לא מצאו דופי בהתנהגותם של רבבות הצעירים שהגיעו למקום, אין להתעלם מההשתוללות ומפריקת עול המתלווה לפסטיבלים מסוג זה.

והפסטיבל בערד לא היה לו כל מסר חינוכי, גם רחוק היה מהצגת יופיה של השירה העברית המקורית. צלילי הלעז משלו בו, גם אם הלבישו עליהם לבוש עברי, כביכול.

בעקבות מה שאירע בערד שגרם, בין היתר, למותם של שלושה צעירים, מחייב מסקנה נוספת מעל מה שנאמר בדו"ח הוועדה והיא, כי בעתיד יש להימנע מעריכת פסטיבלים כגון אלה.

יש לחפש דרכים אחרות לבידור ולשעשועים בשביל בני הדור הצעיר, תוך שימת דגש על התרבות העברית המקורית לרבות השירה העברית היפה שצליליה מזמזמים את הלב, אך בעת ובעונה אחת מונעים השתוללות והתפרקות.

אנו רוצים לקוות כי פסטיבל ערד יירד מהמפה הישראלית ובמקומו נזכה למופעים תרבותיים הנושאים בחובם מסר חינוכי נוסף על החלק הבידורי שבהם.

סוריה מאשימה את רבין בתוצאות ההצבעה בכנסת

מאת סוכנויות הידיעות

סוריה האשימה אתמול את ראש הממשלה יצחק רבין בתוצאות ההצבעה בכנסת בנושא הנסיגה מרמת הגולן, וטענה כי היתה זו הסכמתו שגרמה למלכוד מלכתחילה.

היומון הסורי "תשרין" טוען כי הסכמתו של רבין לגבי נכונותו לנסיגה מלאה מרמת הגולן עודדה את הקיצונים בכנסת, לנסות ולסכל את המו"מ לשלום בין שתי המדינות.

"אין כל ספק כי הסכמתו של ראש הממשלה יצחק רבין ושל מפלגת העבודה הובילה להעצמת הקיצוניות הארצית", נאמר ב"תשרין".

"החששות של רבין מהתחייבות לנסיגה מלאה מהגולן ועמדתו המעורפלת דוחפים את הקיצוניים להמשיך בסיכול תהליך השלום", נאמר ביומון.

שגריר ארה"ב במצרים שלל אתמול אפשרות לסיור נוסף בעתיד הקרוב של שר החוץ האמריקאי וורן כריסטופר, במטרה להמריץ את המשא ומתן בין סוריה לישראל.

"אין בידי מידע על סיור כזה. בימים אלה נעשים כל המאמצים בכל הערוצים של תהליך השלום, ואנו מצפים לתוצאות", אמר השגריר במסיבת עיתונאים לאחר פגישתו עם שר החוץ המצרי עמרו מוסא.

השגריר הוסיף, כי כריסטופר "יגיע למזרח התיכון כאשר סיור באיזור יהיה חיוני".

כריסטופר אמר ב־16 ביולי כי ייתכן וישוב למזרח התיכון לאחר סיור באסיה, שיסתיים בתחילת אוגוסט, בעיקר כדי לקדם את השיחות בין ישראל לסוריה.

כן הודיע שר החוץ האמריקאי על חידוש, תוך שבוע או שבועיים בוושינגטון של המשא ומתן בין ישראל לסוריה בדרג של שגרירים. עדיין לא נקבע תאריך לחידוש, ושיחות ישראל־סוריה בנושא הסדרי הביטחון ברמת הגולן לאחר נסיגת ישראל מעוקבות, כיוון שישראל דורשת הקמת תחנות התרעה, דבר לו מתנגדת דמשק, המציעה מערכת התרעה אווירית.

★ חדשות ומשמעותן ★

אסד יבין שעליו לבצע מחוות לישראל

מאת יעקב אדלשטיין

המאבק בכנסת מסביב לחוק לשריון הגולן, וסייע לארה"ב לשכנע את השליט הסורי חאפז אסד, לשנות את מדיניותו, שלא לערוך פגישות ישירות עם מנהיגים ישראלים בדרג בכיר ולנהל את המו"מ רק באמצעות שגרירים או קצינים בכירים ודרגים מדיניים בירושלים.

הוסבר לו שעל סוריה לעשות מחוות מרשימות, כפי שעשה בשעתו אנואר סאדאת, כדי לשכנע את דעת הקהל בישראל, ברצונה של סוריה לשלום אמיתי. כן הסבירו לו שהוא טועה בעמדתו, שגם לאחר הבחירות לכנסת, כאשר ממשלה זו תתחלף, יוכל להמשיך במו"מ על הגולן, לפי הדגם של סאדאת שאת הסכם השלום עשה דווקא כאשר בראש הממשלה עמד מנהיג הליכוד.

המו"מ עם סוריה נמצא בקיפאון, ללא קשר עם חוק שריון הגולן. אין הסכמה בין הצדדים ברוב הנקודות השנויות במחלוקת. תחנות התראה, קו הנסיגה, משך הנסיגה, מהות השלום שסוריה תציע. בכל הנושאים הללו אין הבנה ובוודאי לא הסכם כלשהוא. לדעת חוגים מדיניים לא תהיה השפעה על המו"מ עם סוריה, לתוצאות ההצבעה בכנסת, משום שהשליט הסורי, אינו מחשיב כלל את התמרונים והויכוחים הפרלמנטריים והוא מתכוון לנהל את המו"מ עם הממשלה ולא עם הכנסת. אסד אינו מגלה עניין במאבקים פרלמנטריים של מדינה דמוקרטית. זה לא נכנס לשיקולים שלו.

השגריר הסורי בוואשינגטון וואליד מועלם חזר לארה"ב מדמשק לאחר חופשה ממושכת ונפגש עם שר החוץ וורן כריסטופר. במשך השבוע הקרוב יתברר אם אפשר לחדש את שיחות השגרירים.

שני חיילי צד"ל נהרגו בגיזרה המזרחית מהתפוצצות מטען חבלה

שני חיילי צד"ל נהרגו אתמול בבוקר בדרום לבנון בהתפוצצות מטען חבלה סמוך למוצב צד"ל, שהיה בפעילות מבצעית בגיזרה המזרחית של איזור הביטחון.

במקביל להפעלת המטען, פתחו המחבלים בירי [illegible] לעבר הכוח, במגמה לגרום לנפגעים נוספים. כוח צה"ל שהיה בקירבת מקום השיב אש לעבר מקורות הירי, וסייע בחילוץ כוח צד"ל.

אלוף פיקוד הצפון האלוף עמירם לוין ביקר ביום חמישי בצהריים את שלושת פצועי צה"ל מתקריות יום ד', המאושפזים בביה"ח הממשלתי בצפת.

האלוף שוחח עם הפצועים, שמע על אופן הטיפול בהם ואמר, כי למרבה המזל הם נפצעו קל וישלחו לבתיהם בתוך ימים ספורים.

פצוע נוסף מתקריות יום ד' מאושפז בביה"ח בנהריה.

בצה"ל ובצד"ל נשמרת דריכות וכוננות גבוהה, בשל ההסלמה בדרום לבנון, כפי שהתבטאה ביומיים האחרונים בתקריות הרבות שהיו בין צה"ל, צד"ל והמחבלים.

ביהמ"ש העליון ביטל שיחרורו בערבות של החשוד ברצח הרועה אברהם חדד הי"ד

שופטי בית המשפט העליון, גבריאל בך, [illegible] אתמול לעצור עד תום ההליכים את יוסף אלקורעאן החשוד ברצח אברהם חדד, רועה הצאן מאשתאול.

זאת, בעקבות ערעור שהגישה המדינה על החלטת שופט בית המשפט המחוזי בירושלים, עודי חבש, שהורה לשחרר את אלקורעאן בערבות של עשרת אלפים ש"ח. השופט בך קיבל את עמדת הפרקליטות כי יש לכאורה ראיות המאפשרות את ביסוס האשמה ומצדיקות את מעצרו של אלקורעאן עד תום ההליכים. ראיות אלו כוללות הודאה שמסר אלקורעאן במשטרה ושחזור של הרצח.

לטענת התביעה, החליט אלקורעאן ב־24 במאי השנה לגנוב, תוך שימוש בכוח, את אקדחו של חדד. נטען, כי לצורך כך הוא הגיע ליער אשתאול משום שידע שחדד נוהג לרעות במקום את עדר העזים שלו. עוד נטען, כי משהבחין בחדד נטל אבן והיכה פעמים אחדות בראשו בכוונה להרגו. לאחר שהפילו על הארץ חיפש על גופו של הרועה את האקדח. משלא מצא את האקדח עזב את המקום.

אלקורעאן הובא לפני כשבוע בפני שופט בית המשפט המחוזי בירושלים, עודי חבש, לשם הארכת מעצרו עד תום ההליכים. השופט חבש החליט שלא להאריך את המעצר וקבע, כי המשטרה לא בדקה לעומק את האליבי שמסר אלקורעאן לגבי הזמן בו אירע הרצח. הוא הביע חשש, כי מצבו הנפשי המעורער של אלקורעאן השפיע על תוכן הודאותיו.

אלקורעאן מסר את ההודאות במשטרה בערבית והודה, כי "קתל" (הרג בערבית) את חדד. משמעות המילה בערבית היא הרג או הכית בעוד שהמשטרה תרגמה את המונח ל"רצח". השופט חבש ציין בהחלטתו, כי התרגום לקוי וכן כי אלקורעאן אמר ביותר ממקום אחד בהודאתו, כי לא התכוון להרוג את חדד אלא רק התכוון לקחת את אקדחו.

פעיל ימין: שהל ביטל תלונתי נגד איש שמאל שתמך בפיגוע בבית־ליד

מאת חגי הוברמן
סופר הצופה

פעיל הימין ארזן דנה ביקש מחה"כ מיכאל איתן להגיש שאילתא לשר המשטרה, בה מתבקש שר המשטרה להסביר מה השיקול שעמד מאחורי החלטת משטרת ישראל לבטל את התלונה שהגיש ארזן דאנה כנגד פעיל שמאל אורי דייויס מכפר שמריהו, שהצטרף לאש"ף בשנת 1984.

דנה דרש להעמיד את דייויס לדין עקב התבטאותו שהפיגוע בבית ליד הוא מעשה לגיטימי של התנגדות לכיבוש הישראלי, וכל זמן שצה"ל נמצא בשטחים פיגועים אלה לגיטימיים.

במידה ושר המשטרה לא ישיב לעתירה יעתור ארזן דאנה לבג"צ כנגד החלטת המשטרה.

המפד"ל דרשה לחסל מכירת חזיר בפתח־תקוה

מאת משה לוי סופר "הצופה" בפתח־תקוה

בישיבת מועצת סניף המפד"ל בפתח־תקוה בבית התנועה התארח רבה של פתח־תקוה ראב"ד הרב ברוך שמעון סלומון. בפני חברי המועצה הציג הרב הראשי לפ"ת סעיף האוסר מכירת בשר חזיר בחוק העזר לפיו רשאי המפקח לעקל ולהחרים שנכתב עוד לפני שנים.

הרב הזהיר שיש לדרוש מראש העירייה לבער את הנגע שאם לא כן המפד"ל לא תוכל להיות שותפה.

מ"מ רה"ע פלטיאל אייזנטל מסר כי התקיים דיון בקרב חברי המועצה, הובעה פליאה מדוע אין הנציגים החרדים בעירייה פועלים נגד החזירייה.

בצער רב וביגון אנו מודיעים על פטירתה של
אשתי, אמנו, אחותי וסבתנו היקרה

שושנה צחורי ז"ל

ההלוויה התקיימה ביום רביעי, כ"ח תמוז תשנ"ה
(26.7.95)
יושבים שבעה בבית המנוחה, רח' השילוח 23 חיפה

האבלים: בעלה: נפתלי דב צחורי
בתה וחתנה: נעמי ויהושע אנקונה
בתה וחתנה: שלומית ויאיר בובבא
אחיה: דוד גלעדי ומשפחתו
נכדיה, ניניה וכל בני המשפחה

למשפחת צחורי היקרה

אתכם באבלכם הכבד עם פטירת חברתנו
חברת הנהלת "אמונה" סניף חיפה
ומרכזת מועדון החברה הותיקה בהדר

שושנה צחורי ז"ל

בנחמת ציון וירושלים תנוחמו ולא תוסיפו לדאבה עוד.

חברות מועדוני החברה הותיקה
הדר – ונו"ש
"אמונה" סניף חיפה
ההנהלה המזכירות

השר שטרית

(המשך מעמוד ראשון)

השר שטרית שיבח את נשיא המדינה עזר ויצמן, על פעולתו למען הפחתת המתח הציבורי כתוצאה מהויכוח הפוליטי. "זה בדיוק תפקידו של נשיא המדינה. זו חובתו המוסרית לעשות זאת. כל נשיאי ישראל בעבר ראו עצמם כשופר לאומי ומוסרי של מדינת ישראל, כמו יצחק נבון שקרא להקים ועדת חקירה לאירועי סברה ושאתילה, גם כאשר היה ברור שמדובר בנושא פוליטי נתון במחלוקת. מי ששיבח אז את נבון חייב לשבח כיום את הנשיא ויצמן על עמדתו המוסרית" – אמר השר שיטרית.

שטרית ציין מספר פעמים את פרשת קבר רחל, כדוגמא ליכולת לגבש הסכמה רחבה בנושא מסויים, בתוך המחלוקת הפוליטית. "בנושא קבר רחל עמדת הפתיחה הייתה שזה יהיה כמגדל בית־הכנסת ביריחו. אולם הוחל ויכוח ציבורי, והממשלה הסכימה לצרף נציגות של המפלגות הדתיות לצוות היעוץ, ובסוף השתנתה עמדתה לקביעה שקבר רחל והדרך אליו יהיו באחריות מלאה של ישראל. המסקנה: לפני גיבוש עמדה סופית בנושא מסויים יש לגבש קודם כל הסכמה לאומית רחבה. הסכמה לאומית רחבה אין פירושה רוב של 51%. יש הכרעות חשובות שבהן שניים מול אחד לא מספיקים להכרעה, אלא חייבים שיהיה קונזנזוס מיוחד או רוב מיוחד".

בתשובה לשאלת סופרנו אם יתמוך בהבאת הסכם אוסלו ב' להכרעת העם השיב השר: "השאלה משאל עם על יש"ע כן או לא איננה מכרעת. לי חשוב שמקבלי ההחלטות יהיו בזה, שיבואו בלב פתוח, באוזן קשובה, ויגידו: באנו נשמע מה הקבה"ד אומר, ומה הרבנים אומרים, ומה המתיישבים אומרים, ומה רבני יש"ע אומרים. משאל עם הוא מגדל אור אבל לא בהכרח יחיד. אפשר ללכת גם לפי המגדל של קבר רחל, שבעיני הוא מגדל מצויין".

שר הדתות התייחס גם לשיריון חוק הגולן ואמר: "את הצעת החוק הזו אני יזמתי ואני ניסחתי. החוק הזה היה בדיוק לפי עמדתי, והפאראדוקס הוא שהצבעתי נגד כי אני הממוקים ואינני יוצא נגד המפלגה. אני לא אביגדור קהלני וגם לא חיים רמון. אני בדיעה שיש לקבל את הכרעת הרוב".

המזכיר המדיני של הקיבוץ הדתי, אברהם שמון, אמר בפגישה כי הממשלה והעומד בראשה מגלים אטימות מסויימת לרחשי לב הציבור, בעיקר של בני הפלוגתא שלהם. "ככל שיגבר הנתק והאלימות, הקרע יהיה חריף יותר" – אמר שמון – "ככל שתהיה הידברות אפשר יהיה לעבור בצורה קלה יותר את המשבר שייגרם כתוצאה מהתהליכים המדיניים". שמון גם תקף את הממשלה, שהיא "הממשלה השמאלנית ביותר בתולדות ישראל" וקרא לשר הדתות לקבל על עצמו את התפקיד שמילא מוטה גור ז"ל, של צינור הקשר בין הממשלה והמתיישבים.

טובה אילן מעין־צורים שהגדירה עצמה כ"שמאלנית מתונה", אמרה כי היא חוששת מעימות כוחני, הנובע מהעובדה שלממשלה אין [illegible] עקרונות ברורים הדבר מגביר את חרדת מתיישבי יש"ע. השר שטרית, כאמור, הסכים עם דבריה.

אריה כהן משלוחות הביע תמיהה, האם עוד יש קונסנזוס אפילו בנושא ירושלים, נוכח התחושה שלממשלה זו שאין יותר קוים אדומים כלל.

אפרים קיצלר מלביא העלה את נושא הבעיות התקציביות, שגרמו הדתות עד לכך.

דני תמרי משדה־אליהו הביע חרדתו מנושא הליקוי בהסברה, כתוצאה מכך שהממשלה עוסקת כל היום בהסברת עמדות הצד הערבי ופחות מסבירה את עמדת ישראל. "כל ילד יודע להסביר את עמדת אש"ף, אך לא את עמדת ישראל" אמר תמרי.

מזכ"ל הקבה"ד יצחק ויזאד מעין־צורים שאל, איך מתיישבים הדיבורים על הסכמה לאומית רחבה עם ההכרזות על "הכרעה דמוקרטית". הוא הביע תקוה ששר הדתות יעשה למען הידברות עם המתיישבים, מול השמאל הקיצוני הגורר את הממשלה לקיצוניות.

עמוס צביאלי משדה־צבי אמר כי קיימת תחושה שהכל בעצם כבר "מכור" וכי שרים בממשלה טוענים שגם הם יודעים פרטים על המו"מ מהמתפרסם בתקשורת.

הבן גולן מסעד שאל את השר האם עמדות "הדרך השלישית" מקובלות עליו, ושייע אלסמן מכפר־עציון, נציג ישובי הקבה"ד שמעבר לקו הירוק, דיבר על החשש מפני "תחומים קדושים" והגבלת ה"תחום הקדוש" של אלטלנה, שפה שגם באותו "תחום קדוש" לא הייתה שום קדושה. הוא הזכיר שמקומות קדושים אינם רק קברים.

גבי בירדב מעלומים שאל את השר האם גם לו ישנם קוים אדומים עליהם יהיה מוכן לעמוד גם במחיר שלום במטבע פוליטי. השר שטרית השיב כאמור כי הוא נאמן למפלגתו ויקבל כל הכרעה שלה.

זוכה המאבטח שהרג מוביל ירקות ערבי

בית המשפט קיבל את גירסתו כי חשש שהטנדר הוא מכונית תופת

בית המשפט המחוזי בירושלים זיכה אתמול את המאבטח דימיטרי ברמן, שירה למוות לפני חצי שנה בעבד ג'וליאני, נהג שהוביל ירקות לישיבה שבה עבד ברמן. בית המשפט קיבל את גירסתו של ברמן, כי חשש שהטנדר בו הוביל ג'וליאני ירקות לישיבה, הוא מכונית תופת וקבע, כי בנסיבות העניין היה חשש זה סביר.

ברמן הגיע בינואר השנה למקום עבודתו בישיבת "אור ברוך" בשכונת בית וגן בירושלים. עם הגיעו לישיבה קיבל מהאחראים עליו התראה על פיגוע באמצעות מכונית תופת במוסד חינוך בירושלים. מאוחר יותר הודיעו לו האחראים, כי קיים חשש שהפיגוע יבוצע באמצעות מכונית מיצובישי אפורה.

בשעה 13:00 עזב ברמן את עמדתו והלך לשירותים. אחת מעובדות המטבח שסיימה את עבודתה יצאה את הישיבה דרך השער. בשנפתח השער, נכנס לחצר הישיבה טנדר טויוטה אפור, נהוג על ידי עבד ג'וליאני שהוביל ירקות לישיבה. ברמן חזר מהשירותים, ראה את טנדר הטויוטה, שבמבט חטוף נראה דומה לטנדר מיצובישי. הוא היה בטוח, כי מדובר במכונית התופת, וקרא בערבית ליושבים במכונית לעצור. נהג המכונית החל לנסוע לעבר ברמן שחשש כי הנהג מנסה לדרוס אותו. הוא ירה לעבר נהג המכונית והרגו. עוזרו של ג'וליאני, זיאד אמסיר, שישב לידו נפצע קשה מהירי.

אמסיר היה העד היחיד לתקרית הירי. הוא העיד במשטרה ביום המקרה, כי ברמן ניגש למכונית, ניהל שיחה קצרה עם ג'וליאני ואז שלף את האקדח וירה בו למוות. שלושה ימים לאחר האירוע, ובמהלך המשפט, העיד אמסיר, כי לא התנהלה שיחה בין ג'וליאני לברמן לפני שהאחרון פתח באש על הרכב. ג'וליאני לא נותח לאחר המוות ולכן לא ניתן לקבוע בוודאות באיזה מרחק מהרכב היה ברמן כשפתח באש.

ראיה נוספת שחיזקה בבית המשפט את טענת ברמן, כי הוא פתח באש על רכב נוסע, היתה כי, טנדר הטויוטה המשיך, לאחר שפתח ברמן באש, בנסיעה כ־40 מטר עד שהתנגש בגדר אבן. הרכב נסע בעלייה ופרט זה מחזק את גירסת ברמן, כי כאשר פתח באש נסע הרכב לעברו. העובדה שג'וליאני נסע לעברו לאחר שקרא לו לעצור חיזקה את החשש אצל ברמן, כי מדובר במכונית תופת וכי הנהג הנוהג בה מנסה לדורסו. בא כוחו של ברמן, טען במשפט, כי אם היתה גרסתו הראשונה של אמסיר נכונה אזי היתה המכונית מדרדרת לאחור ולא ממשיכה בנסיעה בעלייה.

שופטי בית המשפט המחוזי בירושלים יעקב בזק, רות אור ודוד חשין החליטו, כאמור, לזכות את ברמן וציינו, כי בישיבה היו שני לחצנים לפתיחת השער, אחד במטבח ואחד נייד שאמור היה להיות ברשות השומר. ברמן, שחזר ממילואים שבוע לפני האירוע, לא קיבל לרשותו את הלחצן הנייד ופתיחת השער נעשתה מהמטבח. אחת מעובדות המטבח יצאה מהישיבה עם תום יום העבודה וביקשה מעובדי המטבח לפתוח עבורה את השער. בכך התאפשר לטנדר הירקות להכנס לחצר הישיבה מבלי שנבדק על ידי ברמן. שופטי בית המשפט המחוזי בירושלים קבעו, כי אלמלא מחדל ביטחוני זה לא היתה מתרחשת הטרגדיה.

שני מחבלים נהרגו בהתקלות שלשום בלבנון

שני מחבלים נהרגו בלבנון בהתקלות שהיתה השבוע בגיזרה המזרחית.

במהלך אירוע זה נפצעו שני חיילי צה"ל. אולם לא היתה ברורה מידת הפגיעה במחבלים.

באירוע נוסף שהיה נהרגו שני מחבלים ונפצעו שני חיילי צה"ל נוספים. על אבידות המחבלים נודע בעקבות לוויות של מחבלים שנערכו מחוץ לאיזור הביטחון בדרום לבנון.

הליכוד הישעה חברות חבר מרכז שנפגש עם עראפת

בית הדין העליון של תנועת הליכוד החליט להשעות למשך 12 חודשים את חברותו של עו"ד סיני קוה, חבר מרכז הליכוד אשר נפגש בתחילת חודש מאי עם יו"ר הרשות הפלסטינית יאסר עראפת בלשכתו בעזה, בניגוד למדיניות תנועת הליכוד.

בעקבות פגישתו של עו"ד קוה עם עראפת, עתר חבר הליכוד מודיס ניסן לבית הדין, אשר קבע בהחלטתו כי קוה הביע בפגישה זו את דעתו האישית ולא ניתנה לו סמכות לדבר בשמו של אדם אחר, בכיר או זוטר בתנועת הליכוד.

"בהבעת דעה זו ובאופן פרסומה הוא גרם להטעיית הציבור בין בקשר לעמדתה המדינית של תנועת הליכוד ובין בקשר למעמדו ותפקידו הוא בתנועת הליכוד", כתבו שופטי בית הדין בהחלטתם.

כתב עת"ים מציין, כי משמעותה של החלטה זו היא כי עו"ד קוה לא יוכל להתמודד בבחירות המוקדמות של הליכוד לרשימה לכנסת.

בתגובה אמר עו"ד קוה כי בכוונתו להמשיך במאבקו בתוך הליכוד. "לקשירת הליכוד למציאות המדינית".

מטה הקיבוצים: יו"ר בנק הפועלים הסתיר מידע שחיובי היתר הבלתי חוקיים משנים המאזנים של הבנק

דורש מהיועץ המשפטי וממפכ"ל המשטרה לפתוח בחקירה נגד עמנואל שרון

מאת סופר הצופה לענייני התיישבות

מטה הקיבוצים, פנה אתמול בבוקר ליועץ המשפטי של הממשלה עו"ד מיכאל בן־יאיר ולמפכ"ל המשטרה רב ניצב אסף חפץ, ותבע מהם לפתוח בחקירה נגד ד"ר עמנואל שרון, יו"ר בנק הפועלים, כדי לבדוק אם לא נעברו על ידו עבירות לכאורה על חוק העונשין, פקודת הבנקאות וחוק הבנקאות.

המטה טוען כי כאשר ד"ר שרון כיהן בתפקיד ראש "מנהלת הסדר הקיבוצים", הוא הזמין בדיקה מקצועית בחשבונות הבנק של "קיבוץ מאפייך" ונמצאה גבייה שיטתית בלתי חוקית של עשרות מיליוני שקלים מחשבון הלקוח.

למרות שהוסברה לד"ר שרון ע"י אנשי המקצוע השיטה שבה בוצעו חיובי היתר הבלתי חוקיים, שהם אופייניים גם לשאר לקוחות הבנקים – ולקוחות בנק הפועלים בכלל זה – התעלם ד"ר שרון מהמידע המקצועי הזה, הסתיר אותו מחבריו לדירקטוריון כאשר נתמנה ליו"ר בנק הפועלים ולא פעל לתיקון המצב בחשבונות לקוחותיו בבנק שהוא עומד בראשו, כפי חובתו על־פי החוק.

בתלונה נכתב עוד, שיש לחקור אם בהימנעותו של ד"ר שרון מלדווח על המידע המקצועי והבנקאי שברשותו, בתוקף תפקידו כיו"ר בנק הפועלים, יש משום כוונה לכאורה לרמות ולהסתיר, והסיבה המשמעותית בדבר יכולתו של בנק הפועלים לקיים את התחייבויותיו. הסיבה העיקרית היא משום שתיקון חשבונות שגויים של לקוחות בהיקף כזה, מחייב שינוי משמעותי במאזני הבנק ובתשקיפים שהוא מוציא, כדי לדווח נכונה על מצב נכסיו והתחייבויותיו.

במכתב צויין שהמטה פנה כבר ביום 9.7.95 לבנק ישראל, כדי שיבדוק ויפעל בנושאים אלה, אך פנייה זו נדחתה ע"י המפקח על הבנקים – מר זאב אבלס בכתב בצורה בוטה במילים: "אינם ראויים לטיפול על ידינו".

אלפים התפללו

(המשך מעמוד ראשון)

ומערת המכפלה בחברון.

ח"כ בנימין נתניהו יו"ר הליכוד הגיע לאתר וחבש כיפה כשמסביבו התקבצו חרדים שצעקו "ביבי לשלטון".

"עצם המחשבה שרצו להחזיר את קבר רחל מראה שאין לממשלת ישראל "יראת אלוקים" ושהיא לא יודעים מה משמעות המקום, בגלל מחשבה זו תיפול הממשלה". כך אמר ח"כ הרב יוסף בארגר ממולדת שהיה בין הרבנים שהגיעו לעצרת.

התפילה אורגנה ע"י "הוועדה להצלת המקומות הקדושים" ארגון חרדי הפועל למען מקומות קדושים בגליל ביהודה ושומרון.

מפקד מחוז ש"י ממשטרת ישראל בא לעמוד מקרוב על סדרי הביטחון הקפדניים. הוא מסר כי קיימת שביעות רצון במשטרה בקשר לאבטחת האירוע ההמוני בין מחוז ש"י למחוז יהודה. בעת האירוע נעצר איש שלבש חולצה של "כהנא חי".

במקביל אירגנו ביום ה' תפילות ראש חודש אנשי האגודה לשמירת המקומות הקדושים. בקבר ישי בתל רומיידה, בקבר יוסף ובקבר פנחס בן אלעזר בכפר עוורתא שבשומרון. בקבר נתן הנביא שבחלחול מנעה המשטרה מטעמי ביטחון את קיום התפילה.

● כ־2800 מתפללים, רובם בני נוער חרדים נטלו חלק אתמול בערב בעצרת שנערכה בכותל. את העצרת אירגנו מספר אירגוני ימין בשיתוף עם עמותות חרדיות מהיישובים קרית ספר וביתר.

העצרת נועדה לתפילת "יום כיפור קטן" הנאמרת ערב ראש חודש, ואולם רבים מהדוברים בה ניצלו את ההזדמנות על מנת לקרוא לממשלה לשמור על המקומות הקדושים שמעבר לקו הירוק, וביניהם [illegible] כמערת המכפלה, קבר רחל, קבר יוסף אשר צריך להישאר בהם בשל קדושתם, ומכל מקום להבטיח את שליטת ישראל בהם. הדובר העיקרי בעצרת היה הרב מרדכי אליהו.

עצרת זו היא חלק משורה של אירועים דומים שמקיימות בימים אלו תנועות הימין. רבים מהעצרות משתתפים [illegible] חובשי כיפות סרוגות. "האגודה לשמירת המקומות הקדושים" שמארגנת עצרות אלה דברים בה גורמים חרדים אך היא מזוהה עם מתנחלים קיצוניים כמו אנשי כך, באיחוד [illegible].

במועצת יש"ע רואים בסיפוק רב את שיתוף הפעולה הנוצר. אחרים מחברי המועצה ציינו כי עד לאחרונה היה הציבור הדתי לאומי הספק העיקרי של משתתפים בהפגנות מחאה. ההשתתפות ההולכת והגוברת של חרדים בהפגנות גם מהווה [illegible] לגורל המקומות הקדושים.

עד לשעת אתמול של יום חמישי נותרו בביה"ח איכילוב 12 פצועי פיגוע האוטובוס ברמת גן

ישראל עשויה

(המשך מעמוד ראשון)

הפקידים הבכירים הודיעו כי אבו מארזוק, שהיה סטודנט בלואיזיאנה והתגורר במשך זמן מה בפרבר פולס צ'רץ' של וואשינגטון, יישאר במעצר בכלא של ניו יורק.

הם הוסיפו כי יתנגדו לשחרורו בערבות.

הפקידים מסרו כי אבו מארזוק נעצר משום ששמו הופיע ברשימת האזהרה של משרד ההגירה שבו נקובים שמותיהם של אלה שכניסתם לארצות אסורה.

כשנשאלה אם יוסגר לישראל, סירבה רינו לענות וציינה רק כי לא קיבלה דיווח רשמי בנושא זה.

פקידי מימשל מסרו כי עדיין לא התקבלה בקשת ההסגרה. רינו ציינה כי משרד המשפטים "בודק את כל ההיבטים בתיק" לפני שיחליט כיצד יפעל. אחד הפקידים ציין כי החטיבה לחקר "פשעים" של המשרד תנהל "חקירה מקפת" כדי לבדוק אם יש להגיש כתבי אישום נגד אבו מארזוק. מקורות האף־בי־איי מסרו כי אין על כך תגובה.

פקידים במשרד המשפטים אמרו כי אבו מארזוק קיבל ב־1990 "כרטיס ירוק", המאפשר לו להתגורר ולעבוד בארה"ב. הם ציינו כי הם חוקרים את השאלה האם שיקר או קיבל במירמה את הכרטיס.

אשתו, שהיא ממוצא [illegible] תולה כנראה במצרים, קיבלה אזרחות אמריקאית. יש להם ארבעה ילדים ששלושה מהם נולדו בארה"ב. לדברי סוכנות הידיעות הצרפתית, משפחתו של אבו מארזוק מתגוררת בוירג'יניה.

עם מסירתם לדפוס של 2 כרכים חדשים של "אנציקלופדיה לבית ישראל":

24 דוגמאות מופלאות להמחשת מאמר חז"ל על ההקבלה בין חיות הים והיבשה

הערך "נפלאות הבריאה", מלווה בתמונות צבע מרהיבות, המהוות את גולת הכותרת של כל האנציקלופדיה וממחישות את מה שאמרו חז"ל שכל מה שברא הקב"ה ביבשה ברא גם בים ● מאות ערכים בכל התחומים יופיעו בכרכים 15 ו־16 שנמסרו השבוע לדפוס

אף אחד ממנויי "האנציקלופדיה לבית ישראל" לא ניסה בינתיים למנות את מספר הערכים שהופיעו ב־14 הכרכים שיצאו לאור עד היום. עשרות אלפי הערכים העשירו את בית ישראל לא רק בידע באינציקלופדיה המסתעפת לפי כל כללי ההלכה והמוסר, אלא גם במגוונים תורניים מכל פרד"ס התורה, שלא היו באים לידי ביטוי מרוכז שכזה במסגרות אחרות. מספרם של הערכים הפך איפוא לבלתי־משמעותי, בשל החשיבות הכפולה והמכופלת שיש לכל ערך שהועלה על הדפוס לפי־התוקן ההלכתי.

ואם המו"ל והעורך הרב הלפרין, יוצא בהצהרה, שגולת הכותרת של ערכי האנציקלופדיה שלו מצויה בכרך הט"ו שנמסר השבוע לדפוס יחד עם הכרך הט"ז, ספק אם בכוחו של אי־מי לתאר בדמיון את חשיבותו של הערך ההוא, שכמובן לא הופיע עד היום באף אנציקלופדיה או אלבום אחר, יהיה מי שיהיה.

בעוד מספר ימים, לכשיגיעו הכרכים החדשים 15 ו־16, לבתי המנויים, יוכלו הכל לראות בנפלאות הבריאה. שם הערך שעליו מצביע הרב הלפרין כגולת הכותרת. מי שרוצה להבין כמה עמל ויגיעה הושקעו בערך זה יודע שהרב הלפרין עבר עוד על למעלה מ־5,000 תמונות (!) של טובי הצלמים בעולם, כדי שיהיה באפשרותו ללוות את הערך בתמונות הצבע המשובחות ביותר שתשבחנה את צבעיהן וצורתן, את נפלאות הבורא ובריאתו.

"נפלאות הבריאה" מביא 24 דוגמאות מופלאות להמחשת דברי חז"ל במסכת חולין, שכל מה שברא הקב"ה ביבשה, יש דוגמתו בים. חוץ מחולדה, זה לצד זה, יש ב"נפלאות הבריאה", 24 דוגמאות יפהפיות של חיות, פרחים ועצמים מכל הסוגים, החיים בבבואות של יבשת, מדהים יהיה לפתוח את הערך ולהתבונן במראה ובצורתו של נמר היבשה ודוגמתו המדוייקת בנמר הים, או 2 סוגי הפיל, הסוס, העטלף, ברווז, כלב וכו'. כאשר בין הסוגים יש זהות מושלמת בכל המובנים, במלתעות ובשיניים, במראה העיניים ובפיזיונומיה הכללית.

אין בעין אפשר לדוש כאן את נפלאות הבריאה ולדעת מי ברא את כל אלה. "וזו היא מטרתה העיקרית של האנציקלופדיה לבית ישראל", אמר הרב רפאל הלפרין.

ב־2 הכרכים החדשים שנמסרו כאמור השבוע לדפוס, אפשר יהיה לעיין במאות רבות של ערכים באותיות ס־ע, והדרכה של האנציקלופדיה לבית ישראל מובאים הערכים הכלליים לצד ערכי הקודש. כמו עין גדי, או עירוב תבשילין ועם הארץ – לצד עידוד דמו תמונותיהם של כל יוצאי שושלות הרבנים הגדולות למשפחות סופר, סולובייצ'יק ועוד. לצד סקירות מתומצתות ומסוננות של אישים עולמיים.

לאורך כל הדרך מוכיחה האנציקלופדיה שכבר נרכשה ע"י רבבות מנויים ובהם רבנים תלמידי חכמים רבים. את העילה להוצאתה לאור. אם בתחילת הדרך נשא ואת הרב הלפרין בשאיפה להביא אל מדף הספרים היהודי אנציקלופדיה שתמנע את הצורך להזדקק לספרים אחרים, הרי עתה שנותרו בסך הכל רק עוד 4 כרכים עד לסיום הפרוייקט – יש בידי המו"ל את כל האפשרויות להוכיח שהמשימה צלחה בידו על הצד הטוב ביותר.

גם ב־2 הכרכים החדשים אפשר יהיה להתעדכן בערכים "חמים" שיצאו זה עתה מתנור האקטואליה. באירועים העולמיים המתרחשים בכדור הארץ, ערכונים אחרים בתורת הכימיה הפיסיקה, לצד מונחים תורניים שקשה היה למצוא אותם בספרים אחרים.

ב־2 הכרכים החדשים מופיעים גם הערכים: ערלה, שלחן ערוך, עשרה בטבת, 10 הרוגי מלכות, 10 השבטים, עבר הירדן, עונש, הנביא עמוס, עמק השירים, עקביא בן מהללאל, רבי עקיבא, ערבה, ארבעת המינים בבלל, כתבי יד אורגינלים של הרמב"ם וגדולי־עולם אחרים ועוד.

בארכיונו הפרטי של הרב הלפרין מצטברים מכתבים רבים המשבחים את היוזמה להוצאת "האנציקלופדיה לבית ישראל". בימים אלה התקבל גם מכתב עידוד נלהב ביותר מהגאון רבי בנימין יהושע זילבר, חבר מועצת גדולי התורה, המשבח את הרב הלפרין על שהצליח לייצר אנציקלופדיה המהווה תחליף לכל אנציקלופדיה בינלאומית אחרת, מה שימנע את הנסיונות של צעירי הצאן במקומות זרים המצוברים לרווח והזרות.

صورة عن الاصل

هكذا من الاصل

הצופה ★ ★ ★ ★ ★ מוסף של שבת

נשיא בעמך

מאת משה אישון

נשיא המדינה, עזר וייצמן, הביא עמו לבית הנשיא רוח חדשה. הוא אינו מסתפק בטקסים, גם לא בקבלת שגרירים המגישים לו את כתב האמנתם. אינו רואה בטקסים של מינוי שופטים ודיונים את עיקר מלאכתו. הוא נושא את עיניו לעם כיאה לנשיא בעמך. מדי פעם בפעם אף משתדל להיות לפה לעם. לא אחת הוא מעורר עליו את זעמם של חברי הממשלה והעומד בראשה על שאינו מתיישר לפי הקו הממשלתי ומביע דעות בניגוד למדיניות הממשלה. אולם הנשיא וייצמן לא נבהל מדברי הביקורת. גם הבהיר בצורה חד-משמעית כי אין ברצונו "להיות חותמת גומי".

על מה נסוב הויכוח בין הממשלה לבית הנשיא?

– על זכותו של הנשיא להוות דעתו בעניינים עקרוניים שאין עליהם הסכמה בין הקואליציה לאופוזיציה. אולם הנשיא אינו קובע את עמדתו לפי פרמטרים של אופוזיציה או קואליציה, הוא מחווה דעתו על-פי צו מצפונו ומתוך ראיית הדברים על-פי הבנתו. זה, ככל הנראה, מרגיז את ראשי הקואליציה, ולא פחות מזה את העומד בראשה, יצחק רבין. בדברי הקיטרוג בולטת המגמה להכתיב לנשיא מתי מותר לו להתבטא ואימתי עליו לשתוק, גם אם הוא חש חובה להביע את דעתו בענייני עם ומדינה.

לומר את האמת, רבים מאוד הופתעו לטובה מהדרך שהנשיא וייצמן בחר ללכת בה. אם לקראת בחירתו לכהונה הממלכתית הרמה היו שהטילו ספק ביכולתו למלא את התפקיד הנעלה, הרי עתה כמעט כולם מודים כי הסגנון החדש בבית הנשיא מבטא את הרצון של הרוב הגדול בעם, אם לא של כולו.

הנשיא חש בדופק החיים. הוא אינו עובר לסדר היום על נושאים שנראים בעיניו כחשובים לשלומה ולבטחונה של המדינה. כאיש צבא וביטחון לשעבר הוא מיטיב לקרוא את המפה המדינית והביטחונית של ישראל. אין פלא שמדי פעם בפעם גם מעיז להסתייג ממדיניות הממשלה, אם כי נזהר בדבריו שלא לפגוע ישירות בראש הממשלה ובחברי ממשלתו. יש לו סגנון מיוחד. אינו יורה מן המותן. כל מלה ומלה מחושבת היטב. אינו מרבה דברים, אך המעט שהוא אומר מחזיק את המרובה. בכך ייחודו של הנשיא. ואולי זה צריך להיות הסגנון גם של הנשיאים לעתיד לבוא. ברם, לא בענייני סגנון הנשיא באנו לעסוק הפעם, אלא באורים מהדברים שהשמיע הנשיא שיש להם השלכות על סדרי השלום והביטחון של ישראל בהווה ובעתיד כאחד.

ראוי כי נפנה את תשומת הלב לדברים של הנשיא בתגובה לרצח המתועב בשערי בורסת היהלומים ברמת גן. הוא השמיע משפט קצר מאוד: "כבה זה לא יכול להימשך". ובהמשך הוסיף מלים אחדות שאותן הפנה לקברניטי המדינה: "יש להיערך מחדש" – אמר. בדבריו אלה ביטא הנשיא את תחושתו של הרוב הגדול בעם. רבים הזדהו עם הנשיא. הם אף בירכו אותו על הדברים שיצאו מלב יהודי דואב. הנשיא חש היטב בכאבו של כלל ישראל המוכה על-ידי בני עוולה. הוא גם כבעל ניסיון יודע כיצד לטפל במכאיבים לנו. אבל הממשלה מתעלמת מכך. היא ממשיכה את "מצעד האיוולת" כאילו לא קרה דבר.

★

הנשיא התייחס השבוע למשא-ומתן עם הפלשתינאים וכן חזר ואמר מלים אחדות כלפי סוריה. בפגישתו עם ראשי היישובים היהודיים ביהודה ושומרון אמר, כי הוא שותף לדעת אלה הסוברים כי עדיף לפתוח כבר עתה במשא-ומתן על הסדרי קבע ביהודה ושומרון על-פני השיחות המתמשכות בעניין "הסדרי הביניים". אולם, הדגיש: "אני לא הממשלה" וד"ל.

ובהזדמנות אחרת בהתייחסו לסוריה הביע פליאה על כך שהממשלה מחזרת אחרי הנשיא אסאד, בעוד שהוא לא נקט עד כה ולו צעד אחד, כדי להוכיח כי אכן פניו לשלום. מכלל הדברים ניתן להבין שלדעת הנשיא יש להאיט במקצת את החיזורים אחרי הסורים.

הנשיא מתייחס לדברים כשהוא משוחרר מאילוצים קואליציוניים, גם אינו רואה עצמו מחוייב לחשבונות של האופוזיציה. לא אחת גם אינו חושך שבטו ממנה. ניתן לומר, איפוא, כי גישתו של הנשיא לדברים, כשם שתגובותיו לנושאים שעל סדר יומנו, הן אובייקטיביות ומבטאות את הדעה וגם הדאגה של כלל ישראל.

טוב שבימים אלה, שהם הרי גורל לעם ישראל ולמדינתו, שקמה אחרי אלפיים שנות גלות בארץ-ישראל, מכהן עזר וייצמן כנשיא המדינה.

גם אם אין לנשיא סמכויות אופרטיביות, בכל זאת יש ערך סגולי לקולות היוצאים מבית הנשיא, אפילו אם הממשלה מתעלמת מהם.

הדברים שהנשיא השמיע השבוע הם בעלי חשיבות רבה במאבק הגדול אשר לפנינו. הם מבהירים בצורה חדה מאוד, כי לנשיא "כן מזיז" מאבקם של המתיישבים היהודים ביהודה ושומרון, בגוש קטיף ובגולן. לא זו בלבד שאינו מתעלם מהם, מדי פעם בפעם אף עושה במחיצתם שעות ארוכות מאוד. הוא מאזין להם, וגם משתדל להיות להם לעזר, כשם שנחלץ לנחם משפחות שכולות שיקיריהם נפגעו מהטרור המשתולל ומבקר את הפצועים בבתי החולים, כדי לעודד אותם ולאחל להם רפואה שלימה.

יש להניח כי מעורבותו הפעילה של נשיא המדינה בנושאים שעל סדר יומנו נובעת, בין היתר, מדאגתו העמוקה מהאיתותים המרובים כי עם ישראל ניצב על סף של "מלחמת אחים". ועל כן הוא משתדל לגשר על פני חילוקי הדעות כדי להחזיר את האחדות בעם, שהיא כה חיונית לשלומה ולבטחונה של המדינה.

למעשה, גם ראש הממשלה, יצחק רבין, הודה בימים אלה, כי "אנו הולכים לעימות בין שתי השקפות עולם. הבעיה היא לא בהגדרות ולא בהכרזות. צריך לפעול בחוכמה ובתבונה בעימות זה".

אולם מר רבין לא תמיד נשאר נאמן להגדרות אלה. לרוב אינו מפעיל את רוח החוכמה והתבונה שנתברך בהם. בדרך כלל הוא משתלח במתיישבים היהודים ביהודה ושומרון. גם אינו מתייחס בכבוד לאופוזיציה, שלאמיתו של דבר מייצגת את דעת הרוב בעם. ובעידנא דריתחא אומר ראש הממשלה: "אני מצפצף על האופוזיציה".

בכך נבדל נשיא המדינה מראש הממשלה. הוא אינו "מצפצף", לא על הקואליציה, גם לא על האופוזיציה. הנשיא מבקש לאחות את הקרעים בעם כדי למנוע עימות חריף בין שתי השקפות עולם, שהן כה שונות זו מזו.

לאמיתו של דבר, לא מדובר בשתי השקפות עולם. יש השקפת עולם אחת לעם ישראל המקשרת בינו לבין ארץ-ישראל ומייצגת את המורשת היהודית בת אלפי שנים. מי שמתייצב נגדה אינו מציג השקפת עולם יהודית. השקפתו זהה יותר לזו של "בני נכר". היא גם רחוקה מאוד מלאחות את הקרעים בעם.

ראש הממשלה ושר החוץ שלו, ככל הנראה, אינם מתייחסים ברצינות כאשר הם מדברים על השקפת עולם יהודית. אילו התייחסו בדרך ארץ למורשת היהדות שעל יסודותיה קמה מחדש מדינת היהודים בארץ-ישראל, ודאי היו מגיעים למסקנה כי ביסוד קיימת השקפת עולם אחת לכלל ישראל, גם אם קיימים חילוקי דעות בנושאים מדיניים ואחרים. אולם הם, מרוב רדיפתם אחרי השלום המדומה מאבדים בדרך את זהותם היהודית-השורשית.

ובכך שורש הרע. הוא למעשה הוליד את העימות הקשה שאנו עדים לו בין הקואליציה לאופוזיציה.

★

הנשיא, כאמור, משתדל לאחות את הקרעים כדי להחזיר קודם כל את "שלום הבית" בתוך הבית היהודי, בטרם מתקדמים בדרך לשלום עם גורמים זרים.

קשה לדעת אם תצלח דרכו של הנשיא. ספק אם הממסד הפוליטי – הקואליציוני ייענה בחיוב לדעות שהנשיא מביע בענייני שלום וביטחון. אם לשפוט לפי התגובות הראשונות שנקלטו השבוע מפי מזכ"ל מפלגת העבודה, ח"כ נסים זוילי, ואחד מראשי מר"צ, ח"כ דדי צוקר, הרי שאפסו הסיכויים למנוע עימות חריף המפלג את העם לשני מחנות. גם קשה לקוות שהם יתייחסו בכבוד לנשיא.

חרף זאת נודעת חשיבות רבה לדברים היוצאים מפי נשיא המדינה. לא רק שהם נוטעים עידוד בלב העם, אלא גם מחזקים את רוחם של הניצבים על משמר שלמות העם והמדינה כאחד. טוב שהקולות הללו היוצאים מפי כבוד הנשיא מהדהדים בראש חוצות. הם אף נושאים בחובם משב רוח מרענן, המקל קצת על האווירה הדחוסה המעיקה על סדר חיינו.

הקולות היוצאים מבית הנשיא אינם כקול קורא במדבר. יש להם שומעים, גם לא מעט תומכים בשני המחנות.

וזאת אף למדנו לדעת בעקבות דברים שנשמעו השבוע בעת אחד הויכוחים המרתוניים במליאת הכנסת.

סיפר ח"כ חנן פורת, כי בידו סקר שנערך זה עתה על-ידי מכון ידוע לסקרים, הקובע כי שבעים וארבעה אחוז מהנשאלים, על-פי מדגם מיוחד המבטא את הלך הרוחות באוכלוסיה כולה, תומכים ב"משאל עם" בטרם תחתום ישראל על יישום השלב השני של "הסכם אוסלו". שבעה-עשר אחוז מהנשאלים בלבד הביעו את דעתם נגד "משאל-עם".

באותו דיון הציג חנן פורת מחקר מפרי עטו של הפרופ' אהוד שפרינצק, שאינו חשוד בימניות, הקובע, כי הממשלה אינה נהנית מתמיכת הרוב בעם. הרוב אינו מזדהה עם מדיניותה. ועל כן מסקנתו היא, בעקבות המחקר שערך, כי על הממשלה לשאול את פי העם בטרם היא חותמת על הסכמים עם הפלשתינאים והסורים.

דומה שהדברים הללו מוכיחים בעליל כי הממשלה לא רק התרחקה מהעם, אלא גם העם איבד את האמון בממשלתו.

האם רבין לא מרגיש בכך? נשיא המדינה כן חש בכאב העם. הוא עם העם, כלשון הכתוב "נשיא בעמך". מסבירים המפרשים: העושה מעשה עמך.

ואכן, כזה הוא הנשיא עזר וייצמן ועל כך יבורך.

הנסחטים...

שלום בלי ביטחון

מאת יעקב אדלשטיין

אירועי הטרור האחרונים חוזרים ומוכיחים כי הציבור הפלשתינאי, שהורגל במשך מאה שנה לשנוא ולהרוג יהודים, לא מוכן עדיין מבחינה נפשית לקבל את השלום עם ישראל. ההסכם נערך עם הדרג הבכיר של אש"ף, אך לא ירד אל ההמון. ההמון הקיצוני קשה לו לעכל את ההסכם, משום שהוא רואה בו כניעה. מאז ומתמיד היתה המדיניות הערבית מבוססת על הנוסחה: הכל או לא כלום! זו היתה המדיניות שנוסחה על ידי המנהיג הפלשתינאי, המופתי הירושלמי חאג' אמין אל חוסייני, ובגללה דחו הפלשתינאים את כל הצעות החלוקה והכריזו מלחמה על ישראל. ייתכן שרק זו התפישה שהציבור הפלשתינאי יוכל לעכל, ולא מדיניות של פשרות.

הסכם אוסלו נחתם עם ארגון טרור ולא עם מדינה, כפי שקרה בהסכם עם מצרים. מלכתחילה צריך היה להיות ברור, שהסכם כזה יש בו סיכונים. שכן ארגון טרור אינו בנוי להשלטת הסכם על הציבור שמעולם לא בחר בו. ארגוני הטרור באפריקה שקיבלו את השלטון לאחר תקופת הקולוניאליזם, נתקלו לא פעם במלחמת אזרחים בין ארגונים המתחרים על תפיסת השלטון. גם כאן, הארגונים המתחרים מערערים על שלטונו של אש"ף. בהתחלה התייחס מנהיג אש"ף ערפאת באהדה לפיגועים הללו, בבחינת זכה ומלאכתו נעשית על ידי אחרים. אולם לאחר שנוכח כי הפיגועים מכוונים גם נגדו ומערערים את שלטונו הוא התעורר לפעולות ראווה נגד מנהיגי החמאס והג'יהאד. אולם עדיין אי אפשר להכתיר אותו כלוחם נגד הטרור האיסלמי הקיצוני. הוא חושש מפניהם, שכן הם מסוגלים לערוך רציחות גם בקרב אנשיו ולפגוע גם בו אישית.

לאחר הפיגוע ברמת גן לא הצהיר ארגון החמאס שהוא מקבל על עצמו את האחריות למעשה, כדי שלא לתת בידי הרשות הפלשתינאית עילה למעצר מנהיגיו. זהו מהלך חריג מבחינת הארגון, השש אחרי כל פיגוע להכריז על רצח יהודים ולזכות בנקודות בקרב הציבור הפלשתיני. מאז נחתם הסכם אוסלו נהרגו בפיגועים חבלניים 145 יהודים.

אך אם רצו מתכנני הפיגוע לגרום שממשלת ישראל תיסוג מהסכם אוסלו, אין להם סיכוי להצליח. הממשלה בראשות רבין תבקש דווקא להאיץ את המו"מ על ביצוע שלב הביניים, למרות הסיכונים. בהתייעצויות שערך ראש הממשלה לאחר הפיגוע, עם ראשי מערכת הביטחון, התברר כי אין כל כוונה להפסיק את השיחות. רבין אמר בעניין זה: "יש לנו שותף בצד הפלשתינאי שפועל להגיע לפתרון, דבר שלא היה לנו אף פעם בעבר".

אחרי נקודת האל-חזור

רבין עבר את נקודת האל-חזור בכל מה שנוגע למחוייבותו לביצוע הסכם אוסלו. אין הוא יכול לסגת מן ההסכם בגלל טעמים פנימיים וחיצוניים. ממשלת רבין אינה יכולה להודות בכשלון ההסכם, שכן אם תעשה זאת, היא תאבד את מעמדה בציבור הבוחרים. מאידך גיסא, היא חייבת להתקדם בגלל הלחץ של סיעת מר"צ בממשלה. ביטול ההסכם או נסיגה ממנו יכול להביא להפסקת תמיכת מר"צ בממשלה. רבין רואה כיום בערפאת שותף שאפשר לעשות עמו עסקים, בניגוד ליחסו אליו בעבר, שהיה יחס של זלזול וגישה של חוסר אמינות. לרבין קשה היה ללחוץ את ידו של ערפאת, אבל נראה שהוא התגבר על הקשיים הפסיכולוגיים, והיום קל לו יותר להתקדם במו"מ עם אש"ף. בפגישות עמו הוא מודה שצה"ל מתנגד לנסיגה מאזורים מסויימים הכרוכה בסיכונים בטחוניים. אבל למרות זאת הוא מוכן להתקדם. אין לו דרך נסיגה.

שלב הביניים של הסכם אוסלו יהיה כזה שלא ניתן לשנותו בעתיד. גם אם אש"ף יפר את ההסכם, יהיה קשה להגיב על כך. המגמה היא להעמיד כל ממשלה בעתיד בפני עובדה קיימת. כניסת צה"ל חזרה לשטחים שמהם התפנה תהיה עלולה לעורר מהומה בינלאומית. מועצת הביטחון של האו"ם תתכנס ותגנה ואף תאיים בסנקציות. מדינות תאיימנה בניתוק היחסים עם ישראל, בייחוד מדינות ערביות. זאת יודע גם ערפאת, ולכן הוא מוכן להתגמש פה ושם כדי להגיע לתפיסת שטחים מרבי ככל האפשר וליצור עובדות בשטח, של שלטון פלשתינאי, עם כל הסממנים.

המו"מ שהופסק השבוע בעקבות הפיגוע, יימשך במקום אחר. ימשיכו להתווכח על המים, על הקברים, על מקומות קדושים, על השליטה בצירים שבין האזורים הכפריים, על חברון, על גודל המועצה של הרשות, על הבחירות של תושבי ירושלים המזרחית. אבל ברור שההסכם יושג, ייתכן בחודש ספטמבר. הבעיות השנויות במחלוקת ימצאו פתרון כלשהו. התהליך לא יכול לסגת אחורה. הממשלה הזו אינה יכולה לסגת ממנו. גם אם קצב הפיגועים היה יותר גדול, זה לא היה משנה את המצב.

ערפאת הוא כיום הכתובת היחידה למו"מ עם הפלשתינאים. אין כתובת אחרת. הקפאת ההסכם יש לה משמעות גם על מעמדו של ערפאת בתור מנהיג. גם לו יש אופוזיציה, מחוץ ובתוך אש"ף. אם יופסק המו"מ, ייפגע מעמדו כמנהיג לאומי. הממשלה לא מעוניינת כיום לפגוע בו, למרות שהוא לא מוכן להילחם בטרור הקיצוני. הוא נזהר ממהלך של "מלחמת אחים". הוא מוכן כיום להילחם בטרור, אבל בשיטות שלו, ולא כפי שהיינו מצפים.

רבין אמר בישיבת הממשלה השבוע, כי אנו עומדים בעימות בין שתי השקפות עולם ויש לנהוג בתבונה ולא רק בכוח. זהו ניסיון ראשון של ממשלה בישראל לחתום על הסכם שגורל המדינה תלוי בו, על בסיס של תמיכה צרה בכנסת ובציבור. זוהי הרפתקה מדינית. התשובה של הממשלה הזו היא שאין אלטרנטיבה אחרת.

הסדר קבע במקום הסדר ביניים

נשיא המדינה, עזר וייצמן, התבטא השבוע, מה שאחרים התבטאו לפניו, שבמצב שנוצר עדיף לנהל כבר עכשיו את המו"מ על הסדר הקבע. למעשה, מה שמתנהל עכשיו במו"מ הן עבודות לקראת הסדר הקבע: שטחים, סמכויות משטרה-צבא, רשות שלטונית. ראש הממשלה, יצחק רבין, מתנגד למדינה פלשתינאית בעתיד. אבל מה שקורה עכשיו במו"מ זהו מדרון לקראת הקמת מדינה פלשתינאית. את רעיון האוטונומיה העלה לראשונה מנחם בגין ז"ל בזמן המו"מ על הסכמי קמפ-דייוויד, אבל הוא התכוון לאוטונומיה שלא מובילה למדינה. זו היתה טעות. אוטונומיה כזו כן מובילה למדינה.

מבחינה הגיונית צודק הנשיא ויצמן. במקום לבזבז זמן ואנרגיה על הסדר ביניים, נוסף על תקציבים לסלילת כבישים עוקפים, מוטב לקצר את הזמן ולמנוע את ההוצאות ולדון כבר עכשיו על הסדר הקבע. אבל הסדר קבע קשור בשאלה יסודית: האם ישראל תסכים להקמת מדינה פלשתינאית? מאז ומתמיד אמרו גורמי ביטחון, שאם תקום מדינה פלשתינאית, עלול להיווצר מצב מסוכן, כאשר צבא בינערבי ייכנס לשטחים ויחנה על גבול קלקיליה – כפר סבא.

זו היתה אחת ההתנגדויות העזות להקמת מדינה פלשתינאית. מדינה כזו תסכן את מדינת ישראל. ייתכן שכיום שונתה הקביעה הזו. אפשר להגביל בהסכם את המדינה הפלשתינאית בגובה הצבא שהיא תחזיק, בקשרים שלה עם המדינות הערביות האחרות, שעמן היא תרצה לחתום על הסכם הגנה. אבל הסכם הוא נייר בלבד. יש מצבים שההסכם המדיני מאבד את ערכו, אם הצד השני מגיע למסקנה שהוא נוגד את האינטרסים שלו.

הסדר קבע מוביל להחלטה גורלית יותר: הקמת מדינה פלשתינאית, ואת זה רוצים מנהלי המו"מ לדחות, ככל האפשר. לפי הסכם אוסלו יש להתחיל בדיון על הסדר הקבע בעוד שנה בלבד.

השלום נוסח אוסלו הוא שלום בלי ביטחון. ההצהרות כי הנה מסתיימת תקופת טרור ערבי של מאה שנה, ומתחילה תקופה חדשה, של פיוס, מתבדות כאשליות גורליות.

בצד הפלשתינאי אין השלמה עם ההסכם, וזה מגיע עד לידי קיצוניות של התאבדויות. החברה הערבית לא קיבלה את ההכשרה הדרושה לקראת סיום תקופה של איבה, והיא ממשיכה לדגול בסיסמאות קיצוניות ובמסורות שנכתבו באמנה הפלשתינאית, שטרם נמחקו ממנה.

אסור להתייאש

מאת יצחק מאיר

המדינה היא אוטובוס אחד בו אנחנו נוסעים כולנו, בין רוצים אנחנו בין נדמינו כאנוסים, לפלשתינה הערבית. הממשלה אוחזת בהגה האחד שיש באוטובוס. היא לא השתלטה עליו. הנוסעים הפקידו אותו בידיה, רוב הנוסעים, והיא נוסעת כלבבה עד שיבוא רוב אחר ויפקיע את כשרות ההנהגה מידי ממשלה זאת ויכשירו אחרת לנהוג תחתה. הנוסעים האנוסים מוחים. הם חוששים לחכות עד ליום הבחירות פן יגיעו בינתיים אל ארץ האל-חזור. הם חוששים שמשם גם ממשלה נבחרת אחרת לא תוכל להחזיר אותם. הם לא יכולים לרדת מן האוטובוס. אין פשוט אוטובוס אחר שנוסע בדרכי ישראל. הם זועקים. הנהג לא שומע. הוא מנצל עד תום את זכות הרשות. לא מחכמה ולא מרוב תבונה הוא מתעלם מן הנוסעים שאינם רוצים לנסוע בהנחייתו. אדיקותו בתוואי שבחר בו היא יותר נחושה משקולה.

הנהג בא מן הפלמ"ח, תרבות הנחישות שם לא השגיחה בשיקול הדעת. הנחישות היתה ערך כשלעצמו. מי שעצר את האוטובוס רק מפני שלפחות מחצית הנוסעים צועקים שנוסעים הפוך הוא מוג לב. על לפחות מחצית הנוסעים מצפצפים. זהו מבחן הנחישות. יכול להיות שזה לא יפה. יכול להיות שזה לא כל כך דמוקראטי, למרות שטכנית זה בסדר גמור, יכול להיות שזה ממריד. יכול להיות שזה וזה יאוש. יכול להיות שזה דוחף רפי רוח למחשבות עועים, שזה מעורר בהם דמונים המלחשים על אוזניהם לחש. אוס ופיתויי המרידים אותם לפוצץ את האוטובוס.

הנהג הנחוש לא משגיח בכל אלה. הוא ממשיך לנסוע בדרכו. הוא סומך על שפיות הדעת של הנוסעים האנוסים. הוא משוכנע כי גם אם הם רוצים למרוד, הם לא ימרדו. כי גם אם הם רוצים לפוצץ, הם לא יפוצצו, כי גם אם הם לא מוכנים לחכות עד לבחירות, הם יחכו, כי גם אם הם רוצים אוטובוס אחר, אין אחר, כבר אמרנו. לכן הוא נוהג כאילו שלא איכפת לו. לכן הוא מאמץ את שרירי אוטם הלב. לכן הוא ממשיך לנסוע גם כשיורים על כל נוסעי האוטובוס. לכן הוא מזלזל במי שאומר לו עצור לפחות לרגע וחשוב ובדוק. לא! נחישותו היא צידקו. נחישותו היא תבונתו. נחישותו היא מצפונו. במסבאות הירוקות הכן מוגים את האלכוהול המשכר של המאניות שאינו מהול חלילה בשום מייצב פאטריוטי, מברכים את הנחישות העיוורת הזאת. שותים לחייה, מתבוננים במסכים המראים את זוועת הגוויות המרוטשות על תואי אוטובוס הממשלה, שומעים כי עד להלוויות יהיה פסק זמן אנושי, ומרימים כוסית לכבוד בהמשך המגוץ אל ארץ פלשתינה הערבית. הנהג הנחוש לא מפטר מנוסעיו האנוסים. הוא אוחז בהגה, והם, מה הם יכולים לעשות?!

★

לכאורה לא הרבה, למעשה הרבה מאוד. לכאורה רק מעשי יאוש. להלכה, הכל הלך מיאוש. האיום הגדול ביותר של ממשלה קשת תושים על האופוזיציה המאסיבית אך כפותת האסורים הדמוקראטיים הוא האיום ביאוש מן הדמוקראטיה. כשנהג האוטובוס מתעלם באורח שיטתי, נמשך ונחוש מלפחות מחצית נוסעיו, קמים הנוסעים לשאול את עצמם אם הנהג הוא לגיטימי. הם יודעים שהרוב השיב אותו על כס ההנהגה, ואף על פי כן הזלזול הפרונטאלי ברוח הדמוקרטיה מעיר בהם ספקות בחוקיות העובדות. יש אומרים כי הממשלה נתמלכה בתאוותנות שווא, כי היא הוליכה את הבוחר שולל, כי היא זכתה במנדט לנסוע לירושלים ולאריאל ולקצרין אך משקיבלה את ההגה בידיה, היא נוסעת לרמאללה ולדמשק ולפלשתין, כי לכן היא לא לגיטימית, כי עליה להתפטר, ואם לא...?

על אם לא אין תשובה שאומרים אותה בקול, אבל אוי לנו, יש לוחשים אותה בסתר... אין מנוס מהסדר שבע היהדות ואף על פי שממשלת אוטם שריר הלב נשענת בנחישות תבדהמטאית צינית על הריסון העצמי של אנוסיה, למרות שהיא דוחפת ביד את המתנגדים חסרי הישע לבוא חשבון עימה עוד בטרם בחירות, יזהרו האנוסים שיניים ואל ירזו לעשות מעשים נמהרים שאינם מותרים מכל וכל. הממשלה חוטאת עד כדי התגרות, למתנגדיה אסור לפשוע. היא נוסעת למקום אסור. לנוסעים בל כורחם אין ברירה אלא אחת, להיאבק בתוך האוטובוס הנוסע האחד על דעת הציבור בכדי שביום הקלפי יסירו את מצנפת ההנהגה מעל ראש הנהג הכוחני. קשה, אבל בהיר כיום בצהריים, כי אין ברירה אלא זו. זה נכון שהממשלה נבחרה על ההבטחה כי היא לא תרד מן הגולן גם לעתות שלום ונכון שהיא מתכוננת לרדת אף על פי ששום שלום לא קם עדיין עוד וגידים. נכון שהיא הוליכה שולל. זה האסון. ממשלה לגיטימית עושה מעשה פוליטי שאינו לגיטימי, ואף על פי כן היא נשארת לגיטימית.

★

קשה מן הטענה שהממשלה הנוכחית, טענה שהממשלה אינה נאמנה לצו היהדות הלאומי, שהיא בלתי לגיטימית מעצם מהותה. בפופוליטיקה, בשידור יום הפיגוע, קרא טומי לפיד לממשלה יודנראט! נגדי דיבר על מועצת היהודים. גם בשידור גם בכנסת, על הסעה במשאיות של יהודים הדומה להסעות שהוליכו בהן את אחינו למוזרח קדם.

בוודאי על זכות הסרוב אמרה חברה חשובה בלשכת המפד"ל כי העם שהוקיע פקידי השמד וקציני שאה על שהצדיקו עליהם את דין הציות לא יכול להתחשבן עם מי שיסרב לציית לפקודת גירוש בלתי חוקית. עד לאיזה תהום השקיעה הממשלה האטומה את אנוסיה שהם קוראים לממשלתם יודנראט, שהם משווים בין ההפקר ההוא לבין ממשלת ישראל הנבחרת?! לא מדובר באינצידנט אחד. הקריאה נאצי כלפי סגן שר השיכון, ינצור האל את נשמתו העוטה, איננה מנותקת מתופעת הסחת העוון של יודנראט ומועצת היהודים. גם אם אין גבול לחטאת הממשלה, יש גבול לעוון מתנגדיה. רק יאוש מכל תוחלה היסטורית, יהודית, ישראלית, יכול להסביר את התופעה הקלינית של השוואת הממשלה לאורחים שתבעו מן היודנראט להוציא את הפתרון הסופי אל הפועל.

(המשך בעמוד 4)

פרדוכסים של "שלום"

מאת יצחק דויטש

מיותר לעסוק בכשלי הלשון שלו. כבר אין מחכים ממנו, הנואם הגדול, שימצא מלים נכונות במצבים מיוחדים, שידע לדבר אל העם. כאשר אין מכינים לו נאום כתוב, הדברים קטועים ומוכרים. אין זה מפליא כלל שהודעתו לאחר האירוע הנורא, של ראשים כרותים ורסיסי אברים המלוקטים ע"י גומלי חסד של אמת, הוא משמיע את המשפט הבא: "זה חמור, זה כואב, ואולי גם מזעזע". מה כבר אפשר לומר על דברים אלה?

– אבל מדביקים לו מפעם בפעם תואר של אנליסט, בעל מוח קר. עדיין יש מי שמייחסים לו מנהיגות לאומית.

– והנה ביום הזה של פיצוץ האוטובוס ברמת-גן הוא מוסר את הודעתו לא מעל במת הכנסת, אף לא בשידור לאומה בטלוויזיה וברדיו. הבמה שהוא בוחר לו היא ישיבת סיעת העבודה. כיתתי. מפלגתי. האם גם לאוטובוס מס' 20 נכנסו רק עם כרטיס מפלגתי? במקום ראש מדינה, הוא הופיע ביום זה כאיש מפלגה קטן.

המותר היה לשמוע פנייה לאופוזיציה להתעלות מעל האירוע, כי יש רגעים בחיי עם שהם מעבר לחילוקי דעות פוליטיים. אילו ביום זה היה קורא לאחדות, אילו היה מוכן לשמוע גם דעה אחרת, אפשר היה להבין זאת. אבל הוא בשלו: מודיע שימשיך במו"מ עם אש"ף ולא יפסיקו, וכי הוא דבק בדרך. הוא אינו מוכן לשמוע דעה אחרת. אז לאיזו התעלות הוא מצפה? שיאפשרו לו לעשות את מה שהוא רוצה, באופן עיוור, כאשר העם משלם את המחיר, והאחרים יעמדו דום? הוא מצפצף, כלשונו. אבל מבקש שלא יפגינו ביום זה ולא יקבלו אותו בקריאות הועם. אטימות מוחלטת.

וכמותו שר החוץ. נכה, בשפה עשירה יותר. בעברית טובה ובכישרון תיאטרלי. אבל התוכן: יש לנו דרך. חשבנו קודם שיצאנו לדרך ולא נשנה אותה.

כאשר הם חוסמים כל סדק להבנה, רוחים כל אפשרות להשתכנע, או לפחות לשמוע, לאיזו לוריאליות הם צריכים לצפות.

היחס לנשיא

נשיא המדינה, עזר ויצמן, זכה לתמיכה האוהדה מצד מפלגות הקואליציה כאשר תמך בעמדות המוצהרות של הממשלה, ובעבר אף הודה במפורש עם "מדיניות השלום". אבל כאשר הנשיא, כמי שמפיק לקחים ממה שקורה וער לרחשי העם, משמיע הרהורים אחרים, אזי הם מתנערים ממנו בגלוי ובסמוי.

מזה זמן רב הנשיא מציע פסק זמן במו"מ ליישום הסכם אוסלו והנסיגה מהגולן, ואת נכוח העמדות המעשיים של הצד השני. בעקבות האירועים האחרונים, רצח שני הצעירים בוואדי-קלט ופיצוץ האוטובוס ברמת-גן, קרא הנשיא לקברניטי המדינה לשקול את דרכם ולהעלות על המשך המדיניות. עוד קודם לכן קרא הנשיא לממשלה לחתור להשתית מהלכיה על בסיס רחב בעם, כפי שהיה בהסכם עם מצרים.

אך מאז הוא משמיע עמדות אלה, הוא מנוטרל על-ידם. או שהם מבטלים את עמדותיו ודבריו, או שקמים נגדו בסמוי. ראש הממשלה ושר החוץ מתעלמים, כמעט בביטול, מהדברים הללו. למקרופון שולחים את שר התיירות, עוזי ברעם, והוא מצהיר בפומבי כי הוא חולק על הנשיא ודוחה את עמדותיו.

מובילי "מהלך השלום" מנסים ליצור רושם כאילו הם נהנים מתמיכה של רוב הציבור בארץ. שוללי הדרך, אליבא דידם, הם מיעוט קיצוני. וכאשר הנשיא חולק על הדרך במוצהר ובפומבי, נוח להם לבטל את דבריו ולהדחותם, כאילו אף הוא חולק ממיעוט קיצוני.

למולנו, הנשיא איננו מתקפל ואיננו מסתתר. יש לו חושים בריאים והוא איננו מנותק מהעם. ואכן הוא זוכה לתמיכה ואהדה ציבורית רחבה יותר ויותר דווקא כאשר הוא מבטא את הדברים בגלוי ובאומץ. דבריו רק מרגישים ביתר-שאת עד כמה הממשלה הזו מנותקת.

ממי מבקשים ביטחון

כטקטיקן המכיר עם מי יש לו עסק, הודיע הפעם ראש אש"ף, יאסר ערפאת, לגנות את הפיגוע באוטובוס ברמת-גן. בשבוע שעבר הוא גינה גם את רצח שני הצעירים בוואדי-קלט. גינוי זה דרוש לו כדי לרכך את קבלת השליטה בערים ביהודה ושומרון ופינויים ע"י צה"ל. בשלב מסוים אף כפף כאילו תפס את הרוצחים שנמלטו לידיו, בלי שמישהו דרש הצגתם ולהסגירם.

וכי מה זה משנה לו? שקר פחות או שקר יותר לא ישנו אצלו. כאשר נוח לו, הוא מגנה. בהזדמנות קודמת, בעיתוי פחות רגיש מבחינתו, אמר ערפאת: "בכל פעם הישראלים באים אלי שוב ושוב עם עניין הביטחון, הביטחון, הביטחון, כאילו שחתמנו הסכם על ביטחון".

במלים אחרות: הישראלים מבלבלים לנו את המוח עם דרישות ביטחון. ההסכם נועד להבטיח לנו את החזרת השטחים ואנחנו לא צריכים לדאוג להם לביטחון.

ואכן, איזו אירוניה מרה. ישראל הגדולה והחזקה היא שמבקשת ביטחון ממנהיג הכנופיות יאסר ערפאת. היא העלתה אותו למעמד של ראש מדינה. ציידה אותו בנשק ומזרימה לו כסף. במקום להבהיר לו שאם איננו יכול להבטיח שהכנופייה שלו והכנופיות האחרות לא יבצעו פיגועים כלשהם, אזי אין לו מקום במו"מ מדיני, מתחננים בפניו שיעשה משהו, שיגנה או יפעל. מדברים עמו כצד שווה, וכאילו מבקשים ממנו טובה שידאג לנו לביטחון. באותו זמן קובעים ערי מקלט למרצחים, אשר צה"ל איננו יכול להיכנס אליהן וללכוד את הרוצחים ושולחיהם.

במקום המובן מאליו, היהרג ואל יעבור, האלף-בית של ניהול מו"מ, אנו מופיעים בפניו כסוחרים. בדרך זו ישראל משמיטה מידה את יכולת ההרתעה ואת משמעות כוחה ועוצמתה. כנופיות הטרור, עם מוצגים זה או אחר, חשות יכולת להעמיד אותנו על ברכיים ולהביא אותנו לידי התקפלות. והרי הם אינם משלמים מחיר כלשהו על הקטל הזה.

שטיפת מוח

לראש הממשלה ושר החוץ יש טקטיקה כפולה במכירת "התהליך המדיני", הסכם אוסלו והמו"מ עם הסורים, לציבור בישראל. כאשר נראה להם שיש התקוממות חיובית מבחינתם, הם מדברים על ההישגים הגדולים. וכאשר חשים שהם שקועים בבוץ עמוק עמוק, אומרים כי הדברים תואמים את הסכמי קמפ-דייויד, וכי מנחם בגין הוא אשר קבע למעשה את הדרך.

גישה זו מבוססת על ההנחה שאם חוזרים על שקרים וכזבים פעמים רבות אזי הציבור קונה אותם. כיוון שיש בקרב שוללי הדרך כאלה שאינם שלמים עם הסכם קמפ-דייויד ומה שקרה בסיני, נוהגים כמי שבאו במבוכה, ואזי הדבר מקל על מי שעושים שימוש מרושע בהסכם קמפ-דייויד להוליך שולל את הציבור.

מותר לנאמני ארץ ישראל להסתייג גם מהסכם קמפ-דייויד ומה שקרה בסיני. אבל חובה להסביר בגלוי ובראש זקוף את ההבדלים הגדולים. ההסכם עם מצרים נחתם עם ראש מדינה, הגדולה במדינות ערב, שבא לירושלים והתחייב שלא תהיה עוד מלחמה ולא תהיה שפיכות דמים. ואכן במשך 18 שנה התקיימו הדברים, למעט חריגות מסוימות, וזאת גם במבחן מלחמת לבנון ואירועים אחרים. בהסכם עם מצרים אכן התווסף נדבך רציני ומשמעותי לבטחון ישראל. ועם מי מדברים בשם הפלשתינים? עם מנהיג כנופייה, אשר למלה שלו אין ערך. ההסכם עם מצרים קיים עומק המבטיח את בטחונה של ישראל, ואילו בהקמת מדינה פלשתינית נוצר גבול ארוך ומפותל, כאשר מרכזי טרור מתפתחים בשכנות לערי ישראל ומושבותיה, ו"השטח הפלשתיני" הופך לאזור מקלט למחבלים.

ההבדל שבין גולן לסיני, כל נער יודע: בין הנגב למרכזי הצבא המצרי יותר ממאתיים ק"מ, ואילו בין הגליל למרכזי הצבא הסורי פחות משלושים ק"מ. באותו זמן השוני בטופוגרפיה שבין סיני לגולן הוא תהומי. בסיני מדובר במישור, שאיננו מעניק יתרון לאף צד, ואילו הגולן, כאשר צה"ל עומד עליו, הוא חולש על דמשק, וכאשר, חלילה, הסורים יעמדו עליו, הם יחלשו על הגליל, כפי שהיה בימים שלפני מלחמת ששת הימים.

כל זאת בלי לדבר על השוני במעמד של יהודה ושומרון והגולן לעומת המעמד של סיני מבחינה היסטורית.

בשטיפת המוח שעושים מובילי "השלום" הם מבקשים לטשטש עובדות בסיסיות אלה. מול הכזב שלהם צריך לומר את האמת. בנחרצות ובקומה זקופה.

חמש תגובות לפיגוע

מאת ד"ר מרדכי ורטהיימר (ואשינגטון)

חמש התגובות העיקריות לפיגוע הרצחני בצומת עלית ברמת גן שפורסמו ביום הפיגוע היו של הנשיא עזר ויצמן, נשיא ארה"ב ביל קלינטון, ראש הממשלה יצחק רבין, שר החוץ האמריקאי וורן כריסטופר וראש אש"ף יאסר ערפאת. מעיון בתוכן התגובות הללו ניתן למיינן לשתי קבוצות: בקבוצה הראשונה מופיע כבודד נשיא המדינה עזר ויצמן שתגובתו מבטאת את הרגשות האמיתיים של העם בישראל. בקבוצה השניה חוברים יחד נשיא ארה"ב, ראש ממשלת ישראל, שר החוץ האמריקאי וראש אש"ף ערפאת. בתוכן התגובות בקבוצה השניה ובניסוח שלהן בולטת המגמה להמעיט בחומרת הפיגוע "לתרץ" אותו ולנצלו לצרכים הפוליטיים והאישיים כדי לקדם את מטרותיהם הפוליטיות. אמנם לא ידוע שהיה תיאום בין יצחק רבין, ביל קלינטון וורן כריסטופר ויאסר ערפאת בכל הנוגע לתוכן התגובות שלהם, אך ברור כי יש להן מכנה משותף אחד והוא לחפות על הטרור הערבי הממשיך להשתולל.

נשיא המדינה בתגובתו לפיגוע הרצחני אמר כי "המצב הנוכחי אינו יכול להימשך". הוא הוסיף כי "הקברניטים שמנהלים את המו"מ צריכים לבחון היטב את דרכם מה לעשות ואיך לנהל את המו"מ. אי אפשר לעבור לסדר היום". הנשיא ויצמן ביטא בכך את רחשי לבם של אזרחי ישראל אשר גם בסקר שנערך על-ידי מכון "מעריב" למחרת הפיגוע הביעו 52% מהם את דעתם שממשלת ישראל צריכה להפסיק את המו"מ עם אש"ף ורק 37% חייבו את המשך המו"מ. הנשיא מודע כמו ראש הממשלה לעובדה שהשקט היחסי בפעילות הטרוריסטית בשלושת החודשים האחרונים לא היה תוצאה של החלטת אש"ף, החמאס והג'יהאד האיסלאמי להניח את נשק הטרור ולעלות על דרך ההתפייסות והפשרה עם היהודים, אלא השהייה טקטית בלבד כדי להחיש את קבלת יהודה ושומרון לידיהם. ההבדל בין הנשיא וייצמן לבין יצחק רבין בנושא זה הוא בכך, שהנשיא מגיע למסקנות הלאומיות המתחייבות מכך, בעוד ראש הממשלה מתעלם מכך ומכאן מתחילה תחילת דרכו המובילה להיפוי ועידוד הטרור הערבי.

התגובה האמריקאנית

אי אפשר לבוא בטענות לנשיא ארה"ב ושר החוץ שלו שבצד ההשתתפות בצער העם בישראל והמשפחות השכולות על אובדן יקיריהן, הם מקדישים את רוב התגובה שלהם, כל אחד בהודעה נפרדת, להסברת עמדתם ש"על העם בישראל להיעזר ביתר אומץ ולהמשיך בתהליך ההיסטורי" כדברי שר החוץ כריסטופר כדי להשיג שלום במזרח התיכון. עם כל הידידות של אישים אלה למדינת ישראל ולאזרחיה ברמת גן ובוואדי קלט, לא נרצחו אזרחים אמריקאים. הדם הרב שנשפך במקומות אלה הוא דם יהודי. רק בימים האחרונים אנו ראינו את התגובה השונה של קלינטון וכריסטופר כאשר חברות ברית נאט"ו ביקשו והתחננו לפניהם להתערב מעורבות גדולה יותר במלחמה בבוסניה ששם מאות חפים מפשע נרצחים מדי יום.

הנשיא ושר החוץ האמריקאי מיהרו לדחות את בקשות נאט"ו ונשיא צרפת בראשם, למעורבות יתר, לא משום שיש בה סיכון מיידי וממשי של חיי אמריקאים אלא בגלל החשש שמעורבות יתר תגרום לשפיכות דם אמריקאי ולו רק של בודדים.

דובר הבית הלבן הבהיר במסיבת עיתונאים את עמדת הנשיא, שהיא ברורה ותקיפה. קלינטון לא יאשר שליחת חיילים אמריקאיים לבוסניה, משום שהדבר עלול לסכן את חייהם. כאשר מדובר בשפיכות דם אמריקאי הנשיא האמריקאי רגיש מאוד. לעומת זאת כאשר המדובר בשפיכות דם יהודי, הנשיא האמריקאי אמנם מגנה זאת אך ה"שיחות" עם אש"ף חשובות יותר. שר החוץ האמריקאי שהוא תומך נלהב במדיניות הנשיא קלינטון לא לשגר חיילים אמריקאים לעזרת הבוסנים לא מהסס לקרוא בהודעה שפירסם בעקבות הפיגוע ברמת גן, לישראלים להמשיך "להפגין אומץ רב" ולא להפסיק את תהליך השלום עם הפלסטינים אלא להמשיך בו.

בין דם לדם

שר החוץ האמריקאי עושה הפרדה בין דם לדם. אם נשפך דם יהודי ברמת גן ובוואדי קלט הרי העם הישראלי צריך להבליג, לעומת זאת רק "חשש" לשפיכות דם אמריקאי בבוסניה מרתיעה את וורן כריסטופר והוא דוחה בגלל זה על הסף את רעיון שיגור חיילים אמריקאים לבוסניה. לנשיא ארה"ב ולשר החוץ שלו אין האומץ לסכן חיי אזרחים אמריקאים כדי למנוע שפיכות דם רב בבוסניה, אך בעת ובעונה אחת אין הם נמנעים מלהטיף לאזרחי ישראל להבליג על המשך שפיכות הדם היהודי ולהפגין אומץ בכך שימשיכו לנהל מו"מ עם רב המרצחים יאסר ערפאת והנהגת אש"ף שעד כה לא הפגינו את שאיפתם לשלום אמת ולהתפייסות עם העם היהודי.

כאמור אין לבוא בטענות לנשיא ארה"ב לגבי העמדה שהוא נוקט בתגובתו לפיגוע הרצחני ברמת-גן ובוואדי קלט ובזכות המשך מיידי במו"מ עם אש"ף כדי למסור לידיו גם את יהודה ושומרון. אין ביל קלינטון אחראי והוא לא יצטרך לתת דין וחשבון לאזרחי מדינת ישראל אם מו"מ זה יביא להמשך הטרור ואף להגברת הטרור הערבי נגד היהודים בארץ-ישראל. ביל קלינטון אף אינו חייב לדאוג לבטחונם ולעתידם של מאה חמישים אלף היהודים החיים כיום ביהודה ושומרון, כי מדובר ביהודים ולא באמריקאים.

ביל קלינטון כנשיא של עם גדול ודמוקרטיה גדולה רואה עצמו אחראי לדאוג לאינטרסים הלאומיים של ארה"ב ולבטחונם ורווחתם של אזרחי מדינה זו. לאינטרסים הלאומיים ולבטחונם האישי והקיומי של מדינת ישראל ואזרחיה אחראית ממשלת ישראל וראש הממשלה יצחק רבין בראשה. הם צריכים לדאוג לכך שדם יהודי לא ימשיך להישפך, הם חייבים לנקוט כל האמצעים כדי למנוע את המשך הטרור הגורם לשפיכות דמים גם אם זה יהיה במחיר השעיית השיחות עם רב המרצחים ערפאת, עד שיתברר כי הטרור הערבי מוגר על ידו בשיתוף פעיל של צה"ל ושירותי הבטחון הישראליים. ממשלה שתנהג כך וראש ממשלה ישראלי שיפעל כך ייצג נאמנה את רצונם של אזרחי מדינת ישראל כולם, וימלא תפקידו מתוך אחריות לאומית. הבעיה היא שיצחק רבין וחברי ממשלתו בניגוד לביל קלינטון וורן כריסטופר אינם דוגלים במדיניות של אחריות לאומית ואחריות לחיי האזרחים. אולם הם רואים לפניהם מטרה אחת ויחידה העולה על כל אינטרס לאומי ואף החשוב ביותר ומטרה זו שלהם היא השלמת "תהליך השלום" שהחלו בו ולקבוע "עובדות בשטח" שיביאו את התהליך הזה לנקודת אל-חזור בטרם תינתן רשות הדיבור לאזרחים בבחירות הבאות.

"מדיניות" זו מלווה את יצחק רבין מאז קיבל את רסן השלטון בידיו. היא בולטת ומשתקפת גם בתגובתו לפיגועים הרצחניים בוואדי קלט וברמת גן. בתגובות אלה של ראש הממשלה בולטת החתירה לזירוז ולקידום המו"מ עם אש"ף וערפאת. תגובות אלה אף מייצגות את חוסר האחריות של ממשלת השמאל וראשה כלפי אזרחי ישראל ובטחונם הלאומי והאישי כאחד.

...ותגובותיו של רבין

מה היו התגובותיו של ראש הממשלה לגבי שני הפיגועים של השבוע האחרון שבהם נשפך דמם של שבעה ישראלים בוואדי קלט וברמת גן ומה משמעותן?

לגבי פיגוע הטרור בוואדי קלט הרי בנוסף לנוסח הנדוש על הבעת צער ותנחומים למשפחות השכולות עיקר תגובתו עסקה במתיחת ביקורת על שני הצעירים שנרצחו, מדוע הם טיילו בשטח הריבוני של מדינת ישראל לבדם. לראש הממשלה ושר הבטחון של ישראל לא היה מענה לעצם מעשה הרצח המזעזע על-ידי אנשי טרור ערבים. היה לרבין רק רעיון "מקורי" כיצד למנוע מעשי טרור כאלה והוא ש"אין לטייל בוואדי קלט בקבוצות קטנות מחמישה איש"...

ברור שרעיון זה הוא טוב, לדעת יצחק רבין, למצב הנוכחי אולם כאשר יהודה ושומרון יימסרו לאש"ף לפי תוכניתו של ראש הממשלה, יש להניח כי קבוצות של חמישה איש ייהפכו, לעניות דעתו של שר הבטחון, קטנות מדי לטיול בוואדי קלט ואחר כך כשהטרור "ימשך ויגבר" הרי גם בשטח הריבוני של מדינת ישראל ובמיוחד באזורי ה"ספר" כמו כפר-סבא, נתניה וכו' יידרשו תושבי ישראל לנסוע במכוניות מוגנות ומשוריינות ובליווי משמר צבאי כפי שהדבר נעשה כבר בימים אלה לגבי היהודים תושבי יהודה ושומרון.

יש להניח שבאמתחתו של יצחק רבין עוד "עצות" ו"רעיונות" כגון אלה לתושבי המדינה מחוץ לדבר אחד, החלטה חד-משמעית לחסל את הטרור גם על-ידי התניית המשך הדיונים בהצטרפות יאסר ערפאת ואש"ף למאבק מוצהר וגלוי נגד ארגוני הטרור.

יצחק רבין יכול היה לפעול כך כפי שהאחריות הלאומית המוטלת עליו מחייבת אותו. הוא אינו עושה זאת משום שהוא יודע כי אש"ף ויאסר ערפאת אינם מוכנים להצטרף למלחמה נגד "אחיהם הערבים", גם אם הם טרוריסטים שאינם מסתירים דעתם. ערפאת וראשי החמאס והג'יהאד האיסלמי יודעים כי ידי יצחק רבין כבולות בכל הנוגע למלחמתו בטרור, הן כבולות על-ידי חבלים של מר"צ, הן כבולות על-ידי הפחד שלו שדרישתו הצודקת מערפאת להצטרף למלחמה גלויה, תביא להתמוטטות "תהליך השלום" שלו על כל המשתמע מכך.

התנהגותו של יצחק רבין לאחר פיגועי הטרור בוואדי קלט וברמת גן הן הוכחה חד-משמעית לכך שהוא מתעלם מהחובות המוטלות עליו כראש ממשלה לדאוג לבטחונם של אזרחי המדינה שהטילו עליו את התפקיד לעמוד בראש ממשלת ישראל.

דעת תורה, גם בענייני מדינה

מאת הרב משה בוצ'קו

תחת כותרת זו כתב ידידי הדגול ד"ר יוסף בורג הי"ו מאמר ב"הצופה" של ערב שבת שעברה בו הוא מתנגד לנתינת פסק הלכה של הרבנים – וסלח לי ידידי, אם אני מרשה לעצמי לכתוב נגד דעתו. היות שלפי דעתו של ד"ר בורג מותר לחלוק על רבנים, בודאי מותר גם לחלוק על ידידים. ד"ר בורג שולל מן הרבנים לפסוק בעניני המדינה משני נימוקים:

א. בהסתמכו על דברי הרב סולובייצ'יק זצ"ל, כי שאלה של טריטוריה וגבולות, צריכה להיות מוכרעת ע"י מומחים צבאיים, כי רק הם יכולים לשקול ולקבוע איזה גבול נותן יותר בטחון. על זה אני מסכים איתו ואני בטוח שגם הרבנים לקחו בחשבון את דעתם של המומחים הצבאיים, והרי אין זה סוד שדוקא הצבא מתנגד לנסיגה מטעמי בטחון, וכן כל בר דעת שהשכל אצלו אינו מטושטש, מבין שבהפקרת שטחים לאויב, מתקרב האויב לשטח של מרכזי האוכלוסיה, וזוהי סכנה מוחשית ברורה לכולם. ידוע שהרבי מלובביץ' זצ"ל, שהתנגד בכל כוחו לנסיגה משטחים כלשהם לאויב, ביסס התנגדותו אך ורק על טענה זו, שבכל אמה של שטחנו שמוסרים לאויבים, מסכנים את חיי האוכלוסיה, וידועים דברי הרמב"ם (שבת פ"ב הל' כ"ג) "ובעיר הסמוכה לספר אפילו לא באו אלא על עסקי תבן וקש יוצאין עליהם בכלי זיין ומחללים עליהם את השבת".

והנה רבין מכיר את דעתו של הצבא אבל הוא אומר: הצבא יכול להביע את דעתו, אבל אני הוא הקובע. האני הזה של ראש הממשלה הוא בעוכרינו. הוא מצפצף על דעתם של המומחים הצבאיים, הוא מצפצף על הנשיא, הוא מצפצף על האוכלוסיה הדתית "החיים בהשקפת עולם אחרת". הוא מצפצף על כולם.

האם לפי דעתו של הרב סולובייצ'יק זצ"ל, יש הגיון להתכופף לפני "האני" הזה ולחשוב שהוא מבין יותר טוב מכל אחד? אנחנו מכירים רק אני אחד, והוא האני הכתוב בתורה: "ראו עתה כי אני אני הוא" (דברים ל"ב לט).

ב. הטענה האחרת של ד"ר בורג – שלדעתי היא תמוהה מאוד – אין התורה מתערבת בהלכות מדינה, ואין לרבנים – ויהיו גדולים בכל שהם – סמכות לפסוק בדיני מדינה, זה אינו שייך לתחומם. על הרבנים לפסוק בהלכות "אורח חיים ויורה דעה", אבל אין להם שום סמכות להביע דעה בשאלות מדינה. שאלות הנוגעות לכלל ישראל, הן לא בתחומה של התורה. בשאלות כאלה, רק מדינאים מומחים מסוגלים ומוכשרים להביע דעה.

אם איני טועה היתה זו השיטה של המזרחי לפני ששים שנה, וד"ר בורג שחונן בזכרון נפלא, עוד חי אותה תקופה. דעה זו מזכירה לי את האימרה הידועה, "היה יהודי באוהליך ובן אדם בצאתך".

לשמחתנו, הזמנים השתנו. דור הכיפות הסרוגות חי בשלמות ובאמונה, "ואנחנו באמונתנו נחיה", שהתורה אינה רק תורה של "בשר בחלב", אלא גם, ובייחוד, תורתו של העם ושל המדינה. הלא המצוה הראשונה שנצטוו בה ישראל כשנכנסו לארץ, היתה למנות עליהם מלך – חיוב מדיני טהור – אבל הוא חיוב תורני. המלך הראשון – שאול המלך – איבד מלכותו מפני שלא נהג מלכותו לפי עיקרי התורה – וחס על חייו של אגג בסיסמת "שלום": אף "ויאמר שמואל אל שאול, לא אשוב עמך כי מאסתה את דבר ד' וימאסך ד' מהיות מלך על ישראל" (שמואל א' ט"ו כו).

והנה גם רבן יוחנן בן זכאי שאוהבים לצטט אותו, היה תנא וראש הסנהדרין. אבל, גם רבי עקיבא חי בתקופת החורבן והתנגד לדרכו של ר' יוחנן בן זכאי, וקרא עליו "משיב חכמים אחור" (גיטין נו').

ברור שיכולה להיות גם מחלוקת בין תלמידי חכמים ופוסקים, כמו שישנה מחלוקת בענין "בשר בחלב", אבל להצהיר שאין לתורה מה לומר בעניני מדיניות, ומשום כך אין לרבנים שום סמכות להתערב בדיני מדינה, זוהי לפי דעתי עמדה שאין הדעת יכולה לסבול. הרבנים שפסקו מה שפסקו הם אינם רבנים של "בשר בחלב", אלא רבנים חכמים ופוסקים המכירים את העולם וגם יודעים את התורה. יש להם דעת עמוקה ולב נבון לדון בעניינים העומדים ברומו של עולם, להם ניתנה גם הסייעתא דשמיא לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא. לאורם נלך ותקויים בנו הבטחת הנביא "ואשיבה שופטיך כבראשונה".

פסק הלכה וקוץ בה

מאת רפאל מרובקה

עם פרסום חוות הדעת של הרבנים בראשות הרה"ג אברהם שפירא התעורר ויכוח סביב הנושא בתחום ההלכתי, המשפטי, הדמוקרטי ועוד. עם זאת נושא אחר, שלא הועלה: באיזו מידה עלולה חוות הדעת להזיק למאבק נגד ממשלת השמאל בראשות רבין.

המאבק נגד ממשלת רבין צריך להתנהל בשני מישורים, האחד, להקשות על הממשלה לבצע את מדיניותה והשני לגייס דעת קהל בארץ ובעולם נגד הממשלה. יש להיזהר שהמאבק נגד מדיניות הממשלה, לא יפגע במאבק על דעת הקהל. צעד כמו חוות הדעת הרבנית, עלול לפגוע בדעת הקהל המתלבטת בין תמיכה בממשלת רבין, לבין תמיכה במחנה הלאומי.

אם נתעלם מהשוליים הסהרוריים מימין ומשמאל, ניתן לחלק את מיגוון הדעות לשלוש השקפות בסיסיות: המחנה התומך בשליטתנו על כל ארץ ישראל, המחנה המוכן לוותר על כל השטחים, ששוחררו במלחמת ששת הימים ובתווך המחנה התומך בפשרה טריטוריאלית, אך מתנגד למדינה פלשתינאית. חלק מתומכי הפשרה הטריטוריאלית, ברובם, אנשי ביטחון לשעבר, התארגנו במסגרת הדרך השלישית, בראשות אביגדור קהלני, רן שומרון ודמויות נוספות שכיהנו בעבר כראשי הממסד הביטחוני במדינה. השקפתם הבסיסית היא למעשה תכנית אלון. השיקולים של חוגים אלו הם ביטחוניים בעיקרם. לדעתם, הירידה מרמת הגולן ומסירת כל יהודה ושומרון לערבים, תסכן את קיומה של מדינת ישראל. אנשים אלה מתנגדים כיום לממשלת רבין ועשויים לתרום לנפילת הממשלה בבחירות הקרובות.

חוגים אלו רואים בצה"ל את האמצעי העיקרי לקיום המדינה. פגיעה בצה"ל, פירושה הרס המדינה.

לבעלי דעות אלו אין כל התייחסות לעמדות רבנים בישראל. חלק מתושבי רמת הגולן, או רובם, הנמנים עם בעלי השקפה זו, תמכו בעבר, ובכלל זה בבחירות האחרונות, במפלגת העבודה. הם סרבו בעבר לשתף פעולה עם אנשי יהודה ושומרון במאבקם נגד נסיגה מרמת הגולן.

ישנו גם ציבור רחב, שאינו מתעמק בנושאים המדיניים. ציבור זה מושפע מתופעות חיצוניות. פגיעה בביטחון ופעולות טרור משפיעה עליו להתנגד לממשלה. רגיעה ביטחונית וסיכוי לשלום עלולה להביא לתמיכתו במהלכי השלום של הממשלה. אלה וגם אלה מושפעים לרעה מתופעות מסויימות במחנה הימני הדתי הקיצוני. פגיעה בצה"ל, מעשי טרוף כמו של גולדשטיין, הפגנות עקרות בעלייה להר הבית בכוח, משפיעות לרעה.

בניית יישובים באיזורים דלילי אוכלוסיה ערבית כמו, אלקנה, מעלה אדומים, השכונות סביב ירושלים ועוד, שלא לדבר על רמת הגולן, הינם תופעה חיובית בעיניהם. פגיעה ביישובים אלה או פינויים מחוקים אצלם את התמיכה במחנה הלאומי.

חוות הדעת של הרבנים, הפוגעת בעקרון המשמעת בצה"ל, עלולה להרחיק אוכלוסיה זו ורבים אחרים מהמחנה הלאומי. השמאל ינצל זאת להצביע על כך, שאין למעשה אפשרות לשיתוף פעולה עם הימין. התוצאה תהיה התחזקות של חוגי השמאל ותומכי ממשלת רבין. התמיכה אינה באה לידי ביטוי דווקא בתקופת בחירות. גם בתקופה שלפני הבחירות יש משמעות לדעת הקהל.

השאלה שעומדת על סדר היום אינה, איפוא, הלכתית אלא מציאותית, האם יהיה רוב שיתמוך בארץ ישראל, או שיהיה רוב שיתמוך בממשלת השמאל.

זאת ועוד, אחת הטענות של התומכים בחוות הדעת ההלכתית היא הצורך לתת תשובות הלכתיות אמיתיות למי ששואל כיצד לנהוג. לא תמיד יש לתת תשובה הלכתית. נזכיר את מעשהו של פנחס, שעליו אמרו חז"ל "הלכה ואין מורין כן".

מחנה אוהבי ארץ ישראל צריך לעשות מה שאומר הרמב"ם על הפסוק "ואהבת את ה' אלוקיך", "עשה שיהיה מתאהב על הבריות".

בעקבות הפסק והמבוכה

מאת הרב יואל בן-נון

תוך ימים אחדים אחרי הפסק הנוקב החלו ההסברים המפולפלים, שאין הכוונה לסירוב פקודה ממש, אלא לבקש מהמפקדים שיבוץ אחר, וכן "סירוב פסיבי" ולא סירוב אקטיבי. סידור שהיה קל יותר לפני הפסק, והפסק רק הקשה עליו, מפני שכל דבר נהפך לעקרונות. בעקבות ההסברים באו התחנונים: שלא ישלחו את "חיילנו" למשימות כאלה, ושלא יעמידו אותם לפני קונפליקט בלתי אפשרי"!

במקביל באו הסברי הרקע למצוקה (האמיתית!) שהולידה את הפסק, וכל הדברים האלה רק מבזים את הפסק ואת התורה. אם נוקב הדין את ההר – אל תסבירו, אל תתרצו, ואל תתחננו. מי שמיצה את הדין, יקבל עליו גם את מלוא המסקנות והמסקנות – לדעתי – מרות כלענה וחדות כתער. "ממשלת הרשעה והדמים" אשר גוזרת "גזירות שמד", "מפקידה" את הבטחון ע"י העברת הבסיסים והמחנות בערי יש"ע, היא גם זו שנותנת – או לא נותנת – אישור לכל פעולה בצפון, וכל הפקודות בצה"ל באות מכוחה של הממשלה שנבחרה בתהליך הדמוקרטי. זה לא צבא אחר ולא ראש-ממשלה אחר – הראש אותו הראש, והפקודות אותן הפקודות. מי שנותן בכוונה תחילה ותחת אזהרה ציבורית פקודות כאלה, שרבנים חשובים ביותר פוסקים נגדן, אי-אפשר לסמוך על שיקול דעתו בשום עניין אחר. ומכיוון שכל פקודה יש בה חשש סכנה, לפיכך, אי-אפשר לשמוע ולקיים לפי הפסק שום פקודה בצה"ל כעת, ובפרט שראשי צה"ל מעורבים עמוקות בתוך המהלך המדיני. אשר על כן, תומכי הפסק אין לפניהם כל דרך אחרת אלא ללכת עד הסוף, כתנועת "חי וקיים" – נטורי קרתא של הארץ ושל ההר.

"שותף לדבר עבירה"

חייל או קצין שמתלבט באמת גם אינו יכול לקוות שעליו לא יפקדו לפנות בסיס וכד', מפני שפקודות כאלה מערערות את הבסיס שצה"ל הוקם למענו, כפי שאומרים הרבנים במפורש. (גיליון רבני יש"ע) חייל גם אינו יכול לשרת ביושר במשימות שאיתן הוא מזוהה, וכו בזמן חבריו (החילוניים ו/או הדתיים שאינם בני ישיבות) יעסקו במשימות הבזויות, מפני שכזה הוא גם כן "מסייע לביצוע העבירה", שהרי אם הוא לא ישמור או יאבטח לא יוכלו חבריו לפנות, ולפיכך הוא "שותף לדבר עבירה", גם אם עוסק בתחום אחר לגמרי, וברור שאם רוב החיילים יסרבו לפנות או יבקשו משימות אחרות, אי-אפשר יהיה לבצע! ולכן הוא "שותף לדבר עבירה". בכל מקרה אפילו אם הוא רק לובש מדי צה"ל באותו הזמן.

לכן, אל תסבכו את העניין: הודיעו למפקדיכם שאתם אינכם יכולים לשרת עוד בצה"ל, לאחר שהפך ל"מכשיר פוליטי" בידי "הכת השלטת", פשטו את המדים ולכו הביתה, לישיבות! בדרככם אל תשכחו לבקש סליחה רבתי מאת החרדים, גדולי התורה האמיתיים, שידעו והבינו מראש כי אי-אפשר לסמוך על ממשלה חילונית ועל מפקדים חילוניים, ואסור להישען על שיקול דעתם בעניינים של חיים ומוות.

וכל שכן, שעכשיו יבואו משימות רבות לא-עלינו, של שיטור משותף עם המשטרה הפלשתינית, ושאר משימות בטחון, שיבואו כתוצאה מההסכמים. איך יכול בן-תורה לבצע משימות כאלה, שכל כולן נובעות מההסכם הרע והמר המרושע הזה?! ובוודאי, שאסור להיות "שותף לדבר עבירה", כהיינו השתתפות עם הפלשתינאים תוך מסירת חלקים מארץ-ישראל ומן הבטחון בידיהם, ידי זרים, מלאות דמים.

לא בלגלוג אני כותב דברים אלה כי אם בכאב גדול וכפול – מחד, אני מתנגד בכל כוחי לתהליך המסוכן והקשה שהממשלה מוליכה, ומאידך, אני סולד מדרכי מאבק אם הן מפלגות את עם ישראל, ובפרט אם הן באות לערער את צה"ל מבפנים. אני תומך במאבק אזרחי לגיטימי, ואפילו חריף הרבה יותר מאשר עד כה, ויחד עם זה דורש מן הממשלה וגם מעצמנו, שלא לערב את צה"ל במאבק הזה, מפני שהוא אולי הישוק אחדותנו האחרון, ובסיס אחדותנו בארץ ישראל בכלל, בחסדי ה'. ולא פחות מזה אני כואב את תהליך הפרישה החרדי-לאומי שעובר עלינו, ועוד מעט יהיה בלתי-הפיך.

מאז הבחירות האחרונות אין לחרדים-הלאומיים עוד ממשלה יהודית (וביתר שאת מאז פרישת ש"ס), אבל גם אין עוד רבנות ראשית לכל עם ישראל מפני שלא נבחרו גדולי התורה המקובלים כסמכות במחננו. יש ישיבות נפרדות ויישובים נפרדים, תנועת נוער נפרדת וקהילות נפרדות ובית דין צדק של גדולי תורה אמיתיים (באמת!) כבר פועל, ורק הכשר נפרד עוד חסר. הדרך הזאת מוליכה בעל כורחנו אל פרישה מכלל הציבור בישראל. (והמעיין באורות להראי"ה קוק זצ"ל, באורות התחיה פרק כ', יבין את חומרת הדבר ואולי יעצור להרהר שנית).

הנוער המתחבר לכלל ישראל

אינני כופר בזכות הטבעית האלמנטרית של יהודים ושל רבנים להתאגד כאגודה נפרדת משלהם אם זהו רצונם, אלא שאני מאמין שאין זה רצון ה', ואין כזה ברכה.

לכן אני פונה רק לאלה שאינם רוצים ללכת בדרך זו, ובפרט אל הנוער, שחפץ להתחבר אל הציבור הישראלי בכללו, בצה"ל ובכל מערכות החיים, וכעת נבוך ואומר לו:

על שאלת סירוב הפקודה יש דעות שונות, ויש מחלוקת בין הרבנים, גם בין הרבנים התומכים בשירות בצה"ל.

1) חלק מהם סבורים שהסכנות בסירוב הפקודה לצה"ל הן כה קשות, עד כדי אפשרות של פילוג ומלחמת אחים ח"ו, ולכן, הפסק הידוע ראוי להידחות מפני הסכנה החמורה ביותר לעם ישראל ולארץ ישראל בכלל. (דברי הרב הראשי הרב י' מ' לאו ביום השמע הפסק, וכן נאמר בשם הרב עובדיה יוסף ועוד)

בהקשר זה יש לציין שהרב אבינר לא הצטרף לחותמים על הפסק מטעמים דומים, ואף בין החותמים יש דעות שונות למעשה, שחלק מהם אומרים לא לסרב, אלא לבקש תפקיד אחר.

2) חלק אחר מן הרבנים סבור שמעשי הממשלה אינם עבירה, אם הם מכוונים לטובת עם ישראל ולהצלתו (הרב עמיטל, הרב ליכטנשטיין ועוד).

3) ועוד דעה אחרת, ששמעתי מפי רבנים חשובים, ובכללם ראשי ישיבות הסדר שתומכים בה, אף כי אינם רוצים לצאת כמפבי כעת, היא שהשמעתי וכתבתי בהזדמנויות רבות:

יש להבחין בין עבירה פרטית של אדם, כולל חייל, לבין עבירה כללית-ציבורית. זו האחרונה חמורה פי כמה, ויש לה תוצאות וסכנות מרחיקות לכת, אבל אין היא עבירה של הפרט, אלא במידה שהפרט שותף במעשה הציבור.

במערכת הבחירות יש מעין קנין הדדי של הסכמה כללית, גם על כללי המשחק וגם על הסמכות השלטונית המלכותית שטוקית לממשלה הנבחרת. אי-אפשר להשתתף בבחירות ואחר-כך לטעון אי-הסכמה על כללי המשחק הפוליטי. גם כאן אני מכבד את החרדים באמת, אלה שאינם משתתפים, מפני שאינם מוכנים לשים את קולם בתיבה אחת עם אפיקורסים ועם נכרים. אבל כל המצביעים כבר סמכה דעתם (כלשון הרמב"ם בסוף פ"ה מהל' גזילות). עפ"י הכללים, אזרח יכול למחות ואפילו בחריפות מול מעשי שלטון, וחייל אינו יכול. לכן, כל אזרח שאינו מוחה ומתנגד בכל כוחו למעשי הממשלה, הרי הוא שותף לעבירה, והמתנגדים עפ"י כוחם, פטורים. ואילו חייל אינו שותף לעבירה שלטונית-ציבורית, ואינו גם עמדה עצמאית, ובוודאי לא לסירוב פקודה, הוא גם אינו עובר שום עבירה אישית. המצווה או העבירה הציבורית מתבצעת כאשר הציבור מחליט כלומר בבחירות, או בהחלטות הכנסת והממשלה, והביצוע אחר-כך אינו אלא כקנין חצר שאין לה שיקול דעת (ועיין היטב בסוגייה בבא מציעא י' ע"ב), מפני שמוסכם על הכל, שאין לחיילים ולשוטרים שיקול דעת משלהם בכל מעשה ציבורי, שהוחלט עליו עפ"י כללי המשחק הפוליטי. לאזרח נשאר תמיד שיקול דעת חופשי לשקול ולהביע דעות, ואין הוא העבריין ובעבירות כאלה – יש ויש "שליח לדבר-עבירה", כלומר נותני הפקודה ומקבלי ההחלטות ותומכיהם הם העוברים.

מאותה סיבה גם אסור להפגין בשבת, מפני שגורמים בזה בוודאות לחילול שבת של חיילים ושוטרים, בהמוניהם.

אם מלך מחליט לבטל עיר מקלט, שהיא מצווה ציבורית-ממלכתית, או לפקוד את ישראל שלא כדין – העבירה היא שלו ושל תומכיו, ולא של שוטר או חייל שביצע אותה.

לא כן, כאשר מלך או ממשלה או מפקד פוקדים על חייל, או שוטר לחלל שבת שלא בהצלה או באבטחה, או לאכול טריפה – אז חובה לסרב פקודה, מדין "דברי הרב ודברי העבד, דברי מי שומעין", וסירוב זה מעוגן בפקודות מטכ"ל תודות לרב גורן זצ"ל, מהלך שאיפשר את שירותם של חיילים שומרי מצוות בצה"ל. (וחלילה לסכן אותו ע"י מהלכים בלתי שקולים כל דהם)

הוכחה מפורשת להבדל הזה נמצאת בילקוט שמעוני על עבירות מפקד דוד (שמואל ב' כ"ד): "אמר לו דוד – או אתה מלך ואני שר הצבא, או אני מלך ואתה שר בצבאי! כיוון שראה כן, יצא שלא בטובתו. אעפ"כ, הלך לשבט גד, אמר יודע אני שהם קשים, שמא יורקו עלי אבנים, ונמצא הדבר בטל. אעפ"כ לא סייעה אותה השעה... ולפי שלא היה חפץ בדבר נשתהה...".

עוד כמה דרכים נזכרו שם שבהן ביקש יואב לצמצם את הרעה, ומכל מקום לא סירב כשקיבל פקודה מפורשת. המדרש והכתובים בשבחו של יואב מדברים, והחטא של דוד כמפורש בכתוב, אך גם העם כולו נשא בחטאי מלכו, ואכמ"ל.

דברי הרמב"ם אינם בחייל

עוד יש לציין, כי דברי הרמב"ם בהלכות מלכים (ג' ט') בוודאי שאינם בחייל, שכן לשון הרמב"ם בתחילה: "המבטל גזירת המלך בשביל שנתעסק במצוות, אפילו במצווה קלה הרי זה פטור, דברי הרב ודברי העבד, דברי הרב קודמין – ואין צריך לומר, אם גזר המלך לבטל מצוות "שאין שומעין לו". אזרח שעוסק בלימוד תורה (ר' סנהדרין מ"ט ע"א ודוק שעמשא לא גייס אותם), או במצווה כלשהיא, פטור מדברי המלך, עד שיסיים לימודו או מצוותו. אבל חייל? היעלה על דעת הפוסקים שחייל או שוטר יקבלו פקודה (שלא במלחמת מצווה) ויאמרו למפקד: אני עסוק בלימוד, או במצווה? והלוא כל גיוסם לא בא אלא כדי לשעבד את זרועותם זו, ואין להם שום זכות לדחות ביצוע פקודה עד שיסיימו לימודם, או מצווה שעסוקים בה. לכן, גם אין להם דעה בהכרעות הציבור ובביצוען, ורק אם פוקדים עליהם לעבור עבירה אישית, רק אז חלה עליהם מצוות ה' ודוחה כל פקודה שהיא.

גם מצוות יישוב הארץ ואיסור "לא תחנם", וגם מצוות הגנה והצלה, יש בהם מצוות ציבוריות כלליות וגם פרטיות. כל אדם מישראל מצווה לעלות לארץ-ישראל, ואסור לצאת ממנה, ואסור למכור קרקע או בית לנכרי (חוץ מנסיבות מיוחדות שנזכרו בהלכה, לפי כמה פוסקים), וחייב לצאת להציל ולעזור לאנשים או ליישוב שבמצוקה (עיין בסוגיית עירובין מ"ה ע"א). אבל חייל אינו פועל בנשק שלו, כי הנשק שייך לצבא, והוא מקבלו על התחייבות כעין שבועה, להפעילו רק על פי פקודות הצבא, ולפיכך, אינו יכול גם להציל ולהגן רק על פי הפקודות, להוציא כשהוא מותקף ישירות או אזרחים מותקפים לעיניו, וגם זה מוכר בפקודות צה"ל. גם את המצווה שכתב הרמב"ן (מצוות עשה ד' בסוף ספר המצוות), שלא ניתן את הארץ ביד זולתנו מן האומות, מקיים החייל רק בתור חלק של צה"ל כולו, כזרוע ממלכתית של המדינה, ואינו כובש או מגן על דעת עצמו בשום מקום ובשום זמן. לכן גם העבירה אינה שלו.

★

לפיכך, חדלו צעירים דתיים ממבוכתכם. אינכם צריכים לבחור בין המדינה וצה"ל לבין התורה, ועולמכם אינו מתמוטט. די בכך, שיש בעולם התורה דעות שונות בעניין זה, ואין ספק מוציא מידי וודאי. ההשוואה לשבת איננה נכונה. ובפרט: שום חייל שהשתתף בהעברת בסיס אינו עבריין ואל תתנו לבלבל אתכם. (חיילים שחושבים כי הם עבריינים, עלולים לפרוק עול חס ושלום!). ואם אינכם מקבלים את הפסק, אינכם סוטרים את מרות התורה, ויש לכם על מה ועל מי לסמוך. כל השאר הוא מאבק פוליטי לגיטימי, אף כי חריף, ויש בו מהלכים טובים יותר וטובים פחות. אנו נתחזק וניאבק כאזרחים בכל כוחנו, ויהי רצון מלפני ה' שלא יינתנו בצה"ל פקודות אכזריות ומסוכנות, ושיהפוך לנו את הקללות לברכה.

אסור להתייאש

(המשך מעמוד 3)

אי-אפשר לאשש את ההשוואה על פי שום הגיון ואי אפשר למצוא בה הד של הצדקה. איך זה הורדה תפיסה מעוותת של שולי האורטודוקסיה האמריקאית אל תוך ישראל? שם, באותם שוליים, כל שאינו עולה בקנה אחד עם חזיונות הגאולה האלימה המיידית, נחשב כשואה, והקוק כשואה. הכהניזם רווח על כך. הוא הוצא אל מחוץ לחוק בישראל. אבל הוא חי וקיים וממאיר את קטגוריות ההתנגדות למעשי הממשלה. בקלות ראש צועקים פוחזים בוגד לראש הממשלה ולרמטכ"ל. מכאן הדרך אל היודנראט בפי פתתאים נכבדים היא קצרה, קצרה מדי: מכאן השוואת פקודות המטכ"ל של צבא ההגנה לישראל לפקודות שטניות, השוואה נמהרת, מרושעת, איומה.

★

אני קובע כי נוהג המסיע את כנסת ישראל בעל כורחה אל יעדים שחלילה לנו מהגיע אליהם, אחראי במידה מוחלטת לייאוש. אבל, עם זאת אני קובע כי המיואש רק הוא לבדו נושא באחריות מוחלטת למעשה הייאוש. אסור לייאש, אסור עוד יותר להתייאש. בעוד שנה יבוא יום דינה של הממשלה וביום פוקדי, ופקדתי. יכול להיות שהיום יבוא לפני כן. נפרע ממנה ביום דינה. לא נאשם בפיצוץ האוטובוס האחד והיחיד שיש לנו, גם אם נהג החוטא לנו נוהג בו. קדושת האוטובוס על כל נוסעיו גדולה מחטאת האוחז בהגה. אותו אפשר להחליף, גם אם זה יהיה מאוחר כלשהו. את האוטובוס אי אפשר להחליף. אין לו תמורה. וגם אם אין הוא עוצר היום באדום, גם אם הוא דוהר אל פלשתינה הערבית, צריכים אנחנו לשמור עליו מכל משמר בכדי שיהיה לנו במה לנסוע כאשר נחליף, אם נשכיל ונזכה, את הנהג.

סוף דבר, אם נהיה מתונים בדין, נגיע אל מחוז חפצנו כי אין לנו כמוה חפץ אלא אחד.

מדוע ישראל מתכווצת

מאת פרופ' פאול איידלברג

מעט מאוד אנשים מבינים מדוע ישראל הבלתי מנוצחת במלחמה, נסוגה לגבולות המסוכנים שלה – גבולות שביתת הנשק של שנת 1949. לפני שנדון בתופעה המוזרה וההתמהונית הזו, הרשו לי לסקור בקצרה את שלבי הגדיעה של ישראל. הצעד הראשון בנסיגת ישראל לגבולות 1949, נעשה בספטמבר 1978, על-ידי ממשלת הליכוד של מנחם בגין המנוח, איש לאומי מפואר, אשר חתם על מסירת חבל סיני למצרים – רודנית צבאית אשר מפת התיירות שלה למזרח התיכון תוסיף להשמיט את המלה "ישראל".

הצעד השני ננקט בספטמבר 1993, על-ידי ממשלת ישראל המונהגת על-ידי איש מפלגת העבודה יצחק רבין המהולל כמדינאי בעל עקרונות אשר התם למסור את עזה, יהודה ושומרון לידי ארגון פלילי, המכונה אש"ף.

הצעד השלישי בהתכווצות הזאת של ישראל ננקט על-ידי אותה ממשלה בהפרה את מה שהוא עצמו ומפלגתו הבטיחו לפני הבחירות של 1992 – ועתה מציע למסור את רמת הגולן לידי סוריה – רודנית אשר הגנה את מלחמת יום הכיפורים בהרשותה לאנשי המיליציה שלה לערוף את ראשיהם של גורי כלבים ולשתות את דמם.

מדוע הנסיגות הללו שאין להן תקדים בהיסטוריה? למה הכניעות הללו למסירת אדמה חיונית לרודנים ועריצים? אדמה זאת, לא רק שנכבשה על-ידי ישראל ב-1967, במלחמה של הגנה עצמית, שלא פחות מאשר ד"ר סטפאן מ' סוובל לשעבר יועץ משפטי של הסטייט-דיפרטמנט, אישר זמן קצר אחרי כן שישראל היתה לה (ויש לה) הזכות לתבוע בעלות על האדמה הזו.

ואם אין זה מספיק, זמן קצר אחרי מלחמת ששת הימים ראש המטות המאוחדים של צבא ארה"ב הודיע שרמת הגולן וגבעות יהודה ושומרון ואפילו חלקים מחבל סיני הם חיוניים לבטחונה של ישראל – הערכה אסטרטגית שעד היום היא בתוקף על-ידי הגנרלים האמריקאניים.

מדוע איפוא רואות ממשלות רבות בישראל את השטחים הללו, שיהודים כה רבים השתוקקו להם, נלחמו ומתו למענם כאילו שאפשר להוציאם? מהו הדבר אשר מאלץ ממשלות ישראל לוותר על נחלת אבות ולמסור אותה לעריצים ערביים, אשר השתמשו באדמה זו רק לערוך מלחמה נגד העם היהודי?

התשובה השגרתית לשאלות הללו היא שהנסיגה הישראלית נובעת מצד אחד מתשוקתה לשלום ומלחץ אמריקאני מצד האחר. אולם זה פשוט מדי. אנואר סאדאת היתה לו הבנה עמוקה בענין זה. זמן קצר אחרי ביקורו בירושלים בנובמבר 1977, סאדאת הכריז בבוז: "פחד הוא הצד השני בעורו של כל ישראלי או יהודי". זה אומר לנו שישראל נסוגה לגבולות 1949 שלה משום שיהודים נשלטים על-ידי הפחד. אם כך הדבר, כי אז תשוקתה של ישראל לשלום תהיה פשוט מסלול לשיירות של תשוקה ללחץ אמריקאני ואפשר ללכת גם עמוק יותר. כמעט כל אדם נורמאלי ירא ממוות אלים. אולם בשביל יהודים לוותר על חלק מאדמתם כדי למנוע מוות אלים – משמע שהם רואים במוות אלים רוע גדול ביותר.

ובכל זאת רק טפשים וסהרוריים יכולים לצפות לשלום אמיתי, צייתני על-ידי מסירת שטחים אסטרטגיים למשטרים ערביים מוסלמיים, שוחרי מלחמה. הערבים אינם מסוגלים לחיות בשלום זה עם זה, אפילו פחות מאשר עם יהודים. ואכן, רוב הגדול של האזרחים הערביים בישראל, דוחים בגלוי את זכותה להתקיים כמדינה ריבונית.

וזוהי ההזדמנות לומר שהפחד מפני מוות אלים ממריץ את ישראל לסגת לגבולות "אושוויץ" של 1949, אינו די לעניין פחד אפשר להוסיף טפשות או שגעון.

אף על פי כן, מה שפועל בישראל הוא אינו טפשות פשוטה, אלא טפשות אקסטראטריטוריאלית, לא שיגעון פשוט, אלא טירוף מטאפיסי (ראה ישעיהו מ"ד – כ"ד כ"ה: "אנכי ד' עושה כל, נוטה שמים לבדי, רקע הארץ מי אתי; מפר אותות בדים וקוסמים יהולל, משיב חכמים אחור ודעתם יסכל"...) – משמעותם של הדברים היא שהסיבה הבסיסית לנסיגת ישראל לגבולות 1949 היא שישראל המכונה המדינה היהודית נשענה על כל דבר מלבד על ד', והצלתה: כוח צבאי, ארצות-הברית, הדמוקראטיות האוהדות מבחוץ טריטוריה, הכרה ערבית, ועתה הפנטסיה שהמוסלמים יתפתו בפרוספריטי כלכלי.

שום מפלגה פוליטית או דתית לא באה לאחוז בדבר היחידי הנחוץ: להביא את רצון ד' בתחום ההשפעה של חכמת המדינה. פשוט התעלמו מאלקי ישראל זו בדיוק הסיבה מדוע היהודים כה נפחדים ואובדי עצות. שום דבר אחר אינו יכול להסביר באופן רציונאלי את הנסיגה חסרת ההיגיון ושפיות הדעת לגבולות נטולי ההגנה של שנת 1949.

כדי להביא את רצון ד' בתחום חכמת המדינה הספקנים יצטרכו להפוך למאמינים בדרך הפשוטה לשינוי זה פתחה על-ידי עמיתי ד"ר משה כץ בספרו העומד להופיע "קומפותורה", "תורה ממוחשבת" מוכיח ד"ר כץ באמצעות כרטיסי מחשב שהתורה כוללת בין היתר אינפורמציה מוסתרת על אודות הטרוריסטים הערביים, קרבנותיהם, שחקני המפתח בתהליך השלום במזרח התיכון (כולל לחיצת הידים של רבין וערפאת), בקיצור, מדוע נסוגה ישראל לגבולות של 1949, והתוצאה מכך היא אחד מהתרחישים הרבים שאירעו באחרונה ואשר ד"ר כץ מצא אותם ערוכים כחוקים בתורה.

ב-11 בדצמבר 1994 נקלע החייל במילואים שמואל מאירי לתקרית, בתוך רמאללה, שממנה אמורים כוחות צה"ל לסגת. האיש הותקף ברשעות על-ידי אנשי חמאס וניצל אך בקושי.

המחשב, בכרטיס הרלוואנטי לכך מגלה את הקשר שבין שמואל מאיר ובין רמאללה – י"א בטבת (התאריך היהודי של המקרה).

שמו של החייל מופיע בחרוזים בכתב מוערי בסדר ההשתלשלות בספר שמות. המזהירים את ישראל להישאר נאמנים לתורה כדי שהארץ לא תאבד את החסות הצריכה של הקב"ה. בפירושו לספר שמות פסוק כ"ג כ' מסביר הרב שמשון רפאל הירש שבני ישראל אינם ראויים לארצם בשל ערכם העצמי אלא היא ניתנה להם מאת האלקים בתנאי שיחיו לפי חוקי התורה.

המלבי"ם בפירושו לשמות באותו הפרק פסוקים ל"א-ל"ג הנוגע לתושבי הארץ אומר: "אם אתה תגרש אותם מעט מעט ותאפשר לאחרים מהם להישאר בארצך, תיאלץ להשלים איתם כדי שתנוח מכובד המלחמה. נגד זה מזהירה התורה: "לא תכרות להם ברית, לא ישבו בארצך, כי יהיה לך למוקש". (הסכם ישראל עם אש"ף חזוי מראש, בישעיהו כ"ח ט"ו "כי אמרתם כרתנו ברית את מות ועם שאול עשינו חוזה, שיט שוטף כי עבר לא יבואנו כי שמנו כזב מחסנו ובשקר נסתרנו"...

בזה יש הסבר מכתבי הקודש מדוע ישראל מתכווצת כדי למנוע אסון זה. נחוצה שיבה המונית לתורה, כמו שתידרש גם עליה גדולה. לכן אני מציע שד"ר משה כץ יוזמן לסייר בארצות הברית ויציג שם בפני העם האמריקאני את ממצאיו התורניים המרשימים. הזמן הוא נצח והעניין דחוף מאוד. על כף המאזניים מונחת מולדת היהודים היחידה.

صورة عن الأصل

صورة عن الأصل

על סדר יומנו / מאת יוסף (יוסקה) שפירא

"וישבו עבדים על כסאות גביריך"

"לקנות בכסף דלים ואביון בעבור נעליים"

משני הפסוקים בעמוס, המסתיימים במלים ואביון בעבור נעליים, סברתי שזה השני, מתאים יותר "לעטר" בו ולעפר בו את מי שנמכר בעבור משהו שהוא פחות מאשר נעליים. ומתי הוא עשה זאת? עוד טרם הובא למנוחות הקרבן הנוסף של הפיגוע ברמת גן! הוא גרוע מדלים ונקנים בכסף, הוא גרוע מאביון ונקנה "בעבור נעלים". אפילו מי שמקבלת אתנן, מכובדת ממנו... אותו חבר כנסת, בגד בבוחרים של מי "שעשה אותו", בהצביעו נגד חוק שריון הגולן! האם יעלה על הדעת שאדם שנבחר ברשימה של רפול, ורק בגלל אישיותו של רפול, יצביע נגד חוק שריון הגולן? האם יש גניבת דעת גדולה מזאת??

מצפן ומצפון

רק הנשיא מתעלה מעל שנאת האחים ההולכת ומעמיקה! הוא הפך והיה למצפן ולמצפון של העם. מובן שיש אנשים אשר דבריו של הנשיא דוקרים את עיניהם והם מבזים את תרבותו של הנשיא. האצילות שהנשיא מפגין בנושא אחדות העם והרגישות שלו לרצח של יהודים שאי אפשר לעבור עליו לסדר היום, שקולה כנגד החכמה והתרבות של כל מבקריו, אלה שביקרו אותו ברבים ואלה שביזו אותו בסתר לבם. אלה קנו את תרבותם בבתי עבודה זרה, לסוגיה הישנים והחדשים, המקעקעת תחת יסודות הקיום של העם היהודי...

עופר שלח ב"מעריב" השתלח בנשיא וכינה אותו נציג הדור האנטי תרבותי. מתי שמעתם מהם משהו על מוסיקה? "המוסיקה" שהנשיא משמיע ערבה לאזנינו וללבותינו אלף מונים מן התרבות המזוייפת אשר אותו עופר שלח מייצג!

שיטת פרס-ברעם

הגיגון של ברעם-פרס, על המשא ומתן - מה הוא? שעל ידי הויתורים שויתרנו ל"פלשתינאים" השגנו הישג אדיר ונדיר. לדידם גייסנו את אש"ף לצידנו, הוצאנו אותו ממעגל הטרור. וזאת רק על ידי הויתורים!

לפי אותו הגיון יש אפשרות דומה להוציא גם את החמאס וגם את הג'יהאד האיסלמי ממעגל הטרור - לוותר עוד, לתת להם את אשר הם דורשים ואז גם הם יפסיקו את הטרור! לא רק את שכם ואת קלקיליה, לא רק את בית לחם, בנין וטול כרם, אלא גם את בית לחם וחברון. ומדוע לא את יפו? ומה על נצרת עילית? שיטה בדוקה!

"שכנתה וקודמתה של ירושלם"

גם הגב' אלוני סבורה כך. שרת התרבות אמרה בפירוש שחברון היא עיר ערבית! ומה אמר על חברון דוד בן גוריון? "... נעשה משגה עצום ונורא אם לא נייצב את חברון, שכנתה וקודמתה של ירושלם, ביישוב יהודי גדול והולך בזמן הקצר ביותר..". אמנם בן גוריון לא היה שר חינוך וגם לא שר תרבות, והוא גם לא הוזח דבר במוסיקה, ובוודאי לא בספורט... ואולי בכל זאת אפשר להתייחס גם לדבריו על חברון בלי צעקה...

אמנם ייתכן שבן גוריון היה טועה ... של מיקומם של היהודים בחברון, אבל הוא לא היה אומר שחברון היא עיר ערבית. הוא לא אמר כך על

מי מפחד ממו"מ על הסדר הקבע

הנשיא לא היה היחיד שהעלה בימים אלה את האפשרות לדון מיד בהסדר הקבע, שמועד תחילתו הולך ומתקרב. ובכל זאת אין אנו מעלים את הנושא לדיון ציבורי!

הקדמת המו"מ על הסדר הקבע תבהיר ותחדד את הנושאים השנויים במחלוקת, הקורעים את העם. היא תבהיר מה עומד לדיון ותמנע "הגנבת" מדינה פלשתינאית והלעטתנו אותה, ב"כפיות קטנות" על ידי מה שהוא בבחינת "הסדר ביניים". התנועה אינה יכולה שלא לדון בהיבטים שונים של התייחסות למו"מ, שאולי יבלמו במידת מה את ההדרדרות של הממשלה אל המדינה הפלשתינאית, הדרדרה שקשה לעוצרה!

האיזון של פרס ב"שיחות העידוד" עם נסים משעל. יכול היה להבהיר ולהמחיש איך פרס ברוב כשרונו, יכול לאחז את העיניים, להתחמק ולהציג מדיניות המנוגדות ל"נבואותיו" הנמוגות בעשן - בהישגו!

בסוד הזה ובשיחות אישיות העליתי מספר פעמים את הצורך לדון ולשקול שמא יש להעדיף את הקדמת הדיון על הסדר הקבע. בפעם האחרונה העליתי את האפשרות בחודש מרץ. העלאת הנושא על ידי הנשיא וכן על ידי השר החדש הרמטכ"ל לשעבר ברק, מאפשרת לתנועה לנקוט יוזמה בתחום המדיני הכוללני, ליזום שינוי בתחום מקום, כמובן אחרי דיון במוסדות המוסמכים של התנועה...

אף אחת מעריה של ארץ ישראל ואוריה, גם כאשר השב שבימיו לא נוכה לחזור אליהם!

השחרת פני הליכוד

כולנו מטיפים לתיאום ולייתר אחדות המחנה הלאומי, למרות שלכל אחת מן המפלגות יש גם אינטרסים אידיאולוגיים מיוחדים, ובמיוחד למפלגות הדתיות. טבעי הדבר שקיומם של אינטרסים מיוחדים גורם לתחרות ולמתיחות בין מפלגות אלה.

במסגרת מתיחות ותחרות זאת מצטיירת תמונה של מאבק תעמולתי המכוון נגד הליכוד, במגמה להציגו כמפלגה הפוגעת באינטרסים הדתיים. הכוונה היא להוכיח שעמדתו של הליכוד בנושאים הדתיים אינה טובה יותר מעמדתה של מפלגת העבודה.

אין ספק שזוהי הטעיה שאין לה מקום בתוכנו. האמנם אפשר להשוות את התייחסות של הליכוד כמפלגה אל הנושאים הדתיים ליחסה של מפלגת העבודה? האם היתה אי פעם מפלגה לא דתית אשר התייחסה בכבוד ובהתחשבות בנושאים הדתיים כמו הליכוד? האם היה ראש ממשלה של מפלגת העבודה שהתייחס לנושאים הדתיים בזיהב, לא מטעמים של הסכמים מפלגתיים אלא באופן טבעי? האם היתה מפלגה בשמאל אשר התייחסה בזיהב כה רב לחינוך הדתי? האם היו עוד מפלגות חילוניות אשר כל כך הרבה חברים דתיים יכלו להיבחר כנציגיה בכנסת, לממשלה, ולרשויות המוניציפליות? האם במפלגות אחרות הגיעו דתיים בעלי השקפה אורטודוקסית מובהקת למשרות של שרים שלא על "תקן" דתי, בלי שלדתיותם היה משקל לחיוב או לשלילה?!

מי שסבור שאפשר לבצר את מעמדה של התנועה, על ידי הצגה לא נכונה של המפלגות האחרות - טועה. המאבק הפוליטי שלנו צריך להיעשות גם הוא מתוך יושר והגינות. מי שרוצה בצורך במפלגה דתית גם היום, יוכל למצוא הנמקות משכנעות, גם בלי לסלף ולהציג את הליכוד כמפלגה המתנהגת בנושאים הדתיים כמו מפלגת העבודה!

הורה היאחזות

כששמעתי את ישראל הראל מראיין באחד הערוצים ומוכיח כי חיילי נח"ל גידלו חשיש בקיבוץ, נזכרתי בכמה שירים של הנח"ל. את הורה היאחזות: הורה טוק רתום לפרד, הורי סירי תחת! את בהאחזות הנח"ל בסיני: בהיאחזות הנח"ל בסיני, אני לא האמנתי לעיני, כשפתאום פגשתי בפינה את ארץ ישראל הישנה, את ארץ ישראל האבודה היפהפיה והנשכחת! ...ומעשה כשפים - ספרי שירה קטנים על המרפים, שירי רחל ו"כוכבים בחוץ", כמו לפני שנות אלף בקיבוץ... חומר לנח"ל נערן ושיר לנח"ל: כי הנח"ל, הנח"ל איתנו בימי-קרב, ובחוף יבולו בימי רוגע, נח"ל נח"ל, היכון!

את, איפה הם, איפה הם הימים ההם?...

ה"פסק"

עם פסק ובלי פסק - לא יצייתו

חיכיתי בתגובתי "עד יעבור זעם", עד שתשכך הסערה סביב הפסק של ועד רבני ארץ ישראל, כשאפשר יהיה להעיד העדות כשוך הרוחות. אבל קודם לכל צריך לחזור ולהבהיר, שחיילים דתיים ושאינם דתיים, הרוב הגדול לא יהיה בו העוז לפנות חלילה יישובים בכוח. מי יעז להרים את ידו על ילדים שנולדו באפרת או בקרית ארבע, באלון מורה או בבית אל, במעלה אדומים או ביישובי הבקעה. מי שסבור כי תלמידי ישיבת הר עציון בראשות הרב עמיטל יעשו זאת, אינו מכיר אותם וגם לא את הרב עמיטל! וכבר הבהרתי שאסור לממשלה לראות בפינוי ימית דוגמה!

הרב נחום רבינוביץ ראש ישיבת ההסדר "ברכת משה" במעלה אדומים, סיפר בשידור רדיו כי כתב אמריקאי סיפר לו שהוא שאל את פרס מה יהיה על המתיישבים? פרס השיב כי אלה שיסכימו להתפנות - יתפנו, האחרים יישארו והערבים יהרגו בהם ואז הם ימהרו להתפנות. אלה אינן מובאות של שמעון פרס, אבל זה היה תוכן דבריו. חשוב לדעת את דעתו המזועזעת הזאת של פרס! הוא אינו יחיד, אבל יכול להיות שהוא אבי התפיסה הזאת.

פרס, על אף חכמתו הרבה וערמתו, איננו מנהיג, הוא יותר מדי "אוכער הכל" מכדי להנהיג. אין בו האינטגריטי, אשר מנהיג זקוק לה. ומשום כך הוא אינו תופס את המצב שיווצר ביש"ע אם אמנם תכניותיו תעמודנה בפני הגשמה חלילה. פרס איננו תופס מה יקרה אם ממשלה תרצה לפנות רבבות של מתיישבים! לא תהיה שום אפשרות לפנות ולו יישוב אחד, בלי שיהיה על כך קונצנזוס רחב ביותר, כפי שהיה בעת פינוי סיני.

ועד הרבנים למען ארץ ישראל

איני רואה עצמי ראוי לחלוק על דברי הרבנים הגדולים, מהם באישיותם ומהם בתורתם ומהם בשתיהן, על הפסק אשר פסקו. אבל יש לי שאלות והערות שאין בהן משום התערבות בפסק עצמו.

כשהיה ועד הרבנים מורכב מ"שלושת הגדולים", הרב שאול ישראלי זצ"ל ויבדל"א הרב אברהם שפירא והרב משה צבי נריה שליט"א, היתה להם סמכות של גדולות, שאיש לא שאל מי העניק להם אותה, או מי בחר בהם. לא כן הפעם, בה השתתפו גם רבנים אחרים. לא מובן מי הוליט על השתתפותם ומה מעמדם, האם הם היו כחברי ועד הרבנים למען ארץ ישראל, שהיו משתתפים חד-פעמיים? האם היה זה נבון לשתף כמה מראשי ישיבות ההסדר באותה ישיבה? ומה היה מעמדם בה, האם היו בה כחברים, או כמומחים אשר נשאלו לדעתם?

האם היה מקום להתייעצות קודם לכן? האם לא היה מקום שחברי הועד ייפגשו עם אנשי צבא ואנשי מדינה, כדי לשמוע את דעתם? האם לא היה מקום שלפני פרסום הפסק, ייפגשו הרבנים עם ראש הממשלה, להזהיר אותו על כך? האם היה זה מן הנבון לתת לפסק פרסום תקשורתי כל כך רחב?

הרבנות הראשית

אחת ההשלכות של הפסק היתה על מעמדה של הרבנות הראשית. האם חל שינוי בעמדתה של הציבות הדתית כלפי הרבנות הראשית? מה יקרה אם הרבנות הראשית תפסוק בניגוד לדעתו של ועד הרבנים, כפי שכבר אמר הרב הראשי הראשון לציון הרב אליהו בקשי דורון? שמעתי פעמים רבות כי הרב רצ"י קוק זצ"ל הקפיד מאד לנהוג כפי שפסקו הרבנים הראשיים, גם כאשר היו דברים שלא נראו בעיניו.

במה היתה ימית שונה?

בפינוי ימית היו רוב המפנים דתיים. איני זוכר שמישהו פסק שאסור לחיילים הדתיים להיות בין החיילים המפנים! והרי אין ספק שימית כלולה בגבולות ארץ ישראל, שכשבת נקרא אותם בפרשת מסעי!

גם המצביעים ראים את נחל אל עריש כ"נחל מצרים".

ומה על לבנון? זכורה לי הביקורת על הרב צפניה דרורי, ראש ישיבת ההסדר בקריית שמונה, שאמר שאסור לסגת מלבנון, משום שהאזורים שבצה"ל ישב בהם כיום כלולים בגבולות הארץ!

הרב יעקב אריאל רבה של רמת גן, מרבניה בוגריה החשובים של ישיבת מרכז הרב, כתב בתחומין ו' מאמר על הפרת פקודה, משום מצוה או שיקולים מוסריים. בפתיחת המאמר הוא הביא שלוש שאלות, אחת מהן "חיילים שלא השלימו עם הריסת חבל ימית ועם גירוש תושביו היהודיים האם היו רשאים להפר פקודה"? תשובתו על שאלה זאת היתה, "הם היו חייבים למלא פקודה". אמנם הנתונים בשני המקרים אינם שווים, אבל בכל זאת אולי יש בדבריו צד של היתר!

סוף דבר

לענ"ד השאלות וההערות, מצריכות הבהרה, אבל למעשה אין התשובה משנה: אין לי שום ספק שרוב רובם של החיילים לא יסכימו לעסוק בפינוי ישובים. אחת הסיבות העיקריות שבגללן אפשר היה לבצע את הפינוי של סיני, היה הקונצנזוס סביב הנסיגה והסכם השלום עם מצרים. אין להעלות על הדעת פינוי של יותר מעשר רבבות של מתישבים בשעה שהעם חצוי ובשעה שיש רוב יהודי נגד פינוי מוחלט. הממשלת ישראל צריכה להבין ולדעת זאת, למנוע תופעה הדומה למלחמת אחים!

ב"ה

א' באב תשנ"ה
28.7.95

אפילו בכנסת אין להם רוב

בהצבעה על שריון חוק הגולן הוכח קבל כל העולם שאפילו בכנסת אין רוב למהלכי הנסיגה של רבין ופרס.
אפילו בכנסת, שבה יש משמעת קואליציונית;
אפילו בכנסת שבה מופעלים לחצים ופיתויים ושוחד פוליטי;
אפילו בכנסת, שבה ראה"מ נשען על בלוק חוסם של 5 נציגי אש"ף כמעט מוצהרים;
אפילו בכנסת ששם תומכים בו, למרבה הבושה, עריקים פוליטיים שגנבו את המנדט שלהם מבוחרי צומת;
אפילו בתנאים האלה התוצאה היתה תיקו.

פירוש הדבר שאם הממשלה תרצה לבטל את חוק הגולן לא יהיה לה רוב לכך, מאידך, כל זמן שחוק הגולן בתוקף אין שום תוקף להבטחות שנותן פרס לאסד.

המפד"ל תובעת מן הממשלה ללכת אל העם עכשיו, ולבקש ממנו מנדט למהלכיה. המפד"ל משוכנעת שהעם לא יתן לה את המנדט.

התנועה הדתית לאומית, המזכיר המדיני

סיכומו של שבוע

היופקו לקחים מפיגועי הדמים?

הלקחים שהופקו לאחר הפיגוע באוטובוס קו 5 בתל-אביב, ולאחר מכן - בצומת בית ליד, לא יושמו מן הסתם, שאם לא כן, הכיצד יכול היה מחבל, עמוס במטען חבלה בן כמה ק"ג, לעלות לאוטובוס בקו 20, בתחנת ההסעה הסמוכה ל"שוק העבדים" של בני ברק, מול הקניון הגדול, ולנסוע כברת דרך עד שהחליט לפוצץ את המטען שעל גופו ולגרום לאסון הנורא?

את העובדה ש"פועל" ערבי זה הגיע מעבר ל"קו הירוק", מן הסתם מצוייד באישורי כניסה, אין כוחות הביטחון מכחישים, וחקירתם נמשכת גם מעבר ל"קו הירוק" כדי לחשוף את זהותו ואת מקום מגוריו וקשריו עם ארגוני המחבלים. הצלחתו של המחבל לבצע את זממו מהווה הוכחה שמערך המודיעין ומערך האבטחה בכלל לקה גם הפעם בחסר.

ברור, אי אפשר לשמור על כל פועל ערבי, אי אפשר גם לאתר מחבלים המופיעים על תקן "עובדים", אך כשמתרכזים מדי בוקר עשרות רבות של פועלים כאלה במקום הריכוז הקבוע מול הקניון, סמוך לתחנת ההסעה של קו 20 וקווי תעבורה נוספים לשיכונים שמעבר לירקון, מתבקשת מעורבות גדולה יותר של מערכת הביטחון דווקא בגיזרה זו כדי למנוע מקרים כאלה.

סביר איפוא להניח שמערך הביקורת במקום זה נחלש, אפשר אולי בשל מסכת האשליות המתוקות שמפיצה ממשלת הכשל של רבין בכל הקשור ל"מהלכי השלום" המדומים ואגדת "מזרח תיכון חדש".

הנה כי כן, שר הבריאות, ד"ר אפרים סנה, שייעד ביקור בלשכת ערפאת בעזה באותו בוקר הדה אסון, לא חזר בו מכוונתו גם לאחר ששמע על גודל האסון, והמשיך בדרכו למעונו של ערפאת.

אם תרצו יש הרבה סמליות בריצתו של שר בממשלת ישראל ללשכתו של ערפאת ביום כואב ודואב כזה. כך שר הבריאות, וכך, בעצם, כל שרי ממשלתו של רבין, הרצים ותופים לתת ל"שוחר השלום" מעוה כל שירצה, ויהיה זה גם מכירת חבלי ארץ ומסירתם למחבלים, לובשי מדי צבא במסווה של משטרה, כביכול...

ברור, יש צורך בהפקת לקחים לגבי הפיגוע, אך יש צורך כפול ומכופל להפקת לקחים לגבי מהלכי ממשלתו של רבין והתנהגות שריה.

אלה מודעים לתחושת הזעם והתסכול של העם. אלה סופגים את העלבונות כשהם מגיעים אל זירת הפיגועים. אך ניכר שכל זה אינו "מזיז" להם. עובדה, הם רצים לחדש את הדיונים ולקיים את ה"דיאלוג", שכולו צביעות, ולספק את תאבתם של מחבלים "עושי שלום" צבועים...

חיים פיקרש

זכרון מס הבורסה עולה שוב

שר האוצר, אברהם שוחט, חוזר ומעלה את האפשרות להטלת מסים חדשים לצרכי איזון התקציב בשנה הבאה. הנימוק האקטואלי הוא: מימון הרצאות קשת צבעים ב'. הערכות שקולות הן שהמסים לא יועלו בשנה ורבע הקרובים. בדעה זו דבקים מי שמכירים את הלך הרוח בממשלה.

ההערכות הן כי שר האוצר מאיים במסים חדשים כדי ללחוץ על השרים להסכים לקיצוץ בהוצאות משרדיהם. מובן שאף פעם אין לדעת בבטחה. האוסנם מדברים עכשיו על חלופות שמבינים באוצר: העלאת מע"מ, מס על דלק, סיגריות, ועוד כהנה.

ואולם בחוגי ראש הממשלה יש אי נחת מעצם העלאת הרעיון של מסים חדשים עכשיו. יודעים לספר על הערות של ראש הממשלה בדבר הקשר בין הבחירות והמס. בהקשר זה מזכירים את מס הבורסה, אשר אושר ונכנס לתוקף באופן פורמאלי ובוטל לאחר מכן. מס זה העיב מאד על היחסים בין רבין ושוחט, הציג את רבין כבלתי אמין ואת שניהם כמתקפלים תחת לחץ. ככל הנראה היו איתותים מחוגו של ראש הממשלה כאילו שר האוצר עומד שוב לקלקל לו את הסיכויים הציבוריים.

בכל מקרה ניתן לשער כי "ביינה" יעשה היטב את החשבון הפוליטי ויעביר לנגד עיניו את זכרונות מס הבורסה לפני שיבקש לאשר מס חדש.

י' ד'

חסד של אמת

פיגוע הדמים שאירע ביום שני ליד צומת עלית ברמת-גן שוב הפנה את תשומת הלב לאותם אנשים החשים למקומות אסון ועושים עבודה מאומצת כדי לזהות קרבנות ולהביאם לקברי ישראל, תוך ליקוט חלקי גופות ושרידים אישיים שהתפזרו בשטח. עבודה זו מצריכה חוסן ותעצומות נפש, ואותם אנשי "חסד של אמת", חלקם מאורגנים וחלקם מתנדבים עצמאים, מגיעים לכל מקום אסון ועושים את עבודת הקודש שלהם במסירות שאין למעלה ממנה. בתמונה איש חברה קדישא במלאכתו, השבוע ליד האוטובוס ברחוב אבא הלל ברמת-גן. (צילום גדעון מרקוביץ, יפפ"א)

מדיניות אחרת או ממשלה אחרת

בנוהל תקין של פרלמנט ממעטים בהגשת הצעות אי אמון לממשלה, ומשתמשים בנשק חריף זה רק כאשר חישוב קר ומפוכח מורה על סיכוי סביר לזכות ברוב קולות כדי להפיל את הממשלה.

אולם אצלנו בכנסת כמעט כל שני חמישי מוגשת הצעת אי אמון בממשלה. בשלוש שנות כהונתה "זכתה" הממשלה ליותר מ-50 הצעות אי אמון, ודחתה את כולן (ברוב זעום). ונשאלת השאלה מדוע עושה האופוזיציה שימוש מוגזם בכלי פרלמנטרי זה? אין זאת אלא שהמציאות שממשלה זו יוצרת, לפי מדיניות מסוכנת שלה מחייבים צעדים נמרצים כאלה.

היטיב לבטא זאת יו"ר המפד"ל, זבולון המר, בנאום במליאה, שבו נימק הצעה לאי אמון בממשלה, באומרו, כי לא המפלגות הן המציעות אי אמון, אלא ציבור גדול ושלם של אזרחים זועמים, ודואבים וכואבים נוכח מעשי הרצח האכזריים. רבבות אזרחים החרדים מפני תוצאות המדיניות הרת סכנות שממשלה זו בעוורונה מבצעת, הם הם המביעים יום יום ושעה שעה אי אמון בממשלה.

רבין פשוט התעלם מן הטוהה להסביר במהלך הדיון במליאה את מדיניותו והעדיף דיווח על המצב במסגרת מפלגתו. הח"כים הרגישו באוזני רבין, כי "מי שאינו מכבד את הכנסת, אין הכנסת מכבדת אותו". ראש הליכוד, נתניהו, אף השמיע איום מרומז שבמקרים מסויימים יזדיינו סיעות האופוזיציה את הכנסת ומליאתה כמעשה תגמול להתנהגותו של רה"מ כלפיה? החרמת הכנסת ע"י האופוזיציה תפגין את העובדה שלממשלה רוב בכנסת ומיעוט בעם.

מסע הויתורים של ממשלת הבכיינה מאלץ את סיעות האופוזיציה להגיב, לתבוע בלימה, לעצור לצורך "הדהור שני". כדברים האלה מצא לנכון גם כב' הנשיא וייצמן לקרוא לממשלה, ו"זוכה" לביקורת השמאל שבממשלה.

חמש הצעות אי אמון הוגשו השבוע. רבין, ועמו מרבית חברי סיעתו, נעדרו מהאולם. גם שולחן הממשלה עמד ריק, פרט לשר החוץ, פרס, עליו הוטל להשיב לנאומי האופוזיציה. הוא נשא נאום שבחלקו הקטן היה ענייני, ורובו היה היסטרי בטון הצרצני ומתוכנו הריק.

לגינוי כללי זכתה הח"כ אלוני, שביום הפיגוע הרצחני השמיעה דברי איוולת ושיטנה כלפי יהודים בחברון, והשוותה אותם לסרבים (הרוצחים). חברותה לסיעה, נעמי חזן, קראה "לפנות מיד את נצרים וכפר דרום", וכל זה ביום בו שרר אבל ויגון על רציחתם של חמישה ופציעתם של למעלה משלושים איש בפיגוע ההתאבדות באוטובוס. הנואמים במליאה הגיבו בזעם שעד כדי כך אין היא מבחינה בין הקורבן לבין הרוצח.

הח"כ אברהם יוסף שפירא (יהדות התורה) הדגיש שלא מדובר רק בקבר רחל, אלא גם בתי החיים, בו טמונים רבים ובהם צדיקים גדולים. מי יודע אם לא יחייבונו בדרכון או ברשיון, או ליווי משטרתי גם לקבר יוסף, ועוד.

גם הוא, כשאר הנציגים הדתיים, הביעו רוגז ותמיהה על התעלמותו של רבין מן הרבנים ביש"ע המחכים לפגישה עמו לדיון רציני ויסודי בעקרונות שיאחדו את העם.

היו שהזכירו לרבין שב-5 במאי 1994, כשחתם על "הסכם קאהיר", הכריז: "בסמכות האדיונים והחצות רמת גן, בעזה ובחדרה, בעפולה ובדפית, נולדה הנסקר מציאות חדשה: מאה שנים של סכסוך פלשתיני-ישראלי באו לקיצן". המציאות היא שעפולה, חדרה ורמת גן הפכו זירות של טירור פושע!

בשבוע החולף הוחלפו מיסמכים סודיים בין נציגי הממשלה לבין "הרשות הפלשתינית", לפיהם הפקרה ירושלים לבעלות ערבית. הממשלה הואשמה בגלוי שהיא מחפה בדרכים שונות על מדיניות כושלת, מדיניות פושעת כלפי מדינת ישראל ובטחונה. ציבור שאיכפת לו מפגין בזעם ובכאב נגד הכחש והכזב של רבין-פרס. רבין מנסה "להשקיט את מצפונו" ומכריז שהוא "מצפצף" על המפגינים נגדו. רבין מעדיף שרים סודרים, נעדרי רגישות יהודית, עקורים משורשי עמם, תאבי שררה ושיכורי שלטון. נזק לאומי עצום גורם מפלגה זו, המבקשת לנתק בנים ממולדתם ומתורת ישראל ולהציגם ככלי ריק.

הצד השווה בכל חמש ההצעות לאי-אמון שהועלו השבוע, וזה נאמר בניסוח שונה, איש איש וסגנונו, היתה תביעה ושאלה לאחדות העם, שתושג על-ידי מדיניות אחרת או ממשלה אחרת.

יונה כהן

ארגנטינה והכורים הגרעיניים

שר החוץ של ארגנטינה, גידו דיטלה, ביקר השבוע בישראל ודן עם ראשי המדינה על בעיית מכירת כורים גרעיניים מארגנטינה לסוריה.

נשיא ארגנטינה, מנם, הוא סורי במוצאו. משפחתו היגרה לארגנטינה מסוריה. על רקע זה ביקשה סוריה לרכוש כור גרעיני מארגנטינה. בפגישתו עם ראש הממשלה ושר החוץ הבטיח האורח כי ארצו תימנע ממכירת כור גרעיני לסוריה העלול לסכן את בטחונה של ישראל. ארצו תקפיד על מילוי ההתחייבויות הבינלאומיות הנוגעות למכירת כורים גרעיניים, והיא תתאם את הנושא עם ישראל.

האורח בא לישראל בשבוע שבו התרחשו פיגועי טרור זוועתיים. הוא דן כאן גם בפיגועי הטרור בארגנטינה, שפגעו בשגרירות הישראלית ובבית הקהילה היהודית. עד היום טרם נמצאו עקבות המחבלים. בידי ארגנטינה נמצאים מספר חשודים, ביניהם שניים כהם חשודים רציניים. מדינה שכנה, פראגוואי, הבטיחה להסגיר לארגנטינה מספר חשודים שנמצאים בשטחה. הפיגוע בבית הקהילה בארגנטינה נערך לפני כשנה ועד היום לא נמצאו האחראים. האורח מסר לשר החוץ פרס דיווח על מהלך חקירת הפיגוע והעביר לידיו מעטפה חתומה ובה פרטים חסויים על החקירה.

בעיית הכורים הגרעיניים במזרח התיכון נוגעת גם לרוסיה, שמנהלת מו"מ על מכירת כורים לאיראן. המו"מ סוכם כבר, והמכירה תבוצע. זאת למרות שרוסיה יודעת שהיא מוכרת כור גרעיני למדינה שמנהלת מדיניות בלתי אחראית והיא עלולה להשתמש בכורים ואולי גם לשם ייצור פצצות גרעיניות. רוסיה מבטיחה שתפקח על הכורים הללו.

רוסיה גם חתמה על הסכם להפקת נפט עם לוב ועל הסכמים עם עיראק, לעת בה יוסרו הסנקציות עליה. הטענה הרוסית היא שהיא זקוקה לכסף מתמיד חמור במטבע זר. יש להניח שגם סוריה פנתה לרוסיה וביקשה להקים כור גרעיני, אלא שסוריה חייבת מאות מיליוני דולרים לרוסיה עבור אספקת הנשק בעבר, שעד היום לא סולקו, ולכן רוסיה אינה מוכנה לדון עמה על בניית כור גרעיני, כל עוד לא יובטח כספה.

ארגנטינה היא בעלת יכולת טכנולוגית לבניית כורים גרעיניים, אבל עד היום לא מכרה כור כזה למדינות אחרות. יהיה זה משום צעד בלתי אחראי מצידה אם היא תבצע עיסקה כזו עם סוריה, מדינה המוגדרת בעולם כמסייעת לטרור הבינלאומי. ארה"ב לא הוציאה את סוריה מרשימת המדינות התומכות בטרור, בדמשק יושבים ראשי ארגוני הטרור הערביים מכל הסוגים. סוריה מסרבת להוציא אותם מתוך לחצים, למרות פניות מצד ארה"ב.

היחסים בין ארגנטינה לבין ישראל הם נורמליים. הביקור שערך שר החוץ היה ביקור ידידותי. בישראל נמצאים עולים רבים מארגנטינה, ביניהם מייסדים של קיבוצים ויישובים.

ההתיישבות היהודית בארגנטינה מיסודו של הברון הירש נכשלה. המשקים ננטשו בידי המתיישבים היהודיים, שעברו לערים הגדולות.

הקהילה היהודית בארגנטינה פעילה בשטח החינוך היהודי. בניין הקהילה שפוצץ עדיין לא שוקם. שר החוץ האורח הבטיח שארצו תפעל כדי למצוא את האשמים בפיצוץ בניין הקהילה ובניין השגרירות, למרות שעברה שנה מאז הפיגוע ועדיין לא הועמד אף אחד לדין.

י.א.

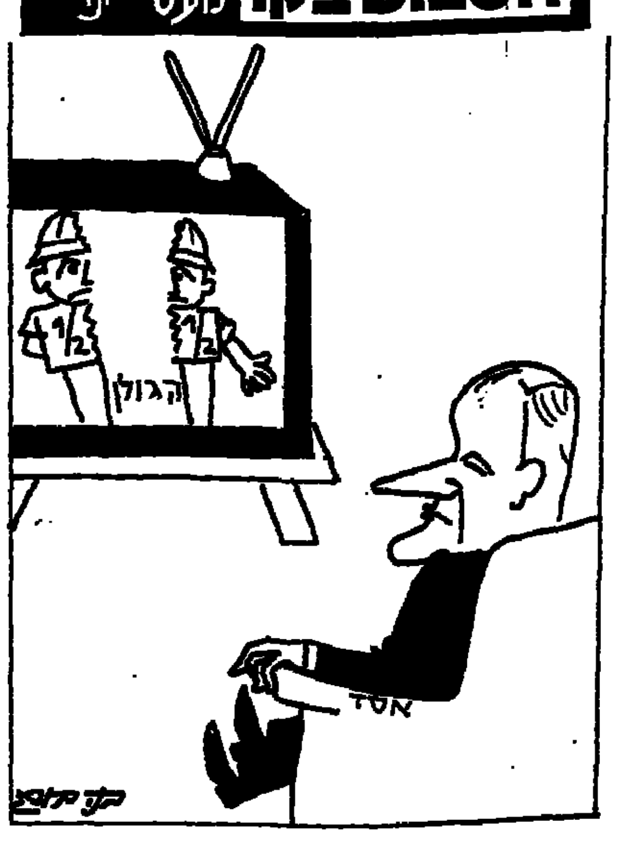

3

עוללות

מאת דוד תמר

חזק חזק ונתחזק

מחר, שבת קודש פרשת מסעי, נסיים את קריאת ספר במדבר. מנהג ישראל הוא, שציבור המתפללים והקורא בתורה אומרים "חזק חזק ונתחזק" לאחר שהעולה לתורה ל"אחרון" השלים את ברכת התורה האחרונה. העליה הזו אפילו נקראת עליית "אחרון חזק".

מאמרים מאלפים בנושא זה כתבו מיכאל ריגלר במוסף זה בגליון הושענא רבה תשמ"ז וישראל תא־שמע בתרביץ שנה נז, תשמ"ח (עמ' 115־118), שנכלל שנית, בשינויים מועטים, בספרו "מנהג אשכנז הקדמון", הוצאת מאגנס, תשנ"ב עמ' 182־185.

לפני זמן קצר יצא ספר השנה של בר־אילן כו־כז, תשנ"ה, (ספר היובל לכבוד פרופ' יצחק גילת), שנכללו בו מחקרים חשובים לפי סדר האל"ף בי"ת, והוא נפתח במחקרו המקיף והיסודי של שרגא אברמסון, האריך שבחבורה. בו בקובץ מתפרסם מחקרו המקיף ומאיר־העיניים של יעקב שפיגל על "אמירת חזק ויישר כוח" (שם עמ' 343־370). הוא מציין, מה שכבר עמדו עליו שני החכמים הנ"ל, שהראשון שמזכיר מנהג זה הוא רבי אברהם ב"ר נתן הירחי מלונל בספרו ספר המנהיג הלכות שבת סימן נו, "מה שנהגו בצרפ' ובפרובינצ' (פרובנס־ד.ת.) לכל הקוראי' בתורה כשמסיימין, שאומ' להם החזן בקול רם חזק, מצאתי סמך לדבר בבראשי' רבה, לא ימוש ספר התורה הזה מפיך (יהושע א, ח), אין אומר הזה בדפוס ובכ"י אחר שהוא מאוחר: חזק, אלא למי שתולה התופש (ספר התורה – ד.ת.) בידו. מלמד שהיה ס"ת בחיקו של יהושע ואומר לו הקב"ה חזק ואמץ (שם ס' א). מכאן למסיים בתורה אומ' לו חזק" (מהדורת יצחק רפאל עמ' קפב). המהדיר העיר, שלא מצא מקומו של מדרש זה בבראשית רבה. אבל כבר כתבו תא־שמע (שם) ושפיגל, שהמדרש נמצא בבראשית רבה מהדורת תיאודור־אלבק עמ' 49־50. ריגלר (שם) ציין לילקוט שמעוני רמז יא.

שפיגל מניח כי היו חילופי מנהגים בספרד עצמה. "יש שאמרו 'חזק' בסיום כל חומש, ויש שאמרו זאת רק בסיום קריאת כל התורה" (שם עמ' 346).

בבית יוסף או"ח סוף סימן קלט, קבע מרן, עפ"י דברי אורחות חיים של רבי אהרן הכהן מלונל, ש"מכאן יצא המנהג לומר למסיים לקרות התורה בכל פעם חזק", והיינו לכל עולה ועולה, והוא נגד מנהג ספרד, כפי שהעידו בעל אורחות חיים ודבי דוד אבודרהם. מכל מקום מרן לא הביא זאת בשו"ע או"ח סוף סימן קלט. ברם הרמ"א הוסיף בהגהה שם: "ומזה נהגו לומר למסיים לקרות בתורה בכל פעם חזק." וכן נהגו הוא עד היום בעדות המזרח, האומרים לכל אדם לאחר קריאתו "חזק וברוך". ומעיר פרופ' שפיגל: "אמנם מקורה של התוספת "ברוך" לא נתבררה". והוא מביא שם את דברי אאמו"ר זצ"ל ב"עלי תמר" לירושלמי סוטה פרק ז הלכה ו דבר המתחיל ר"י בשם רונב"א, שבו כתב, שברוך מרמז לכתוב ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת. והסביר המחבר שכוונתו על פי דברי הירושלמי שם "לא למד ולא לימד ולא שמר ולא עשה ולא היתה ספיקה בידו להחזיק הרי זה בכלל ברוך" (שם עמ' 347 הערה 16). ומוסיף שפיגל: "אפשר להוסיף על האמור עוד השערה, מכיוון שהחזן נהג לומר ברכת מי שברך, ממילא ראה הציבור לנכון להוסיף אף הוא הסכמה לברכה זו בצורת ברוך יהיה" (שם עמ' 347־348). ונעלמו הדברים הללו של בעל עלי תמר מפרופ' תא־שמע וכן עניינים אחרים בנושא זה, שהוא דן בהם, המובאים שם עמ' רכה – רכט וכן ב"עלי תמר" לשביעית פרק ד הלכה ג ד"ה וזה אמר (מיכאל ריגלר לא דן ברוב העניינים הללו במאמרו הנ"ל ב"הצופה").

שפיגל מציין ש"חזן התתם סופר וכן בעל ערוך השולחן הזכירו שיש אומרים בפעם השלישית "ונתחזק", אבל הם שללו מנהג זה. על־כל־פנים נוהג היום במקומות רבים לומר כן, ואין אנו יודעים תחילתו של מנהג זה היכן היא. דומה בעיני שבתחילה היו אומרים רק "חזק ונתחזק" וכן הוא מנהג פרנקפורט". הוא מביא שם בהערה 59 דברי אאמו"ר זצ"ל בשביעית שם (עמ' סג) ומוסיף עליהם מספרים ובעיקר מכתבי־יד, שבהם נמצא חזק ונתחזק (שם עמ' 356).

לאחר מכן כותב פרופ' שפיגל: "לא רק שאין אנו יודעים מתי החלה אמירת "ונתחזק" אלא גם מעט מאוד ניסו לתת טעם לאמירה זו. אלו הטעמים שהצלחתי למצוא בעניין זה. בשם ר' אהרן משטרעליסק נאמר הטעם הזה: חזק חזק ונתחזק, היינו אם אדם מתחזק פעם אחר פעם בוודאי יסייעוהו מן השמים ויחזקו אותו וזו ונתחזק, דהיינו שיהיה נתחזק מן השמים. ר' ישכר תמר כתב: מוסיפים ונתחזק – כדי לכלול גם את עצמם בברכה זו, שהרי גם הם גמרו את החומש (שם עמ' 357, ועיין עוד בהערה 67 שם). ברוך מוסיף הכותב הנכבד: "ראוי לציין כי הצירוף "חזק ונתחזק" מצוי בשמואל ב', י, יב. ואפשר שהוא אשר השפיע באיזה אופן שהוא על השינוי הנזכר" (שם). בהערה 68 שם הוא הוסיף: יש להעיר כי קריאת ו"נתחזק" בספר שמואל היא בפתח תחת האות ז', שלא כמנהג רוב הציבור כיום לקוראה בו' צרויה".

בסוף בירוריו בסוגייא זו מסב שפיגל את הדעת לדבריו של רבי חזקיה די סילוה בחיבורו פרי חדש, שלפי דעתו "היה הראשון מבין רבני האחרונים שנתן הסבר חדש לאמירת חזק, בנוסף על דברי הראשונים. אלו דבריו בספרו פרי חדש, או"ח סימן קלט: "אולי יצא מנהג זה משום שהתורה נקראת תושיה שמתשת כוחו של אדם" (סנהדרין כו ע"ב – יש להעיר שגם ריגלר מביא את דבריו של בעל פרי חדש במאמרו הנ"ל, וכן את ההבאה משמואל ב, לכן גם הוא מציין שלפי הצורה המקראית יש לבטא ונתחזק בו' פתוחה ולא בצירה, כפי שמבוטאת המלה בקרב הציבור"). ועוד אמרינן פרק אין עומדין (ברכות לב ע"ב), ארבעה דברים צריכים חיזוק ואלו הם, תורה ומעשים טובים וכו', שנאמר חזק ואמץ, חזק בתורה, ואמץ במעשים טובים" (שם עמ' 359).

בהמשך מאמרו דן שפיגל בארוכה באמירת יישר כח לתפילה, מעשים טובים ודרך ארץ, ואכמ"ל. עכ"פ מגיעה ברכת חזק ויישר כח לפרופ' שפיגל על מאמרו המצויין.

פתחים לחכמת הקבלה

הרב יוסף ברמסון, ממייסדי הישיבה לצעירים שליד ישיבת מרכז הרב וחבר בצוות ההוראה שלה, הוא מבני העלייה המועטים, שידיו רב לו בכמה תחומים של מדעי היהדות. ביחוד הוא נמשך לתולדות ישראל למן בית שני עד לימינו, והוא נתן דעתו וליבו לחוקרן ולהבהן. ויעידו על כך ספריו שיצאו עד עכשיו בסדרה "ימות עולם": הבית השני; תנאים; אמוראים והסנהדרין; העליות ממזרח וממערב; הקץ המגולה, בו ערך את החיבור "במערכה הציבורית", ראיונות עם מורו ורבו רבי צבי יהודה קוק זצ"ל.

לאחרונה נטל על עצמו הרב ברמסון משימה קשה ליכנס לפרדס של תורת־הסוד, ולתאר ולמנות את גנזיו של אותו פרדס, שלא קל ליכנס אליו בשלום ולצאת ממנו בשלום. הוא קרא לספרו בנושא זה, שיצא בהוצאת "נזר דוד", תשנ"ה, בשם "פתחים לתולדות החכמה הפנימית וגדוליה".

בראש הספר באים דברים מאת הרב שאר־ישוב כהן שליט"א, רבה של חיפה ונשיא מוסדות אריאל, הכותב בין השאר ש"דברי אבי־מורי זיע"א (הרב הנזיר) שימשו אבן־יסוד לספרו החשוב של תלמידו המובהק ידידנו הרב יוסף ברמסון שליט"א, ממעולי חכמי ישיבת מרכז הרב, שחיבר ספר מיוחד על תולדות חכמת הנסתר והכמיה". לפני כן הביא שם הרב רש"י כהן מדברי ראב"ע על הכתוב "בינו שנות דור ודור, שאל אביך ויגדך, זקניך ויאמרו לך" (דברים לב, ז), האומר "והמבין בעיני כי שאל "אביך" רמז למבינים וכן זקניך", הוא מפרש "המבינים" הם כינוי למקובלים, אנשי "החכמה הפנימית", היא חכמת האמת, אנשי הסוד והקבלה". איני יודע מניין לו לרב שהמבינים הם כינוי למקובלים. אני יודע את הכינוי משכילים למקובלים, על פי הכתוב והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע (דניאל יב, ג), המובא בראש הזוהר.

בתחילת הספר מביא המחבר דברים לזכרו של אביו הרופא ר' יעקב ברמסון ז"ל, שנולד באמשטרדם, שג"כ היתה לו זיקה לתורת־הסוד והשתתף בקביעות בשיעוריו של הרב המקובל רבי יהודה ליב אשלג זצ"ל בעל "הסולם".

לאחר הקדמה קצרה מביא המחבר "דרישת מרן הראי"ה קוק זצ"ל ללימוד הקבלה", ומודיע, ש"קול הנבואה" של הרב הנזיר שימש כיסוד ותשתית לחיבורו.

הספר חלוק לשני חלקים: מבוא כללי: היצירות ויוצריהן. בחלק הראשון יש ארבעה מדורים: על מחברי ספרים וספריהם; בעניין התוכן של הכתבים: מתוך נושאי הלימוד של החכמה הפנימית: דפוס ומדפיסים של כתבי הקבלה. בסוף הספר מובא מפתח אישים, מפתח הערוך בצורה מקורית, שלא ראיתי כמותו, שכדי להתמצא בו, וכן לציוני ההערות בגוף הספר, צריך להתמצא בתורת הסוד...

יפה כותב הרב רש"י כהן בפתיחתו הנזכרת, ש"במבוא כללי" הנזכר "פתח מחברנו: שערים לעולם המופלא, לכל המבקש בלב טהור ובנפש חפצה לבוא אל הבית פנימה – – – החלק השני של הספר "היצירות ויוצריהן", סוקר סקירה מקיפה ותמציתית את תולדות ספרות הקבלה".

מטבע הדברים אי־אפשר לעמוד במסגרת זו על עושרו של הספר ואי־אפשר אפילו למנות את שמות הפרקים. אעיר פה רק על כמה טעויות וכיוצא בכך, שנפלו בספר, שיתוקנו במהדורה השנייה, שתצא אי"ה.

תחילה אעיר, שלא נראית לי דרכו של המחבר, שמצטט רק חוקרים שהם שומרי מצוות (אמנם הובאו גם חוקרים, שאינם שומרי מצוות, אבל כנראה בשוגג...), אעפ"י שדעותיהם אינן יכולות להיות מקובלות עליו. מצד שני אין הוא מזכיר ומביא בשום מקום את שמו של גרשם שלום, גדול חוקרי־הקבלה ומגדולי חכמי ישראל בדורות האחרונים. בסוגריים אעיר, שהרב הנזיר ב"קול הנבואה" מצטט את שלום עשר פעמים. שניים מן החוקרים שומרי המצוות, המצוטטים בספרנו, כתבו, שהזוהר נתחבר במאה הי"ג. משום שהם שומרי מצוות לא הפסידו?

הרי כמה הערות לפי סדר הדברים.

עמ' 29 – משום מה הביא המחבר את הדברים מספר הסכמות הראי"ה בעריכת יוחנן ישמח (ז"ל) ובנימין כהנא, תשמ"ח, ולא מן הספר אמונת ה', תרצ"א.

שם עמ' 30 – צ"ל ר' אליהו די ויראש במקום ר' משה.

עמ' 33 – "בעל עמק המלך נסע ארצה והביא משם את כתבי האר"י ז"ל". מנין למחבר ש"בעל עמק המלך נסע ארצה" ושהה בארץ־ישראל? הוכיח זאת כתב שורות אלו בספרו "מחקרים בתולדות היהודים בארץ ישראל ובארצות המזרח", תשמ"א, עמ' 141.

שם עמ' 35 השווה שם עמ' 143 הערה 2. דברי הח"ם סופר אינם עניין לכאן. הרי ר' עמנואל ריקי נרצח בידי שודדים ונהרג על קידוש השם.

שם עמ' 36 – "והנה בעת כתבי זאת נודע, שר' צבי קליין, שנרצח ע"י מרצחים ערביים ימ"ש, בדרכו הביתה, לעופרה, נפטר לעולמו. הי"ד. האזכרון בשרשרת הארוכה של הנהרגים על קידוש השם". ולוואי והיה. הרי ר' צבי קליין הי"ד נרצח בכ"ה בכסלו תשנ"ב, ומאז נרצחו לדאבון הלב יהודים הרבה. אמנם הנוסח הראשון של הספר נשלח בל"ג בעומר תשנ"ב, אבל היה צריך לעדכן את הדברים.

שם עמ' 41 – המחבר מציין את הגיל הנמוך, שבו כתבו המקובלים את חיבוריהם, שכח להזכיר את שמו של רבי משה קורדובירו, שהשלים את ספרו הגדול "פרדס רמונים" כהיותו בן כ"ז שנים בלבד. בהמשך מזכיר שם ר"י ברמסון את העובדה, ש"היו בין מחברי הספרים שרמזו את שמותיהם בשם ספריהם", ושכח לציין את הספר "עץ חיים" של רבי חיים ויטאל.

שם עמ' 49 – הדברים בסוף העמוד אינם מדוייקים. עמ' 124 – רבי משה קורדובירו היה תלמיד מרן, בנגלה אבל רבו בנסתר.

עמ' 131 – על ר' ישראל סרוק. והשווה עמ' 32 "הראשון הוא ר' ישראל סרוק תלמיד האר"י ז"ל – – – אך יש שערערו וטענו כי קיבל את שיטת האר"י דרך כתביו בלבד. על הערעורים הגיב ד"ר ש.א. הורודצקי והוזה דעה זאת". המערער הוא גרשם שלום, שכתב על כך מאמר מקיף ב"ציון" ה ת"ש. ועיין עוד בספרי "מחקרים בתולדות היהודים בארץ ישראל ובאיטליה", תשמ"ו, עמ' 163.

שם עמ' 132 והערה 3 שם – ר' עזרא מפאנו ורבי מנחם עזריה מפאנו הם שני חכמים שונים.

עמ' 139 – צ"ל שמשון מאסטרופולי. השווה שם עמ' 21, 25, 35.

מיהו בעל "שאר ישוב"?

אחד המחברים הפוריים ביותר בעיתונות החרדית הוא החכם והסופר ר' בצלאל לנדוי. מאמריו המקיפים בעיתון "המודיע" בגליונות ערבי שבתות וערבי חגים בנושאים תורניים לאין מספר ובתולדות היישוב היהודי בארץ־ישראל, בעיקר היישוב הישן, הם הלוז ועמוד השדרה של המוספים של העיתון. יש להצטער שמבחר מן המאמרים הללו עדיין לא כונסו בספרים. כשעתו אמר לי רב"צ לנדוי, שכבר הגרש"י זוין זצ"ל יעץ לו לעשות זאת. כן חיבר כמה ספרים, שיצאו להם, כמו למאמריו, מוניטין בעולם החרדי. כן יש לשבח אותו, שבניגוד לעמיתיו בספרות ובעיתונות החרדית הוא מקיים את מאמר חז"ל "כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם" (אבות פרק ו משנה ו). לפיכך יש להצטער, שבמאמרו "הישוב היהודי בפקיעין" (המודיע כ"ה בסיון 23.6) כתב בין השאר: "לפני כמאתיים שנה – – – נדפס בליוורנו קובץ קטן הידוע בשם "שבחי ירושלים" – – – במשך שנים רבות ציטטו אותו בשם "הנוסע האלמוני" מליוורנו, אולם בעל "שאר ישוב", שעסק בטיפוח שרידי הישוב היהודי בפקיעין, הצליח לגלות את שמו, הוא רבי משה באסולה ברבי מרדכי צרפתי, שהיה מו"ץ דק"ק פיזארו, רב ומקובל, ושהוא חיבר את פסק הדין להוכיח היתר הדפסת ספר הזוהר הקדוש".

קוראי "המודיע" וודאי סבורים, שבעל "שאר ישוב" הוא איזה רב חשוב מלפני כמה דורות ואינם יודעים שהכוונה ליצחק בן־צבי ז"ל, הנשיא השני של מדינת ישראל, שהיה אחד מן החוקרים המובהקים של תולדות היישוב היהודי בארץ ישראל. חיבורו של בן־צבי "מסעות ארץ־ישראל לר' משה באסולה" יצא בשתי מהדורות, תרצ"ח, תרצ"ט. וכידוע סבר בן־צבי שגם למן חורבן הבית לא פסק מעולם היישוב היהודי בפקיעין. וכתב על כך בספרו "שאר ישוב", שיצא לאור בשני חלקים בשנת תרצ"ז, ושנית בכרך אחד בשנת תשכ"ו, במסגרת כתבים, שיצאו בהוצאת יד יצחק בן־צבי.

המאמר על פקיעין כולל לא פחות מארבעים וחמישה עמודים וכל העוסקים והכותבים בנושא זה, כולל לנדוי, שואבים ממנו, אחד המרבה ואחד הממעיט, ולא תמיד מכוונים לשם שמים...

בחלק השני של מאמרו (המודיע כ' בתמוז – 30.6) דן הכותב הנכבד ב"פרשה לא ידועה של התישבות החסידים בפקיעין" וכותב בין השאר: "לפני זמן מה נתקלתי במחקר על שמות עירים המופיעים בספרי התשובות של גדולי ספרד, כגון צפת, צפורי, או טבריה, באיזו מידה יש להתייחס אליהם במציאות, כלומר שהמשאלות (? ד.ת.) העולות בעירים אלה לא כשמות סמליים, כדוגמת השמות ראובן, שמעון, המופיעים כנושאי השאלות בספרי התשובות. ידידי ר' דוד שנור העיר לי באקראי חידוש מעניין בנושא זה, ואני רואה זכות לשתף בהם את הקוראים. לדעתו ניתן להבחין כדבר. אם העיר נזכרת בתוספת "עיר הקודש", הרי זו הכוונה שהמדובר בעיר עצמה ולא בסמל".

תחילה אעיר, שהמחקר שלנדוי מצביע עליו בעילום שם מחברו הוא מחקרו המקיף של פרופ' אליעזר בשן "שמות ערי ארץ־ישראל ככינויים לערים בחו"ל בספרות השו"ת של התקופה העו'תמאנית", שנתפרסם בשנתון בר־אילן, כרך י"ב, תשל"ד, עמ' 137־165.

את "החידוש המעניין" של דוד שנור כבר מצא כותב שורות אלו ופרסמו לפני עשרים שנה ומעלה ברבעון ציון שנה לח, תשל"ג, עמ' 169, ונכלל בספר "מחקרים בתולדות היהודים בארץ ישראל ובארצות המזרח", הוצאת מוסד הרב קוק, תשמ"א, עמ' 197, ש"כל אימת שבשו"ת נזכר שם עיר בארץ־ישראל עם שם התואר עיר־הקודש או עיה"ק, או שלאחר שם העיר בא הנוטריקון תובב"א, תובב"א, או יע"א וכיוצא בכך – – – הרי לעולם הכוונה לערים הללו בארץ ישראל ואין כאן כינוי בדוי גרידא". בהערה שם כתבתי ש"בשיחה שבע"פ אמר לי ד"ר בשן, שנראה לו הכלל שהצעתי כאן".

על ש"י עגנון

בשבת הבאה, שבת חזון שחלה בתשעה באב, ימלאו מאה ושבע שנים להולדתו של שמואל יוסף עגנון עליו השלום, גדול סופרי ישראל בדורות האחרונים.

לפני זמן קצר יצא בספריית פועלים ספרו של דן לאור "ש"י עגנון: היבטים חדשים", הכולל שבעה מחקרים חשובים על הסופר ועל יצירותיו, שפרש לאור "כל המחקרים המובאים בספר היו בתחילה הרצאות, שאותן השמעתי בחמש השנים האחרונות בארץ ובחו"ל". לא באתי כאן לדון בספר, הראוי לביקורת ולדיון מפורטים. אני מבקש רק להעיר הערה אחת על המאמר המקיף והחלוצי "האם כתב עגנון על השואה?" הכולל שלושים ושבעה עמודים. פרופ' לאור מביא את הרשימה הקצרה של ר' בנימין שכתב ב"מאזנים" מרחשון ת"ש על הרומאן "אורח נטה ללון", שיצא בספטמבר 1939, סמוך לפרוץ מלחמת העולם.

וזה לשונו של ר' בנימין שם: "אור נוגה קודר מנבכי השואה האיומה, העוטפת כתכריך מסמרים מורעלים את גופה המפולץ של כנסת ישראל בפולין, על דפי הספר הזה. אף אם האויים סטלין היטלר, הנעימים והנאהבים – – – יעלמו מהר משמי פולין, הרי לא תוסיף להיות עוד מה שהיתה. עצומה עד מאוד חווית השבר, ורשמיה יחרתו עמוקות בתווי פניה – – – וכאילו מן השמים, בחינת "מוליה חוי", איקלע האמן לפולין מכורתו, כאורח נטה ללון, זמן מצער לפני התחולל השואה, למען אשר תקלוטנה עיניו בפעם האחרונה חזות פניה לפני פרוץ המוראים. ואולי משום כך עגמה עליו נפשו בשעת העבודה, ואבדה לו שלוותו בבוא השבר. מן השואה עולה אור נוגה ועוטף במסגרת חדשה את הסיפור הנוגה בזה" (שם עמ' 63־64).

מעניין שר' בנימין קרא שואה למלחמה של הגרמנים בשנת 1939, כמה שנים לפני השואה ולפני שתיבה זו נולדה בכלל במשמע זה, ושראה ב"אורח נטה ללון" את מבשר של שואת יהודי פולין.

*

בבית ש"י עגנון בתלפיות בירושלים ישנם אירועים שונים ומגוונים, הרצאות הצגות וכיוצא בכך, מהם שאין רוח המקום (תרתי משמע) נוחה מהם. לפני כמה חודשים, היו במקום אירועים שהיו כרוכים בחילול שבת. כמדומני שהדברים הוכחשו. כן מוזמנים מרצים, שאין להם קשר אמיתי לסופר וליצירתו ואין מוזמנים מרצים, שהיו קשורים ודבוקים בו וביצירתו בימי חייו.

כאן מבקש אני רק להעיר הערה אחת על ההזמנה "לאירועי חודש יולי בבית עגנון". דרך אגב, הסופר המנוח הקפיד תמיד לציין בראש אגרותיו ומכתביו את התאריך העברי או את פרשת השבוע. לפיכך מוטב היה לכתוב אירועי חודש סיון, אירועי חודש תמוז וכדומה. ברם מה שמרגיז עד מאוד ומוכיח את חוסר הרגישות של מנהלי (או מנהלת) הבית, שלא רק קבעו הצגה, שהיא עיבוד תיאטרוני לשלושה סיפורים של עגנון ביו"ם בתמוז, בימי בין המצרים, אלא שקבעו בבית זה ביום ר' באב ערב עם הבמאי והשחקן אריה אליאס בקטעים נבחרים מתוך מחזות של שלושה סופרים. אין לי ספק, שאין זה לרוחו של הסופר המנוח, שהיה מדקדק במצוות והיה מקיים דיני אבלות של תשעת הימים, ואם זכרוני מטעני גם לא היה מגלח את זקנו בתשעת הימים.

והרי שתי דוגמאות לדקדוקו במצוות של ש"י עגנון. פעם אחת בין פסח לעצרת, טיילתי עימו לעיתותי־ערב ברחובותיה של ירושלים. לשעה קלה פרש ממני ונפנה לקרן־זווית. לאחר שחזר אמר לי, בירכתי ברכת ספירת־העומר, שחוששני אני שמא אשכח לאומרה לאחר מכן בתפילת־ערבית, ומצוה שבאה לידך אל תחמיצנה.

פעם אחרת באתי לביתו עם חייל. כיבד אותנו ביין ובעוגיות ואמר, ברכו על המשקה ועל המזון.

"בת קול" למאה ושלושים משוררות כל הזמנים

תפסו מרובה

מאת נעמי גוטקינד

האם שירת נשים שונה במהותה משירת גברים? – השאלה הזו מתנסחת באופנים שונים במאה שלנו, מאת שחרור האישה. כגון: האם ציור נשי שונה מציור גברי, האם סגנון ניהול נשי שונה מניהול גברי, האם הלוגיקה הנשית והפסיכולוגיה הנשית שונות מזו של הגברים.

ליהדות – תשובה ברורה לשאלות כאלה והיא עונה בחיוב. ראו ציטטות רלוונטיות בגמרא ובהלכה (פסילת נשים לעדות למשל, נבעת מרגשנות, רומיק ונטייתם לאמפטיה מיידית עם הזולת).

גם גילה אוריאל וערנה מיטון־מלר, מלקטות, עורכות ומתרגמות של ספר מונומנטאלי חדש "בת קול" (בהוצאת ידון גולן) הכולל מאות שירים של 130 משוררות מסאפפו בת לסבוס ועד מאיה בוראנו, מטשאן ידיסי הסינית ועד אמילי דיקינסון האמריקנית – מאמינות כך. אחרת, לא היו מקדישות חמש מאות עמודים לשירי נשים בלבד.

הליריקה מולכת

השתיים בנו כאן "חדר משל עצמך" כדברי וירג'יניה וולף, לנשים שכתבו לירקה. אין בספר הדוגמות של אפוסים ובלדות, אין אידיליות ואגדות ולא שירה סימבוליסטית־פילוסופית (מהסוג שפותח במאה ה־17 באירופה) הקושי יש כאן סגיטות. הליריקה – מולכת. ואכן למיטב ידיעתי נשים כתבו בעיקר שירה לירית, שהיא הרגשית שבצורות הביטוי המילוליות, ומי שכתבה אחרת, נשארה במיעוט.

צמד המלקטות־מתרגמות הגדילו לעשות, הן חילקו את הקובץ לנושאים, ומעצם החלוקה גם הצהירו הצהרה אידיאולוגית על כיצד הן רואות את חיי האישה ומרכזי הכובד בחייה. שישה עשר מרכזים כאלה יש כאן: האישה בתנ"ך, באמונה, ליד שולחן הכתיבה, ביחסה לעיצוב הצבע, למוסיקה, לבמה, לאהבה. האישה כרעייה, כאם, כבת, כאם לאדם, כחברה, כקשישה, ולבסוף – האישה ביחסה למלחמה ולשכול, לשואה, לגוף ולטבע. ניתן, כמובן, לומר שהחלוקה לא נעשתה אפריורי, אלא רק אחרי שנאספו השירים, והתברר שהם עוסקים בשישה עשר הנושאים הללו. לא תמצאו כאן שירת גבורה, למשל, תיאורי קרבות ותרועת נצחונות, תחום שבו נשים לא היו פעילות מעולם בהיסטוריה (פרט לחריגים אחדים) וכבר אמרתי שאין גם שירה פילוסופית או שירת שעשועים מפולפלת בנוסח המקאמה.

אבל כן תמצאו משוררות ניזירות או זוטרות, כאלה שאף מבקר ספרותי רציני לא התייחס אליהן עד היום וכאלה שאף מורה ספרות בעיתון חשוב לא הופיעו מיצירתן. החלטתי, כדי שלא לפגוע, לא להזכיר שמות של משוררות בעיני־עצמן שכאלה, אבל בהחלט הבעתי את תמיהתי על הבחירה בזה באוזניה של ערנה מיטון־מלר.

"הגורם המכריע בבחירה שלנו", ענתה, "היה הטקסט בלבד ולא שם היוצרת. זו לא אנתולוגיה למשוררות אלא לשירה בלבד, ואם מצאנו שיר העומד בקריטריונים של הטעם והערך להבנתנו, כללנו אותו, ולא חשוב שמה או מעמדה של זו שכתבה".

מיטון־מלר המשיכה ואמרה שבמרבית האנתולוגיות שיצאו עד כה נדחקו שירי נשים לקרן זווית (טענה הדורשת בדיקה למיטב זכרוני, איש אינו רחוק מן האנתולוגיות את שירתן של דליה רביקוביץ, זלדה, יונה וולך, כרונו, או את רחל ולאה גולדברג בדורות קודמים) ובנוסף, המשיכה והסבירה – הודות ל"בת קול" עולים מן העבר קולות שכוחים בעלי ערך של משוררות כמו אלישבע, אסתר ראב, יוכבד בת מרים, תרצה אתר, רינה שני, מבין הכותבות עברית, ומשוררות עמים כמו גבריאלה מיסטראל הצ'יליאנית, האישה הראשונה שקיבלה פרס נובל לשירה בשנת 1949 (בספר מיוצגת גם נלי זקש, משוררת משלנו שזכתה בפרס נובל) וכן מרינה צווטייבה הרוסית, סילביה פלאת ואן סקסטון האמריקניות, דורה טייטלבאום שכתבה לירייקה ביידיש, ועוד רבות אחרות. מהן כאלה שלמרות כשרונן ויוצרן – לא זכו עדיין להד הראוי להן.

עוד נוסף לאוסף, אומרת ערנה מיטון־מילר, בכך שהוא מאפשר לראות כיצד יוצרות בנות תקופות שונות, עמים ותרבויות שונים, ושפות שונות – מטפלות באותו נושא (אימהות, אהבה וכדומה). בכך היא צודקת – אלא אליה וקוץ בה. מאחר שאת שירי המשוררות שכתבו בשפות אחרות, ומדובר ברוב השירים הללו, תרגמו המלקטות עצמן, השירים הללו דומים זה לזה בעברית, כמו הלשוני שלהם ובדרמת התרגום, בצורה המקשה השוואה אמיתית.

מעודף כוונות טובות – נופלים לפעמים לשוחות עמוקות. עדיף היה לו השירים המתורגמים היו מוגשים לקורא מפרי עטם של מתרגמים רבים. לא חסרים מתרגמים מוכשרים בארץ. אחרת – די היה להסתפק בשירה שנכתבה עברית במקור.

כבר הזכרתי את העובדה שמשוררות במרכאות, כלולות באנתולוגיה. אינני כוללת בתוכן הלילה את העורכות־המלקטות עצמן, שהן משוררות מוכשרות ורגישות, אבל העובדה שעשרות משיריהן כלולים בספר (לא ספרתי, אבל אין לי ספק שבכל פרק ופרק מפריקיו הן מיוצגות) – יש בה טעם לפגם. אפילו היו השתיים ניצבות על פסגת השירה של האנושות, היו מתבקשים כאן יותר איפוק וענווה, והבל שהן לא חשבו על כך. כמו שהבל שכללו בספר שירים ברמה לא נאותה – אפילו אם בתוכן התאימו לנושאים שבו. אני מסכימה עקרונית עם הקביעה שלפעמים גם למשורר בינוני יש שיר מעולה ולכן ראוי לציטוט ואסור לשפוט שיר בודד לפי מוניטין או העדר מוניטין של יוצרו – אלא שב"בת קול" תמצאו לא פעם קולות ניחרים.

כתיבה יהודית

לא שזו נורמה. רוב הקולות המופיעים כאן (בשירת המקור כאמור, התרגום יותר צולע) הם צלולים ומרגשים, ומוכיחים להפליא את הטיה של רווחת הרגש העצמות העמורות לרשות נשים. ובנוסף – את הנושאים המיוחדים רק להן (שירי הריון ולידה שכתבות נשים – אף גבר לא כתב) ואת הראייה המיוחדת רק להן. דוגמה – פרשת העקדה. משוררים ישראלים רבים כתבו על אברהם ויצחק ועל תחושת העקרה המוקרת את הדור הראשון לתקומה, אבל איש מהם לא כתב כמו זהיה יעקבר, בפרק של שירי תנ"ך – על שרה אמנו:

"אלוהים ניסה את אברהם / לא את שרי. // ואולי זו תמצית הכוחה של האישה: מי שברא את רחמה / ונתן בה את הכאב ואת הלידה / לא העז לנסות את מידת רחמה / האם יוכל / לעמוד בפני יסוריה".

אף משורר גבר גם לא כתב על כאב האלמנות הנורא של אברהם אבינו, כמו אבנה עמיר המתארת את האלמן הישיש יושב שפוף ושקוע באבלו בפתח מערת המכפלה:

"מה לך, מה לך ארבעים שקל כסף / מה לך, מה לך ארבעים רבבה, / אם היא נטמנה לעד...".

ומובן שנשים כתבו באמפטיה עצומה על העקרות התנ"כיות מרחל המשוררת ועד דליה רביקוביץ ועד רבקה מרים.

בשל אקטואליות הנושא של קבר רחל, אצטט כמה שורות משירה של רבקה מרים:

"...יהוא ובנימין כבר היו רגבים והיא עבמה את בניה מול הגבעות בפרים לבנות ירעו בגרים מן העפר גיפו / כדי אליו לשוב / ... וקבורה הרחוב מתוחה מארבע רוחות לכנסם והורתהיה הרחבות מתנוחות אותם לקלוט הם מרפסים ברכמה אל תוך הביה / כאל תוך גבולמיי".

תקנו אותי אם אני טועה, אבל נדמה לי שרק נשים כתבו על עלבונה וגדולה של לאה כמו שירלי קאופמן או הודה נשית ורגשית עם מרים הבודדה, המנודה, שכבר לקתה בצרעת, כמו יוכבד בת מרים.

לפרק המוקדש לנושא "אמונה" יש שני קטעי מוטו נפלאים. האחד של לאה גולדברג:

"ילמד שאינו מאמין / קשה להיות השנה / השורות מבקשים ברכה / הים מבקש אמונה",

השני של זלדה:

"להדליק נרות בכל העולמות – זהו שבת".

שירי תפילה רבים יש כאן, ומאבק על אמונה, ואפילו שירי בית כנסת מזווית נשית.

פרק נכבד ביותר בשירת המאה ה־20 מוקדש להתמודדות היוצר עם מהות "בת השיר" שלו. גם הנשים אינן פטורות ממודעות עצמית זו. אבל דימויי היצירה שהן בוחרות בהם – אופייניים להן. למשל – השוואת הכתיבה לעבודתה של הדבורה או... לבישול! כותבת אלזה לסקר־שילר:

"כמו נחיל הדבורים שוקקת ורוחשת, כותבת, עובדת...",

ושפרה ויינשטוק־אשכול:

"בישלתי יתבשילי / באש עליזה / תשיר מצה בשיר / רינה לתבשיל / תבלינים וירקות / מלח, פלפל ומים / ... אחר כך הלכתי לכל / מיני מקומות / תבשיל הפרק / קרה והרתה / ללא בשר, ללא מים / בשובי, ריח חריכה / עלה באפי / ומסמך אחרי בעשן / חרה אפי / בישלתי שירי".

ומאמר הרוזב: אף גבר לא יבין זאת. וגם כך לא יכתוב.

מן הפרק המוקדש לשירי מוסיקה (לדעתי הוא נכלל בשל העושר של העורכות לאפיק הזה שביצירה האנושית ולא משום שהמשוררות הירבו כל כך לכתוב שירים על צלילים) – מקרט בהכרחי כמה שורות של ערנה מיטון־מלר, שנ בשל האקטואליות הדורקאם שבהן:

"ימסנתרן צעיר משוחח עם בטהובן / בקליפת הבלבשה // אבל המאה הזו מתקרבת לקיצה / ועיפשות כמה מאוד לירושלים / בהוכות עוה ויהיה מצרה אחרת / תעד שירת מוסיקלית עוברת / באולם בשמונה, ושעה. רק מהאוצות החשיים הנה יהא על ירושלים – / מראבה הוב מתלולת מטבה לא מתות / לודויג ואן בטהובן בשלוש המקרבות".

משירי האהבה ההוגית שב"בת קול" נעדרים גילויי הזימה המתירנות המינית המאפיינים לא מעט משירת המשוררות הצעירות של ימינו. אני משוכנעת שזהו העדר מכוון. האם השמעתי ביקורת על העורכות בעניינים אחרים – בעניין הזה מגיע להן צל"ש.

הילד כביטוי שירי יצירתי

אין צריך לומר ששירי האימהות הם השופעים והמרגשים שבכל האוסף שלפנינו וכשם שמשוררות בוחרות בבישול כדימוי שירי, כך הן בוחרות בילד כביטוי שירי יצירתי, כפי שכותבת מיכל סנונית:

"השיר הכי יפה שכתבתי / הוא ילדי / בכתב ידי / כל תלתליו הם חרוזים / הוצצים מחוזת, רחום / שאין, שאין בשום מקום / גם ביפה שבשירים".

בהמשך, מעיר אותו ילד אהוב לאימו ששירים הם בכלל טעות וגם שטות, והיא אינה מכהה בידו – להיפך, מצטטת זאת בשיר. מה שהזכיר לי שיר אחד מן הקובץ, זה של מרים אינון, שיר אהבה שבו היא מגוהרה במסגרת. נכונותה להקריב קורבנות למען האהוב:

"מה לא הייתי נותנת / כדי להגוור אותך... אפילו אפסיק לכתוב שירים".

הראו לי שיר אחד של משורר שהבטיח לאהובה, כהוכחה לאהבתו ומסירותו – שיפסיק לכתוב שירים... מה שמוכיח שנשים יוצרות הן עדיין תופעה טעונה הצדקה, אפילו בעיני עצמן שיש להן כבר חדר משל עצמן ושעה פנויה לעצמן. כך גם מצטטת דליה רביקוביץ דיבור שאמר לה בעלה לשעבר, יצחק לבני (המחבר בפירוש בנוסח), כאשר נפרדו: "אתה אמרת: יש לך ילד / יש לך זמן ויש לך שירים".

אבל היא מרמה את הניסיון האנושי הקשה שעברה בפרידה הזו ובכל חייה – לחורבן הבית: "אבי בשבת השול המצגר / בריו חמח הבקעה העיר / בני באב בקרב הבית / בכל אלה הייתי לבדי" (מתוך שיר שנקרא "היסטוריה של הפרט").

נכונות ההקרבה הנשית, למען ילדים, הזרות ומופיעה גם בשירה של רחל חלפי לדניאל. כמו שכתבה לו שיר – שקעה השמש, בלי שהוא התבונן בשקיעה היפה, יקדום לך, היא כותבת, שלא הייתי מחמיצה רגע אחד של שקיעה / שכשר גרמי השמשים מבליגים לכבודך / על עלבונות באלה".

נשא השכול – אינני נשי מובהק. נתן יונתן, כדי להזכיר רק דוגמה מפורסמת, כתב עשרות שירים על בנו שנהרג בנעוריו וכך גם שירי הקינה על המלחמה, הרתיעה מנוראותיה, ושירי ההתרסה הקשה, כמו אלה שכתבה רעיה הרניק: "יבשאיר נה מקו מקו / בני הקייין הבר המנוחה / מתוך ההוהבות הולבות הצרות / במידות הארון והארמי". ושירי שואה שמשוררות כותבות־מקוננות על אימהות ואבות שניספו: "במבנה הערון של אמי הבית אליו בשקט אמר / של הגוירונים / במבנה הערון של אמי בשר צר על פני מים רבים".

אפשר לצטט עוד רבות, שכן בין מאות השירים יש רבים טובים, אך אחתום בשירה של אלזה לסקר־שילר המבטא בצורה מורכבת את השניות הפנימית והיוזם המורכב שיש לאישה כלפי העשייה השירית:

"לשתע היה עלי לשיר שירים...
ולא ידעתי מדוע
בקרב בביתי בבי נר מראשב.
דוי יעלה מכל הדברים
ובינהים יגוע –
יוזמה עלי סביב.
מבוקר עבים מוערים
יבדילו עולם ומרחוב:
בעורוודים הרגרים
יהמו לפהוזנים זעירים
בעין המתהירי."

שירה טברסקי־קסל

קבר רחל

"...מיד נתגלגלו רחמיו של הקב"ה ואמר, בשבילך רחל, אני מחזיר את ישראל למקומם..." (ילקוט שמעוני, איכה)

אני רואה אותך אחות, כפת ראשך
חולפת בשמי־התכלת של בית־לחם
מבנה העיט בראיה,

בטרקין הליל, כפת ראשך החביבה
דולקת כאבן השן בשמי־קדושים,
ראשך רכון על מלות תפלותינו,

חומות שמה לך ולנו, ממשלה יהודית קטנה
להפריד ולהשיל אימה, להגיד,
"אל תבואו לנחלתכם, כי רצוננו בקריעת
העם היהודי מהשכינה".

את בניך, את בנינו האהובים השיבי
ליד דלתך,

לא להכות בזרועותיהם
אלא להקים חיין לעם של עצמם,
אבל ברם הליל חילינו ילמדו לדבר עמך,

בהורינו הבונים לאבני את עיניך שלא לאו
על־אף אלפי שנות הבכי,

בצנה בוהקת בכל צבעי הקשת
של כל־עברי העליות החוזרות אליך,
ועוד מעט קול האוהב ישמע,

ועוד מעט תשירי, עוד מעט עמך ישיר
את שירת הגאלה.

אליעז כהן

מסעי דור

דור שלם
שרצה בשגגה
עתה כבר קרוב
אל קץ גלותו
גאלתו ראשונה
הדהויה
עד ימות
הכהן הגדול גם
הרב.
מתוך קבב פנימי
מתקתק
עצבונו
בנינו.
ואני בן הדור,
ופני פני־ארי
מעפיל
לינק את דבשה וחלבה
מתעפש עצמי בה
כמעיל.

חיים סבניצן

יד ביד

לזיכרן ולתהילה

אל האפקים צפיתי   אל אפקי מרחב יה
להפגיש עיני עם שמש   בוא נלמד להאציל
אור שמים.   ברכות האל
ביום שכזה,   הרמון
עולים זמירות אבי,   לאוהבי האהבה.
וריקוד ימי כלולות,
מן הימים ההם,
הד מחי כפים   את הבית
של האם   יחד
לב אחד,
כלנו
ברוך השם,
שבגן עולה פורח   פה בונים בנות,
תהלה לנצח,   יד ביד,
מגדלות – מרום ימריא   משכן.

וישבתם בה

מאת אבנר טומשוף

והורשתם את הארץ וישבתם בה (במ' ל"ג, נ"ג). נחלקו הדיעות במשמעותן של מילים אלה, שמבחינת המיבנה הלשוני ניתן לקרוא אותן כהבטחה (כך רש"י) או כמצוה (כרמב"ן). מכל מקום אין בשני מושגים אלה משום תרתי דסתרי. אדרבה, אפשר לראות את ההבטחה ואת המצוה כמשלימות זו את זו.

ואכן הרמב"ן, המדגיש את היסוד המחייב שבפסוק זה בלהט האפייני לו כאשר הוא דן בנושא זה, אינו דוחה את פירושו של רש"י אלא מעמיד בצידו את דברי עצמו כעיקר. מעניינת כאן הכרעתו הדו־משמעית לכאורה של בעל אור החיים, לפיה המצוה היא – והורשתם, היינו, החיוב לגרש את אויבי ישראל מארץ ישראל כתנאי חיוני להישרדותנו על אדמתנו – וישבתם בה. בניגוד לרמב"ן אין הוא מוצא בפסוק זה את המקור למצות יישוב א"י. ברם, אל לנו להסיק מכך התעייינות כלשהי מחיוב ההיאחזות בנחלת אבות, כפי שניתן אולי להבין מהערתו של הר"ד שעוסל לפירוש הרמב"ן על אתר – ובאור החיים מצריך לדעת רש"י שאינו מצוה, רק הבטחה. אכן כדוגמת הרמב"ן כארבע מאות ושבעים שנה מקודם לכן, קיים בעל אוה"ח בגופו את מצוות העלייה לארץ ואף עודד רבים מבני דורו ללכת בעקבותיו – אל מקום השכינה, עיר החביבה על אלוקי עולם – כבאמור בהקדמתו לפירושו על התורה. המפריד בינו ובין הרמב"ן בסוגיה זו איפוא הוא אך ורק המקור למצוה, המוגדרת בפי חז"ל ואף מומחשת על ידם במעשה רב, כשקולה כנגד כל המצוות שבתורה (ספרי פר' ראה כ"ח). המקור לדעתו של בעל אוה"ח נמצא בראשית פר' כי תבוא במלים "וירשתה וישבת בה". וירשתה, היינו – להוריש האויב מאויביה הגם שיש לו דבר המספיק לו בארץ אעפ"כ יגרש אויבי ה' מארצו והשאר לישיבה בה, זו שהיא מצוה בפני עצמה כמו שמצינו כמה הפליגו חז"ל במצוות ישיבת הארץ".

אשר לדעתו של רש"י, בסוגיה ודלקמן ראוי להבהיר כי לא קשר עם משמעותם ההלכתית של הפסוקים המובאים בזה, והוא הוא בארץ הקודש כלכתחילה את הבסיס והבלעדי לקיום כל מצוות ה', כולל אלה שאינן תלויות בארץ. זאת על סמך דברי הספרי על פסוק (דב' י"א, י"ח) שאנו חוזרים עליו ערב ובוקר פעמיים בכל יום תמיד – ושמתם את דברי אלה וגו'. וזה לשון הספרי: אף לאחר שתגלו היו מצוינים במצות, הניחו תפילין, עשו מזוזות, כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו, וכן הוא אומר (יר' ל"א) הציבי לך ציונים.

יוצא איפוא לכל הדיעות שאף אלה המרקיעים בקלה כבחמורה מחוץ לגבולותיה של ארץ הקודש, אין בידיהם אלא יהדות של בדיעבד גרידא.

صورة عن الاصل

صورة عن الاصل

אנוסים – הצלתם והישרדם

מאת אפרים יעיר

כל מלחמת העולם השניה עבר יוסף בונרהיים הצעיר בדרום־צרפת – במחתרת, במסגרת מפעל הבשורה של "הצופים הדתיים". בסוף שנת 1944 עבר במסע מפרך ברגל את הרי הפירינאים מצרפת לספרד – עלה ארצה, והגיע אלינו לטירת־צבי. אז היה בן 20. אחרי כמה ימים של עבודה משותפת בצאן – כבר נודע לנו, ששנינו ילידי המבורג אנחנו, ואפילו קרובים רחוקים: אם סבתו, אנה מינדן, ואם סבתי, פרידריקה זאל – היו אחיות. אבל אז שנינו לא התעניינו ב"משפחולוגיה".

מאז עברו כחמישים שנה. אני יושב עד היום הזה בטירת־צבי, אז – כרועה צאן, היום – כארכיונאי, כבר לא קוראים לי אפרים אולר – אלא אפרים יעיר. גם יוסף בונרהיים שינה את שמו, והיום הוא יוסף בן־ברית. מאז הזמנים השתנו מאוד, וזהו באמת תקופה של שינוי מקום ושל שינוי שם. יוסף הקים משפחה, הוליד ילדים, ועבר במשך ימי דור כמורה במושב חיבת־ציון ליד חדרה.

כאשר הגיע לגימלאות – שאל את עצמו בפעם הראשונה שאלה מוזרה: בעצם, למה קוראים לי בשם בונרהיים? אחרי ביקוש בלי הרף של כעשר שנים, בבתי עלמין, בספרי החברה קדישא, בספרי מוהלים, בארכיונים של ערי גרמניה הצפונית – התברר לו, כי ליד העיר אמדן יש עיירה בשם בונרה, עיר נמל ליד ים הצפוני. מן הארכיון של בונרה נודע לו: כאשר הימים במאה ה־16 הגיע לשם פורטוגזי, סוחר עשיר בעל אניית מפרשים גדולה, ושאל, אם יש רב במקום זה. ראו אנשי העיר כי אדם עשיר הוא, אמרו לו, אמנם רב אין בעירנו, גם אין בעירנו יהודים, אבל אנו מוכנים ליתן לך ליווי עד לאמסטרדאם. כאשר הגיעו לאמסטרדאם, התוודה הפורטוגזי לפני רב העיר, כי הוא מבני האנוסים. אבותיו הוכרחו להתנצר, והנהו יהודי במחתרת זה במשך שני דורות. ועתה, כאשר ב"ה נמלט מציפורני האינקוויזיציה – רצונו עז לחזור ליהדות.

חזר ידידנו לבונרהיים לגור שם, המשיך בעסקיו – עד שמשפחתו עברה להמבורג בראשית המאה התשע־עשרה. התברר איפוא ליוסף בונרהיים, איש המבורג, כי לאמיתו של דבר הוא מצאצאי אנוסים, ספרדי־פורטוגזי.

★

במשך הזמן התעמק יוסף בחקר משפחתו, ומצא כי במאה ה־16 נוצרו בכמה מקומות ליד הים הצפוני קהילות קטנות של יהודים פורטוגזיים: הראשונה והגדולה ביניהם, כידוע – אמשטרדאם. אבל גם בהמבורג, בלונדון, באמדן, בגלוקשטאט, וגם בניו־יורק, התיישבו פורטוגזים שהצילו את עצמם מן האינקוויזיציה וחזרו ליהדות.

הגויים ראו שמדובר ביהודים עשירים, סוחרים בינלאומיים, לכן היה להם יותר קל להקים קהילה "גלויה" מן האשכנזים, שרובם היו עניים. מתברר כי "האנטישמיות" אינו המצאה של הנאצים, ימח שמם. הם ידעו להילחם נגד האנטי־שמיות בעזרת שוחד, בכסף מלא קנו להם את זכות הישיבה, בכסף מלא קנו להם בית כנסת ובית עלמין. גם אז בית הכנסת עמד בחצר, ולא בחזית הרחוב. וגם "האורח" היהודי קיבל רשות לגור רק הוא ובן אחד, וייתר בניו שוב היו צריכים לנדוד לערים אחרות. כל דבר ב"מולדת החדשה" היה צריך לקנות בכסף. לכן – ברוב הקהילות קמו קהילות הפורטוגזים להקמת הקהילה האשכנזית.

ותמיד עוד שמרו שמא מותו, שיד האינקוויזיציה עוד תשיג אותם. תמיד עוד שמרו את המוצא הפורטוגזי כסוד כמוס. אמנם, עד היום אתה יכול להכיר מיד את המצבה הפורטוגזית. בניגוד למצבה האשכנזית שהיא זקופה ונטולת קישוטים – מצבות הפורטוגזים הן מושכבות (כעין בית נמוך) ויש עליהן קישוטים אמנותיים. עוד היום באים סטודנטים מעבר לים כדי לחקור את אמנות המצבה הפורטוגזית. הכיתוב הוא עפ"י בשתי שפות, בעברית ובפורטוגזית. אבל במשך דורות הקפידו לא לכתוב את שם האב, שמא יכירו הגויים, מאין בא הנפטר. והדור הראשון של אבות אבותיו של בונרהיים התיישבו בהמבורג, בלונדון, בבונרה, בגליקשטאדט. איש במקומו, אבל הקשר המשפחתי נשמר משך דורות.

ואין זה הכל: התברר, שאבי אבותיו של בונרהיים נשרף חי על המוקד של האינקוויזיציה בליסבון, כי ה"נוצרי טוב" לא רצה להודות שהוא בעצם יהודי. והפרוטוקול של האינקוויזיציה נשמר בקפדנות עד היום הזה. האנוס משך שני דורות מת איפא על קידוש השם, ואחרי מותו נמלטו בניו בקושי רב מפורטוגל. שמו היה הנריקדיאס דהקסרס דה מילאן – ושמו העברי ישראל דודיחיא (גם עורך "הצופה" לשעבר, שבתאי דניאל ז"ל, היה בעצם שייך למשפחת דודיחיא, והוא היה ליטאי).

במשך דורות היו לכל יהודי פורטוגזי שלושה שמות, והקפידו שלא לשכוח שום דבר: השם היהודי, ראובן בן ישראל, השם הפורטוגזי, ואחרי ש"התיישבו" בגרמניה – גם השם הגרמני. בזמן האחרון יצא לאור ספר מעניין ביותר בגרמנית, "אבי היה יהודי פורטוגזי", המגלה להפתעת הקורא, כי מוצאם של הרבה יהודים (וגם יהודים שכבר התנצרו) הוא פורטוגזי: למשל – משפחות גליקשטאדט, בונרהיים, פרדו, אלברט באלין, היינריך־היינה, הנרייטה הרץ, וגם שאלתיאל (מפקד העיר העתיקה מטעם "ההגנה" במלחמת הקוממיות), ורבים אחרים. ליהודי פורטוגל הייתה איפוא השפעה רבה על התרבות הגרמנית, מבחינה חברתית וכלכלית סוחרים עשירים, רופאים, פילוסופים ועוד. הקהילה הפורטוגזית "הקטנה" בהמבורג שרדה למעשה עד לשואה.

★

קשה לספר בפורטרוט את כל תולדות המשפחה – אלא שמאז האמנציפציה (1848) הרגישו רוב היהודים, וכמובן גם היהודים הפורטוגזים, כגרמנים לכל דבר, כמובן כגרמנים בני דת משה. בונרהיים מספר על הורי הוריו וסביו, שהשתתפו כגרמנים ופטריוטים נלהבים במלחמת העולם הראשונה. ארבעה אחים של אמו (שחיה אתנו עד היום, עד 120) היו חיילים של הקיסר וילהלם. אחד נפל בקרב, אחד נפל בשבי האנגלי, אחד נעדר בשבי הרוסי, ואחד גמר את המלחמה "בשלום" – כי שירת כל המלחמה בבית חולים צבאי, כחובש. אביו של יוסף, הרופא ארנסט בונרהיים, זכה לקבל את אות הצטיינות "צלב הברזל", וכאשר בא משטר הנאצים לגרמניה, סבר לתומו, שיוכל להציל את חייו "כי הרי לחמתי למען המולדת".

ארנסט בונרהיים הי"ד נספה באושוויץ – והנה נוצר קשר בלתי נתק בין אבי־אבותיו שלו, הקדוש הנריק דהמילאן ובין נכדו אביו של יוסף – ששניהם נספו על קידוש השם, כי חיו כיהודים, ומתו כיהודים.

★

ספרו של יוסף בן־ברית מכיל חומר רב פרי עבודת מחקר של שנים, כשלוש מאות עמודים במכונת כתיבה. בחלקו – תוצאת מחקר ממושך, בחלקו ממלא המחבר את "החורים" של ידיעותיו באמצעות דמיונו. הספר נכתב בכשרון רב. לעתים אינך יודע, איפה "מסתיים המחבר המדעי, ואיפה מתחיל הדמיון.

גם תמונות רבות כלל בספרו, מפות, מצבות, צילומים משפחתיים. בטוחני, כי כדאי לסייע למחבר להוציא את ספרו כספר ממש, ולא רק בסטנסיל פרי המחשב הפרטי. הספר עדיין טעון עריכה מקצועית. אבל יש בו בספר זה כל כך הרבה פרטים מאלפים על יהודי פורטוגל־האנוסים, ועל דרכי הצלתם והישרדם במשך הדורות, עד שהגיעו להיות קהילות הקודש בצפון־גרמניה, ועד לשואה – וחבל להחמיץ את ההזדמנות.

המחבר גם מבטיח כרך שני לספרו, על פרשת חייו הוא, בעיקר בתקופת השואה. וספר זה יצטרף לשורה של ספרים על הצופיות הדתית בתקופת השואה כה לחי!

וילנה האחרת

מאת אברהם בלאט

אברהם קרפינוביץ', סיפורי וילנה. עברית: אברהם יבין. הוצאת עם עובד, 1995

גם זו היתה וילנה, אך וילנה האחרת. וילנה הנודעת, שהיתה מרכז לדת ולתרבות יהודית, זכתה לשם "ירושלים דליטא", ובין חומותיה הסתופפו רבנים דגולים ואישים נשואי פנים. בעיר זו חסו המהרש"ק ובעל "באר הגולה", הש"ך והגר"א, ר' חיים עוזר וה"חזון איש", ובסמטאותיה התהלכו אד"ם הכהן ומיכ"ל, מתתיהו שטראשון, יל"ג ומאנדלקרן וא.ש. ליברמן.

בעיר זו היו חורבות של ה"גר צדק" הרוזן פוטוצקי, ה"בעל ביתל" ומוסקה הב"ד, והעיבודה בשתמרו מרכזי "תרבות", "יואר" ו"יונג וילנה". היתה זו עיר של שרשים ועיר של דלפונים, תורה וגאולה, במחיצה אחת עם חוגים גדולים שעל נימתיהם מתרפקים עד היום.

אך היתה גם וילנה אחרת על גדות הויליה דלתתא – בשוליים – אליה מתייחס אברהם קרפינוביץ' בספרו "סיפורי וילנה", או יותר נכון "איך וילנער גאסן" ברחובות וסמטאות הפרברים הרחוקים, ולא הרחק מחצר בית הכנסת וה"קלויז קברנים" ו"קלויז הצבעים" – שם התנהלו המערכות של העולם התחתון. ספר זה שהוא פסיפס צבעוני יכול לשמש תשריט של הטיפוסים המיוחדים והמאפיינים כשל הקו האנושי שלהם.

בשוליים הללו אתה פוגש את התמהונים ואת הנעזבים המסתובבים ומחפשים את להם חוקם בכל דרך שהיא, הם האנרכיסטים, והקבצנים, הפורצים והפחחים, שהולכים בדרך־לאידוך אל עולם התוהו. בשוליים האלה אתה פוגש את כל אלה אשר הצמיחו להם כינויים, והם חלק מן המעשה שהיה, או הסיפור הפולקלוריסטי האוצר את הזן המיוחד על פרטיו הריאליסטיים, ואפילו הנאטורליסטיים. אם תרצה, הרי בסיפורים אלה שוררה הכרוניקה של היומיום עם גיבורי היום של התוליך האפור והקודר אשר ברחוב היהודים, או בגיבורי העיר, של גנבים חמרי הצורות, קבצנים ושחקנים, מוי רעב ועלובי החיים, אשר בכל אחד מהם ישנה איזו נשמה מיוחדת שאינה עוברת את הגבול. גיבורים שגורלם מונח תמיד על כף המאזניים והם נושאים את כאבם ברוממיה בעליות גג ונחות, בבתי תמחוי, או בבתי תה לעניים.

אברהם קרפינוביץ' לא פנה אל הרחוב הגדול עם סיפורי תשתית, כי אם אל הפכים הקטנים של בני אדם ועדירים חסרי ישע, הרחק מן הפרספקטיבה של החברה הכללית.

אלה הם אנשים קטנים שאינם מתחבאים מאחורי מסכה ואינם מתקשטים בנוצות זרים, אלא מציגים את השפלות ואת האנושיות בנושא פוטנציאלי תוך עלבון השכל, בצלמם וכדמותם.

"חטיפה" נוסח וילנה

בסיפור "לא יאה לוילנה" מעלה הסופר את איש ההפקר ותנא, שגירשוהו מאמריקה לאחר שריצה את מאסרו בכלא סינג סינג. איש זה, שבא מאמריקה, ביקש להעביר את עסקי "החטיפה" לשטחה של וילנה, ובחזונו אף לכוד את בנו של הבורסקאי ליבוביץ' בדרישה לעשרת אלפים דולר כופר נפש, כי בעולם הגדול עושים כסף מדברים אלה.

ישבו ותנא, זליק ואוזרקה, עם איצקה הג'ינג'י ואשתו אסתרקה, וגנבו את יוסינקה הילד הרך, בכורו של לייבוביץ', והסתירוהו בביתה של אסתרקה, בנובגורוד, מאחורי בית המטבחיים, עד אשר לייבוביץ' הבורסקי ישים עשרת אלפים דולר ב"אוהל" של ה"גר צדק" בבית הקברות הישן. ישב לו יוסינקה בביתה של אסתרקה ושיחק עם התרנגולה המקריאה. שנה קפאו כי הוא בן עשירים, ואיצקה היה חייב לקנות עבורו פיג'מה של ילדים, כי החטוף עוד עלול להצטנן, חלילה...

אסתרקה זנחה את כל עסקיה וטיפלה בכל החגיגות ולבשה עבור החטוף, ואפילו התחננה: יוסינקה, שתהיה לי בריא, אולי תאכל משהו". הימים חלפו וישיבת החטוף התארכה, אך כאשר הדליקה אסתרקה שני נרות שבת בפמוטות פליז גבוהים, ראתה שתי דמעות גדולות, כשני יהלומים, זוהרות בעיני יוסינקה. דמעות אשר עוררו באסתרקה את הזיק האנושי.

"יוסינקה, אתה בוכה? אמור לי ילדי" – "אני לא בוכה, רק נזכרתי באמא. גם היא ודאי מברכת עכשיו על הנרות". אסתרקה העיפה עין אל הפמוטות, אל הלהבות המהבהבות הקטנות שהציפו את לבה ונכמרו רחמיה על בן העשירים הרך. "בוא, יוסינקה, אלביש לך את המעיל". למה – משיב הילד – הלא הם בבית. "אבל אנחנו לא נשב בבית עכשיו – אומרת אסתרקה – אנחנו נלך קצת... תהיה ילד טוב האם? אני אקשור לך העיניים בסודר, אשא אותך על הידיים ונלך העירה. שם אוריד אותך, ולמי שיעבור שם תגיד לו מי אתה, ואז כבר יביאו אותך הביתה אל אמא". כך מספר הדובר את המעשה שנשמע כאגדה. כך פעלה אסתרקה, חליק שנתן הבשר למעשה החטיפה של ותנא, הפסיד ואמר: "אני די מרוצה שכך נגמר הדבר. אגיד לך את האמת: כל העסק היה גם מדי, איכשהו לא יאה לוילנה.

מה נגיד ומה נאמר על "תוספי" וילנה כדי הלכ שכאלה הן מידותיהם...

"עונשו" של צייר השלטים

סיפור דומה, בנוסח שונה, הוא הסיפור על אודות "העונש" אשר הטילו על קארפל צייר השלטים, אשר השמיע מלה גסה ב"קלויז הצבעים" נגד צאלה, שהלך לכל האספות של ה"בונד" והביא משם מלים של חרף לארץ כדי שידוהו כיצד לעזור לשכבות העם הנדכאות. כל זה קרה

יוסינקה החוטף – איור מתוך הספר

אותו ערב שלאחר שהתפללו בתוספה תפילת ערבית, התחילו לריב על עניין קופת גמילות החסדים. המלה שהשתמש קארפל הלמה כגרזן בקירות הקלויז, לא מחמת כבודו של האיש, אלא עקב כבודו של המקום, כי באספה האחרונה בסניף המפלגה ברחוב הזגגים הוחלט לנהוג כבוד בדת, כי היא עשויה להוליך צדק חברתי. ישבו, איפוא, בעלי המלאכה ורעשו, שכן בעיקרון אסור לעבור בשתיקה על העניין הזה, עד ששמרלה שרפן כ"תפארת בחורים", אשר היה מכנס את השוליות של בתי המלאכה שמסביב לחצר בית הכנסת ומיטיב את ליבם ב"יידישקייט", ירד למטה לראות מה קרה שם.

עמד שמרלה על מפתן "קלויז הצבעים", ליטף זקנו ושמע את כל המעשה, וכאשר ביקשהו לתרץ את הדין מבחינה דתית, השפיל את עיניו, הביט סביבו וקרא: "יהודים, יש לי איזה רעיון. בואו ונגזור על קארפל לצייר על המסוח המסודר את הכותל המערבי, ובמצווה זו יכפר על חטאו. מאחר שניבל את הקלויז בדיבור פה, ייפה נא אותו במעשה ידיו"...

עמד קארפל צייר השלטים ערבים שלמים בקלות מול הקיר המסויד, מדד את שטחו, צימצם בנגדו עין אחת, אך אצבעותיו התקשו. ככל שהתעמק יותר, כן התלהט בו יותר רגש הכבוד העצמי, והתייעץ עם יענקל שר הצייר, ולא ידע מדוע נתקע בזה.

אברהם קרפינוביץ' מתאר את צורת עיצוב הקיר כפרטי פרטים, תוך נפתולי המחשבה המוקרים את הצייר עם רגשות עמוקים השזורים במטווה הסיפור.

האיש העומד לצידו של קארפל הצייר הוא שוב אותו שמרלה מ"תפארת בחורים" שמצית את דמיונו. "קארפל, עבוד, על תפסיק, צייר בתנופה, מתוך אמונה, אמנם בית המקדש איננו, לא ייבנה עד בוא המשיח, אבל בלבו של כל יהודי מצוי בית המקדש כולו עד לאחרונת אבניו. לכן צייר מתוך הלב, ולא רק מן המוח... את ראש הכותל אתה צריך לעשות ישר מאוד, כי עליו עלו פרחי הכהונה כדי להחזיר את מפתחות בית המקדש למלאכים שירדו אליהם משמים, ואת האבנים התחתונות עשה מבריקות, כי הן רחוצות בדמעותיהם של דורות רבים. גם הרחק אותן קצת זו מזו שכדי שישארו סדקים לבקשותיהם של נכאי הרוח". (עמ' 73).

כך צף ועולה החומר האסוציאטיבי בסיפור של הודיה לגנוראית, כי את הקיר שהחל קארפל לצייר אחרי פסח גמר לקראת ראש השנה, ורוקם האגדה נושא את נפשו להתרחשות שיש בה דמיון יוצר האמונה תמה... "הכותל המערבי" של קארפל לא נמחה. גם היום עוד אפשר לראות את אבניו המצויירות על קיר "קלויז הצבעים" הרוב.

זו מסוג אחר הוא הסיפור על "רוחלה התצרונית", אשר ישבה בקיטונה שמאחורי בית המרחץ הציבורי והמלמלת דברי אהבים ביידיש מגורמנת, כאשר דמיינה שהיתה "הצרונית" אצל יקטרינה הגדולה, והיא עדיין מחכה לבוא הרוזן הנתגרי. בחצר זו התמקמו משוגעי העיר שהביאו אותם לוילנה מהעיירות הסמוכות, ולא היה מי שיעשה שם סדר... ביניהם היה אברמקה האנרכיסט ואיסרטון שהיה מתפרע ברחוב היהודים ומנפץ שמשות בבית המרחץ של ולפקה.

ביניהם בלט שם גולקה, שהיה כמה שנים זמר במקהלה של החזן סירוטה בוורשה, עד שפעם אחת בשעת "כל נדרי" ראה שני מלאכים יוצאים במעופה מאחורי ארון הקודש ופרחה נשמתו. מאז נדד בין העיירות. קצת התאושש, אבל להחלים ממש לא יכול. כך הגיע גם גולקה לחצר בית הכנסת הגדול בוילנה כדי להגיע לגבאים, שישכרו אותו לימים הנוראים. כלילה ישן בפרוזדור ה"שמות", ובימים נשאר תקוע בחצר בית הכנסת, ורוחלה מספרת לו על יקטרינה הגדולה הקיסר. גולקה מסלסל בקולו, ורוחלה רואה בדמיונה את ארמונו של הקיסר, וכל הולפנים שמתעוררים מן המוזה עומדים בחצי עיגול ואינם מעיזים לומר מלה.

כאשר גולקה שר, מצטרפת ולוה הבלנית של המקווה, סופר הסת"ם מוציא את ראשו מאשנבו, וכל הקלפנים מבית התה של חנה ריבל נשפכים החוצה, האמיתיים באה בריצה גם היגרה המבשלת מבית המרחץ של ולפקה, כאשר היא אוחזת בצוארה הארוך תרנגולת מרוטה למחצה ועומדת מוקסמת מאחורי כל האחרים. וזוהי וילנה האחרת. כך מסופר על שלג וכפור, עצב ושמחה, על שמואל בעל תיבת הנגינה, הרשלה תהמן שהתפרנס מעריכת קונצרטים בכינור בעל מיתר אחד, על שנייקה השיכור ויודקה "הבתולה", ועל כל המשוגעים והקבצנים כיצורים שלא מן העולם הזה.

בדיה ומציאות

כל סיפור ניזון בקובץ זה מצביון שונה, וכולם מהווים בדיה כרונולוגית ומציאות כהווייתה. הנה בא הרבינשטיין הפולקלוריסט אל שוק הדגים כדי ללקט חומר. הוא בא מעיירה שמעבר לביאליסטוק לאסוף פולקלור ב"ירושלים דליטא", כי ב"מכון למדעי היהדות" אמרו, שאם מחפש הוא לשון עממית אמיתית, ימצא אותה בשוק הדגים, וכך אפשר להציל מהר בכל האפשר את האמרות והוילגאריות, כי אם יישכחו, חלילה, תהיה זו אבדה גדולה לתרבות. התייצב הוא בשוק וארב לדבר פולקלור, אך להתקרב יותר אל הגניגיות לא העז, מחשש שיביישו אותו. לנשים מוכרות הדגים הוא הסביר שהוא לא מחפש דגים אלא "קצת קללות טובות", והנשים לועגות לאיש שבא במטרה מדעית טהורה, ויש אשר מתהדרות לפניו, שמא האיש אלמן או רווק ואפשר להשתדך אליו. כך מתאר רבינשטיין, שהסובבות אותו לא מבינות את שליחותו, והוא נכבע לגודלו המר, ומסתלק צולע מוילנה לאסוף פולקלור בעיר אחרת...

בוילנה זו, האחרת, לועג הגורל לתמהונים, ומתחל בשימעלע אשר ערבים שלמים היה יושב על מדרגות "קלויז הקברנים" וחולם על חיי עושר. שימעלע היה עיוור, וחבורת הזופנים היתה משפחתו, אך כשרצה פעם להידבק אל הקבצנים ולקבל את הפרוסה השבועית במגרניה של פרוכה – סילקו אותו בדחיפים וגידופים. אך הוא חלם על בית שיהיה לו בפוספישק, בעיבורה של העיר, ממש ליד היער. נתמזל מזלו, והוא קיבל נדבה מפטרון מחוץ לארץ אשר שמע את נגינתו של שימעלע. עם הנדבה הזו של עשר ולוטות הוא פנה למשרד למכירת כרטיסי הגרלה וקנה כרטיס, שרוקו לתוך מקטורן, ושכב ללינת לילה על מדרגות "קלויז הקברנים".

חלף לילה, ובבקר בא שליח של המשרד כדי לבשר לשימעלע שזכה בגורל. עמד הוא על רגליו ורצה לקחת המקטורן ולצאת בדהרה אל אושרו, אבל הבגד לא היה על ידו. הבגד אבד ובוילנה סערו הרוחות. לשימעלע ומק המזל מבין ידיו ממש, ורק לאחר שנים סיפר הגוי גרוש נודף הביבים, שכאשר אביו שכב על כימת האשכבה, ציווה עליו הכומר לקנות מקטורן בפאסאז', אך במקום ללכת לאורך רחוב היהודים, עבר את חצר בית הכנסת ועל המדרגות מצא מקטורן מונח, וכך שיכור כלוש הלביש את אביו המת במקטורן, שכעכור כרטיס ההגרלה. לשימעלע לא נודע מעולם גורל מקטורנו, ואברהם קרפינוביץ' מסיים: שימעלע איננו, ורק חלום העושר שלו פוקד מדי פעם קלויז או אחר בחצר בית הכנסת. וזה סוג סיפורי וילנה, המצטברים כוואריאנטים שונים, אשר שופעים רגש וקורנים הרבה חמלה אנושית: איך שהשיבו לאורציק את כל רכושו שנגנב ממנו, איך ביקש בוברוסקה לבנות לו כינור כמו הסטרדיואריוס, ואיך הכין היהודי הגיזח "כסף יהודי", כי ביום מן הימים תקום מן הסתם מדינה יהודית...

סיפורי וילנה של אברהם קרפינוביץ' מציגים את העוני הגדול ואת המעשים המגונים, בד בבד עם החלומות של חסרי הישע והכמיהות של עלובי החיים, שמהווים במכלול את הריאליה האפורה, ולפעמים גם את הפנטסטי.

המנון לחיים בצל המוות

מאת בת שלום

איזבל אינדה (אחיינית של הרודן הצ'ילאני וסופרת מפורסמת) השתתפה במסיבה לכבוד צאת אחד מספריה בסוף שנת 1991, כאשר מברק בהול הזעיק אותה לבית חולים במדריד, שם אושפזה בתה בת ה־27 באופן בהול, וללא אתראה מוקדמת. בהתקף מוזר של עווייתות שהסתיימו באובדן הכרה. שנה שלמה שכבה הבת חסרת הכרה, ובסופה – נפטרה.

"היתה לי ברירה לשקוע בדיכאון, להתאבד, להפסיק לתפקד, לתבוע את בית החולים על טעות באיבחון ולהסית דעת מכאני בעזרת עורכי דין ובתי משפט – או לכתוב ספר. ובחרתי באלטרנטיבה האחרונה", היא כותבת בספר: "פאולה" יצא בימים אלה בהוצאה מכובדת (הרפר קולינס) ומעורר הדים רבים. אינדה כותבת שאת הספר הזה לשרבט על הפנקסים הצהובים של בית החולים בימים הארוכים בהם ישבה לצד מיטת בתה מחוסרת הכרה. את המחלה המסתורית שתקפה את בתה לפתע כינו הרופאים: פורפיריה. מדובר בהפרעה של חילוף חומרים שרק לעתים רחוקות הופכת לקטלנית. "הרופאים הרגיעו אותי שמחלה תתפוגג בתוך שבועיים", כותבת המחברת, "והנה חלפו כבר חודשים והדבר לא השתנה. הרגשתי שאני מוכרחה לכתוב, אחרת אתפוצץ מזעם על הגורל, על הרופאים, וזעם שיהרוס אותי".

"פאולה" הפך לרב־מכר מיידי בכל הארצות הדוברות ספרדית, באירופה וגם בארה"ב. מחברת הסלאגר "בית הרוחות", שבו תיארה, ממקום גלותה בונצואלה, את רציחתו של בן דודה נשיא צ'ילה סלבדור אינדה (בארץ הוקרן סרט עם מריל סטריפ וג'רמי איירונס שנעשה על פי הספר) נחשבת עכשיו לאישה־הסופרת המצליחה ביותר בין כל כותבות הספרדית בעולם. ארבעת הרומנים הקודמים שלה נמכרו בכעשרה מליון עותקים. "פאולה" הוא הספר הדוקומנטרי הראשון שפרסמה והמבקרים רואים בו לא דיווח רבאוני של אם שכולה אלא המנון לחיים של מאבק וגבורה אל מול פני אסון, חולי ומוות.

★

דיווח חם על שנים קרות

כאשר פולט ג'יל התמקמה בכפר הקטן של שבט האנג'יבי בצפון הקוטבי של קנדה, ידעה שעליה להסתגל לבית העץ הנהוג בשבט האינדיאני הנידח הזה ולעמוד בגבורה בקרה נטולת החשמל, בלי חימום ובלי מים זורמים בברז.

"ימים שלמים רעדתי בתוך בגדי הצמר והפרוות שלי, מבוקר ועד ערב וגם לאורך כל הלילה", כתבה לימים בספר "רוח צפונית", מסעותי בקרב שבטי הקרי האנג'יבי": "נאלצתי להיות בטמפרטורות שהן כמעט מעבר לכוח הסבל של האדם הלבן". אבל עובדה – היא שרדה. יותר מזה – היא נשארה בקרב השבטים האינדיאנים האותנטיים הללו, שלא "התמערבו" עדיין כמו האינדיאנים של ארה"ב, במשך שבע שנים תמימות. בהדרגה אומצה ע"י בני השבטים שנהגו להתחמם יחד איתה מול מדורות העצים הלוהים, בלילות הצפון המשכים 18 שעות ביממה.

"רוח צפונית" הוא דיווח אוהב וחם של שבע השנים הללו, ובקנדה קידמו את פניו בהתפעלות רבה. שכן המחברת אפילו איננה קנדית. כמשוררת ועיתונאית בארצות הברית, לקחה פולט ג'יל על עצמה את

מספרות העולם

האתגר לייסד תחנת רדיו ראשונה "מאז הבריאה" בנקודה צפונית על פני כדור הארץ ובשפת שבט האנג'יבי.

במהלך שהותה בין האינדיאנים, האזינה ורשמה את אגדותיהם ולמדה את מיתוס נישואי הכוכבים שכשמיים לנערות האדם ואת סיפור רזבה הקשת השמיימי הניבט אלינו ברמות כוכב הצפון, כל אלה נרשמו כמובן בספר "החיים שם לבשו טעם אריאלי, כמו בתוך מקדש הלוכות צנון וקפאו", כותבת המחברת, "אלא שגיליתי כי מקדש הקרח הזה, מתחיל להתמוסס ולהפשיר, להתפורר ולהיעלם כאילו שמש רדומית של אמצע אפריל, זורחת עליו".

ג'יל טוענת שגם היא תרמה להתפרדותו – בעצם ייסודה של תחנת הרדיו. לאחר הרדיו – הגיעה לשם הטלוויזיה, וקסם האותנטיות של השבט, נמצא בסכנת מערביזציה.

לקינתה של ג'יל יש כמובן צליל של צביעות – שהרי מי שעושה רווחים מתרבות עתיקה ותמימה כמותה (הודות לספר שכתבה) לא יכולה גם לכתוב וגם לכאוב על הרס התמימות.

כאילו רצתה גם לשמר את העוגה וגם לנגוס ממנה.

★

איטליה – דמוקרטיה בפעולה

"כשבית שכנך עולה באש, התחל להתיז מים על הבית שלך" – פתגם עממי זה מדרום איטליה, מצוטט בספרו של רוברט פאטנם "לגרום לדמוקרטיה לפעול", כהוכחה למחשבה ציבורית הנוגדת את הלך הרוח הדמוקרטי.

ולזה יש לצרף אימרה אחרת מדרום איטליה: "נקי הכפיים – יסכול בסוף תמיד". מדוע פתגמים עממיים מאיטליה דווקא? משום שבספר הזה, שכותרת המשנה שלו היא "מסורות אזרחיות באיטליה המודרנית", בודק פאטנם, יחד עם שני שותפים איטלקיים, רוברט לאונרדי ורפאלה נאנטי, רפורמה שלטונית רבת מעוף ואמביציות, שהתחוללה באיטליה בשנות ה־70, שכוונתה היתה להמעיט בצנטרליזציה של השלטון ברומא ולחזק את עצמאות הפריפריה. כוונת מפעילי רפורמה זו היתה לחזק בעם האיטלקי את האחוה של הדמוקרטיה במובנה המערבי המתקדם, וכך בעקיפין וכן יותר, גם לרסן את כוחה של המאפיה. איטליה חולקה אז ל־15 מחוזות עם שלטון מקומי בעל זכויות מרחיקות לכת.

בשני העשורים שחלפו מאז ראיינו פאטנם ועמיתיו כשבע־מאות חברי מועצות מקומיות ברחבי איטליה. הם ביקשו לבדוק את הדמוקרטיזציה של איטליה בפעולה, לבחון את החקיקה המקומית, היוזמות השלטוניות המקומיות וכיצד אזרחי המחוזות פיתחו מודעות דמוקרטית ופעילות עצמאית. שלא במפתיע כבראה, התגלה שבאותם מחוזות שבעבר היו בשלטון היררכי ומלוכני חזק (דרום איטליה) – מהפיכת הדמוקרטיזציה נכשלה לגמרי. המקומיים לא פיתחו סממנים של אירגונים, של יוזמות עצמאיות לפיתוח הערים והעיירות שלהם או של עמידה איתנה נגד עריצים למיניהם (כולל הזונים של המאפיה) ואילו במחוזות בעלי המסורת ההיסטורית הריבונית (צפון איטליה שהיתה מחולקת לערי מדינה ולאזור ממשל עצמי גם במאה ה־19), התופעות של עצמאות אזרחית, התרבו והתעצמו.

האיטלקים עצמם, כשנדרשו להסביר את התופעה, אמרו שהכל תלוי בכסף. הצפון עשיר והדרום עני, לכן בצפון יש יותר יוזמות לשיפורים לוקאליים (כבישים, חזות הבתים, גינון, קביעה עצמאית של תעריפים לשירותים שמקבלים, גובה מיסים וכד') – ואילו בדרום ההזנחה והשחיתות נותרו כשהיו. אבל פאטנם דוחה את ההסבר הכלכלי ומחליף אותו בהסבר היסטורי. כלכלית – היתה סיציליה בימי הביניים המדינה העשירה ביותר בין המדינות העירוניות שאכלסו את איטליה. אם היא ירדה מעושרה, הדבר נבע לדעתו מביזה שיטתית של שליטים זרים שדיכאו כל ביטוי של יוזמה אישית. שליטים ריכוזיים פחות בצפון המדינה, הם אלה שאיפשרו גידולים של עצמאות אזרחית בצפון.

הערה זו מאלפת ביותר, גם כשהיא יוצרת תחושה פסימיסטית למדי באשר לסיכויי אזרוחה של הדמוקרטיה המערבית באומות ועמים בעלי מסורת שלטון היררכית, ריכוזית ודתית.

לפרשת השבוע מסעי

עונש מוות או גלות לרוצח

מאת הרב רצון ערוסי

הנושא המרכזי בפרשה הוא ארץ ישראל לגבולותיה, וחלוקתה לשבטים. בתוך נושא זה נכלל בתת נושא, ערי הלויים וערי מקלט, ושבולן קלטות רוצחים שוגגים. ערים אלו הן ארבעים ושתים, ערים ששבטי ישראל נתנו ללויים, ושש ערי מקלט. שגם הן ניתנו ללויים. "ואת הערים אשר תתנו ללויים, את שש ערי המקלט, אשר תתנו לנס שמה הרוצח, ועליהם תתנו ארבעים ושתים עיר. כל הערים אשר תתנו ללויים ארבעים ושמונה עיר, אתהן ואת מגרשיהן".

בפרשה נאמר שעונשו של הרוצח, שרצח במזיד ואתראה, הוא עונש מוות. אך התורה התייחסה באריכות דווקא לרוצח בשגגה, הרוצח כזה, גולה לעיר מערי המקלט, שכאמור, הן של הלויים, והוא יושב בעיר המקלט, "עד מות הכהן הגדול, ואחרי מות הכהן הגדול, ישוב אל ארץ אחוזתו". כלומר, שהרוצח בשגגה גולה למקום של אנשי שבט ה', הלויים והכהן הגדול.

אולם פרשת ערי המקלט חוזרת ונשנית בספר דברים (יט, א־יג), ושם נאמר, שמצוות הפרשת ערי מקלט היא רק בארץ ישראל. שלוש ערים ייחד משה בעבר הירדן המזרחי בשעה שכבש את ארץ סיחון ועוג, ושלוש ערים נוספות נצטוו ישראל לייחד לכשיכבשו את עבר הירדן המערבי. "כי יכרית ה' אלוקיך את הגויים, אשר ה' אלוקיך נותן לך את ארצם וירשתם וישבת בעריהם ובבתיהם. שלוש ערים תבדיל לך, בתוך ארצך אשר ה' אלוקיך נותן לך לרשתה". התורה לא הסתפקה בציווי זה, אלא התייחסה גם לימות המשיח. "ואם ירחיב ה' אלוקיך את גבולך, כאשר נשבע לאבותיך... ויספת לך עוד שלש ערים על שלש האלה". כלומר, שלעתיד לבוא יהיו תשע ערי מקלט. שש ערים בחלק של ארץ ישראל שהיו בו שבעה עמי כנען, ושלוש נוספות יהיו בחלק שיתווסף לארץ ישראל (ארצות הקיני הקנזי והקדמוני) ע"י מלך המשיח, לפי ההבטחה שהבטיח ה' לאברהם בברית בין הבתרים (רמב"ן, דברים, יט, ח ורמב"ם, רוצח ושמירת הנפש, ח, ד).

עיון בשני המקורות מלמדנו, שהתורה רואה בשפיכות דמים חטא חמור ביותר, והיא מאבקת נגד חטא זה ע"י שהיא מחייבת עונש מוות לרוצח שרצח במזיד ואתראה, ועונש גלות לרוצח בשגגה. עונשים שהם מיושמים רק בארץ הקודש.

קדושת חיי האדם

איסור שפיכת דמים הוא כה חמור. עד שהוא נמנה בין שלושה האיסורים החמורים, שעליהם נאמר יהרג ואל יעבור: ע"ז, ג"ע ושפ"ד. ולא עוד אלא שהרוצח במזיד ובאתראה מוצא להורג. והרוצח בשגגה גולה לעיר מקלט. אסור לקחת כופר במקום הריגת הרוצח, ואסור לקחת כופר במקום להגלות את הרוצח בשגגה. הרודף את חבירו לרצחו נפש וחתיר דמו. וכל אחד חייב שלא לחוס על הרודף ולהציל את הנרדף בנפשו של הרודף. אסור לאדם לשלוח יד בנפשו. אסור לאדם לעמוד על דם רעהו, אלא עליו להציל כל מי שנמצא בסכנת חיים. חייב אדם לסלק סכנת דמים מביתו ולעשות מעקה ואמצעי בטיחות בכל דבר שיש בו סכנה. כשנמצא חלל באדמה, ולא נודע מי הכהו. צריכים להביא עגלה ולערפה כדי לכפר. הרבה הלכות נאמרו על חובת האדם לשמור את נפשו.

הרוצח מאבד זכות קיומו על הארץ

שונה האדם מן הבהמה והחיה. "ומותר האדם מן הבהמה אין, לבד הנשמה הטהורה". לכן הבהמה והחיה אינם בני מצוות, כי אינם שכליים, ולא בחיריים. ה' טבע בהם יצר הקיום וההישרדות, ומתוך אותו יצר הם גם טורפים זה את זה, ואפילו הורים את הולדות, וכן ההיפך. ואין בזה לא רע ולא טוב.

לא כן האדם. כל זכות קיומו הוא רק במימוש ייעודו, שיהיה בעולם הזה לפי צלם האלוקים שבו. כלומר שעליו ללכת בדרכי יוצרו, ולא לפי יצרי גופו. ובכך יכשיר עצמו לחיות לנצח בעולם הבא, שאם לא כן, לא זו בלבד שלא יזכה לחיי הנצח בעולם הבא, אלא שיש הוא גם עלול להפסיד את זכות קיומו בעולם הזה, כי האדם בבחרו שכלו עלול להתעבר לאלוקים ולהתנהג בעולם הזה כאילו הוא היה האלוקים. ואז הוא מסוכן לעולם כולו, ולו עצמו, וסכנתו גדולה יותר מסכנת הטורף שבין בעלי החיים.

לכן ה' ציווה את האדם ציוויים שבשמירתם יזכה וזכאי לחיות בעולם הזה, ובאמצעותם יכשיר עצמו לחיי העולם הבא. אחד הציוויים החמורים אשר בגינו עלול האדם להפסיד את זכות קיומו בעולם הזה, ולאבד את חיי העולם הבא, הוא איסור שפיכות דמים.

שהרי הרוצח במזיד ובאתראה, הוא למעשה כופר שה' ברא את האדם וייחד אותו מבעלי־חיים בשכל וציווה אותו ציוויים. שהם כאמור המקנים לו את זכות קיומו בעולם הזה והמאפשרים לו לזכות בעולם הבא. לכן הרוצח במזיד ובאתראה דינו מוות. כלומר אבדן זכותו להתקיים בעולם הזה. ואם יזכה לשוב בתשובה בשעת הוצאתו להורג, כלומר שאם יודה בכפירתו לבורא עולם, ובייעודו של האדם להידבק בצור העולמים. אזי לפחות יציל את זכותו לחיות חיי נצח בעולם הבא.

והואיל ואיסור שפ"ד הוא כה חמור. שכן הוא אחד הדברים הבולטים המייחדים את האדם מבעלי חיים, לכן הדגישה התורה שאפילו רוצח בשגגה איבד משהו מזכות קיומו בעולם הזה. בכך שהוא לא רשאי לשבת על אדמתו במקומו שלו במנוחה. אלא עליו לגלות ממקום למקום, בבחינת נע ונד.

אמנם הנימוק שנאמר בתורה על הצורך בערי מקלט הוא כדי להגן על הרוצח בשגגה, מפני גואל הדם. "והקריתם לכם ערים, ערי מקלט תהיינה לכם, ונס שמה רוצח מכה נפש בשגגה... ולא ימות הרוצח עד עמדו לפני העדה למשפט". אולם זו רק אחת המטרות של ערי מקלט. שהרי מטרה נוספת יש להן, והיא להגלות את הרוצח בשגגה ממקומו, למקום אחר. ראיה לכך, ש"רוצח שהרג בשגגה בעיר מקלטו, גולה בה משכונה לשכונה... וכן לוי שהרג במדינתו גולה למדינה אחרת מערי הלויים. לפי שכולן קלטות" (רמב"ם, רוצח ושמירת נפש, ז, ה), וכן "רוצח שנגמר דינו להגלותו ומת קודם שיגלה, מוליכין עצמותיו לשם" (שם. ג). וי"א שאפילו אין לנרצח גואל דם, חייב הרוצח בשגגה לגלות לערי מקלט (רבינו הלל, ספרי, עיין אנציקלופדיה תלמודית, ערך גלות, עמ' קכג, הערה לז).

אם כן, יש בגלות גם הגנה מפני גואל הדם וגם עונש, בכך שמנתקים את הרוצח מקרוביו ומכריו ומגלים אותו לחיות בקרב זרים (החנוך, תי). וע"י שהרוצח בשגגה גולה מתכפר לו עוונו, ובמות הכהן הגדול, הוא רוכש מחדש את הזכות לשוב למקומו.

שיקומו הרוחני של הרוצח בשגגה

העובדה, שדווקא ערי הלויים, שהם צבא ה', הן הקולטות את הרוצח בשגגה, והעובדה שמשך זמן גלותו בעיר המקלט תלוי במותו של הכהן הגדול, הן ראיות לכך, שהגלות מלבד שהוא עונש לרוצח בשגגה, כדי שידע שכמעט והוא הפסיד את זכות קיומו בעולם הזה ובעולם הבא, הרי שיש מטרה חיובית גם לעצם שהותו במחיצתם של הלויים, שהם אנשי הרוח בישראל. כי בעצם שהייתו במקומם ובמחיצתם בוודאי הוא יושפע מהם וישתקם מבחינה הרוחנית. בכך שידע היטב, מהו ייחוד האדם ומהו ייעודו (השווה, החנוך, תתח).

זאת ועוד: ערים אלו הן סמל החיים בעולם הזה ובעולם הבא. שהרי הן ניתנו ללויים "לכל חיתם". לחיים ניתנו ולא לקבורה. מכאן שערי מקלט לא ניתנו לקבורה ללויים (רמב"ם, שם. ז, ד), והן נועדו לדאוג לחיי הרוצח בשגגה. "אשר ינוס שמה וחי" – עשה לו כדי שיחיה. מכאן אמרו תלמיד שגלה לעיר מקלט מגלין רבו עמו, וכן הרב שגלה מגלין ישיבתו עמו. "וחיי בעלי החכמה ומבקשיה בלא תלמוד כמיתה חשובה" (רמב"ם, שם. א). הרי שערי מקלט נועדו לשמור חייו בעולם הזה ולדאוג לחייו בעולם הבא.

האדם הקדוש ואדמת קודש

אכן התייחסות ייחודית יש לתורת ישראל ביחס לרוצח. אבל למרבה הפלא. דינים ייחודיים אלו מיושמים רק בארץ הקודש. כך ביחס לערי מקלט. וכך ביחס לדין מוות לרוצח. שהרי אין בי"ד בישראל מוציא להורג, רק כשהסנהדרין יושבת בלשכת הגזית.

זאת ועוד. ההתייחסות המיוחדת של התורה לשפ"ד קשורה עם קדושת הארץ. "ולא תחניפו את הארץ... ולארץ לא יכופר לדם אשר שופך בה, כי אם בדם שופכו. ולא תטמא את הארץ אשר אתם יושבים בה, אשר אני שוכן בתוכה, כי אני ה' שוכן בתוך בני ישראל".

ולא זו אף זו. חכמי ישראל הבטיחו, שבכל שנשמרו על איסור שפ"ד תקפיד על קיום מצוות ערי מקלט. ה' ירחיב ארצנו. "עשה מצווה ואמורה בעניין שבשכרה ירחיב ה' את גבולך" (ספרי), שהרי נאמר בתורה: "כי תשמור את כל המצווה הזאת (–ערי מקלט) לעשותה, אשר אנכי מצווך היום לאהבה את ה' אלוקיך... ויספת לך עוד שלש ערים על השלש האלה" (דברים).

האם חיי האדם הם קדושים, הרי הם קדושים בכל העולם. ומדוע תורת קדושת חיי האדם קשורה דווקא לאדמה הקדושה?

התשובה לכך. שהתייחסות לחיי האדם באל קדושים תיתכן רק במסגרת של אמונה בה'. שהרי מבחינה שכלית אין שום נימוק ערכי שלא לרצוח. כי במה האדם שונה מבעלי חיים שגם הוא רוצה להישרד, וכל דאלים גבר ושורד. ואיסור הרצח בחברה שאינה מאמינה בה', הוא חלק מהמאבק של כל אחד להישרד.

אבל חברה שהיא מאמינה בה', חברה שהוא מאמינה בקשר שיש לחומר ולרוח, לאדם ולאלוקי, לאדמה ולשמים, חברה כזו מתייחסת לפי ציווי ה' בקדושה לחיי האדם בשל ייחודו של האדם וייעודו.

ולכן את תורת קדושת חיי האדם ניתן לפתח הלכה למעשה רק בארץ הקודש, שהיא המקשרת בין האדם שמן האדמה לאביו שבשמים, ומשם תפוץ תורה זו לכל העולם ולכל האדם.

חרפת החינוך החילוני

מאת דב לנדאו

ראיתיכם שוב בקוצר ידכם ולבבי סף דמעה,
איכה נעזבתם בדד, אובדי עצה ותבונה,
למה שפל קולכם היום ונורא כה נבלה שפתכם?
ותמול עוד צללו אזנים וספים רעשו לתרועתכם,
מי הקדיר עליכם עפעפי־שחר בטרם יבקע,
מי הונה את־בחוריכם ויסם מאורחות־נוער,
לבלות כוחם לריק ולתתם לראוה ולשמצה,
ומי הרהיב פיהם וימלא בטנם קדים
ורמת מלים גבובות, מורת מוץ ועשורת,
להפוך יקר הגיגכם לשיקוץ משומם ולתועבה?

ומי השליח בכם להקת חורשי עט ולשון,
עדת נגועי אלקים, אבולי משטמה ומוי קנאה,
לסכסך אתכם איש באחיו ולהאכילכם את־בשרכם
ולפגל עליכם כל־קודש בהבל פיהם ובמגע אצבעם?
השב והתל בכם אלקים, אם תעתע בכם בגיאוה,
והשיבכם מחר נכלמים וחפויי ראש לנתיב התלאה,
למען נסותכם ולמען ענותכם עד־מוות.
עד האבודי מנוח:
וחול על־גוזן, – מפלגת למשפחות האדמה
עד הגיעכם אל־שולחן עמים טורוי אלקים וקראי מועד
כורתי בריתם לשלום עולמים על זבחיכם,
ולקטתם תחתיו בהפנות ירכם מרגליכם המקורצצות.

איכה נעזבתם בדד, אובדי עצה ותבונה! –
ראיתיכם שוב בקוצר ידכם ולבבי סף דמעה.

(לקט מתוך שירו של
ח"נ ביאליק, "ראיתיכם בקוצר ידכם")

פרשת פסטיבל ערד פתחה מחדש את כל הפצעים, והיא אף גילתה שאין פצעים אלה אלא סימפטומים למחלה הממארת האוכלת בכל פה בחינוך – וכאן אין מנוס מלהוסיף, החינוך החילוני – בישראל.

איך חינוך חופשי לשיעורין. אם חופש או חופש עד קצה היכולת. אבל חינוך הלא הוא הדרכה, הדרכה או הכוונה הם ההיפך מחופש. מי שרגיל בחופש, שלא יבוא בטענות כאשר הגולם קם על יוצרו.

אני פונה כאן ישירות אל מחנכי ישראל החילוניים, ואל כל מי שיש לו יד בחינוך החילוני. ראו לאן הגעתם, והביטו אל רוע מעלליכם. אל מארגני הפסטיבלים שכל מגמתם אל בצעם אין לי מה לפנות. הם חמורים המשלהבים את יצרי הנוער אינם שונים בהרבה ממוכרי סמים המפתים את הנוער להשתמש בסם. כל המתמצא בתורת הריתמוס יודע שיש ריתמוס המשכר כמו סם. לכן אני פונה אל המחנכים ואל אלה שבין החילוניים הרואים עצמם אנשי רוח – הטוענים שיש רוחני מהולם שאינו דתי דווקא, וגם לחילוניים רוחניות משלהם. הלא אלה הם האנשים שהפכו את יקר הגיגי האומה הזאת לשיקוץ משומם ולתועבה. הלא חורשי עט ולשון אלה, המה פיגלו עלינו כל קודש בהבל פיהם ובמגע אצבעם. הלא אלה הביאונו נכלמים וחפויי ראש וחול על גוזן – לא, עכשיו אינני מתכוון בכלל למדינה הפוליטית; על תרבות ישראל אני מדבר עתה. כל מנהיגי ישראל החילוניים התאחדו להביא את האומה הזאת מן המדינה התרבותית חול על גוזן אל מתחת לשולחנות העמים כדי ללקט שם את בהונות ידיהם המקורצצות.

נפל דבר בישראל ולא מקרה הוא. חייב היה ליפול מוקדם או מאוחר. אם מסכין קפיצית או ממנת יתר של סם, ממחלת האיידס או מהשתוללות המנינה. מלאך המוות מה לו הכא ומה לו התם. אבל המזעזע ביותר בכל הפרשה הזא בזה שפתאום הכל התעוררו ודורשים ועדת חקירה, ולא אחת, אלא שתיים או יותר. ומה יש לחקור ואת מי יש לחקור? כמובן את המשטרה. האם הוקצבו די שוטרים כדי למנוע את האסון? על שורש הבעיה, על אנשי עסקים מנוולים שעינם לבצעם, על נפש ריקה של מאות אלפי בני נוער שאין להם במה למלאה, על הסבכות הנוראות הטמונות בתרבות ההמון המשלהבת את היצרים והנמוכים ביותר של ילדי ישראל ומשחררת את הלהבה בפסטיבלים המנויים, על הסבכות הללו לא שמענו כמעט מלה. צריך רק להסתיר את סימני המחלה ושלום עליך נפשי. את המחלה איש אינו מתכוון אפילו לרפא. נטפל בסימנים, נמרח עליהם צבע והמחלה תיעלם. אמונת שוא זו היא מאז בעוכרי המדינה כולה ובעוכרי החינוך שהיא מעניקה לבניה.

נראה שרוב העם היושב בציון בהפקרא ניחא ליה.

את כל הערכים השמים גבול להפקרות מחקו מלבם. את כל הפרות הקדושות שנותרו לפליטה שחטו לעיני ילדיהם המשתוממים. את החגים שלנו הפכו לפסטיבלים. עם, אומה, ארץ, שפה, תרבות, דת, אמונה, וגם כמובן סוציאליזם ושוויון, כולם הפכו למושגים נלעגים. המשפחה עוברת תהליך של פיחות ונשארת ללא כל נימה של קדושה, אפילו בעיני השופטים החילוניים של עם עולמים. כל הערכים הובלו אל בית הקלון ושום דבר אינו קדוש די הצורך כדי למות עליו, כדי לתת למענו את החיים. וברור הדבר כי כאשר אין בשביל מה למות אין גם בשביל מה לחיות, ואז הולכים למות למען כניסה לפסטיבל. לחיות, חיים היום, אך ורק למען זכויותיו האגואיסטיות של הפרט, מתוך אשליה שאין זה פוגע בהכרח בזכויותיו של הכלל. מצב הנוער החינוך מוכיח היום כמאה עדים שזה פוגע־גם פוגע.

הכל הותר אצלנו על בסיס זה של חופש הפרט. משכב זכור הותר בציבור. אמנם יש פסיכולוגים הטוענים שזו מחלה תורשתית, הנטמנת בעיקר במקומות בהם מבודדים גברים בינם לבין עצמם, ומכל מקום הדבר ניתן לריפוי, פסיכולוגים אלה מושתקים מעל דפי העתונות ועל־ידי חלק מחבריהם, כמי שמושתק על־ידי עדת כלבים נובחים מטילי אימה. גילוי עריות פורח בריש גלי, האונס הפך תהליך למשפחה, וכבר יש סימנים ברורים למשכב בהמה על כל הוריאציות שהמוח החולני של האדם שהשחית דרכו יכול רק להמציא.

לא אויבי ישראל ולא כלי המשחית הלא קונוונציונליים שלום יכריעו את האומה הזאת. האומה הזאת תכריע ותחסל את עצמה לבדה מבפנים. נראה היום ברור שדרווין טעה. לא האדם בא מן הקוף, אלא הקוף בא מן האדם. עוד עשרות שנים אחדות של השתוללות יצרים בלי פרות קדושות ותיוהותן, שניניכם יהיו קופים עלידים המטפסים על עצי השדרות של ערי ישראל החילונית.

זרעי פורענות של שלום כוזב

מאת אליהו בן־ציון

האינתיפאדה לובשת צורה ופושטת צורה. בעבר התבטאה האינתיפאדה בידויי אבנים על יהודים, ההולכים לתומם או נוסעים במכוניות ובתחבורה הציבורית. עד מהרה, צברו הפורעים תעוזה – בגלל חוסר תגובה נמרצת של כוחות הבטחון, ותקפו בסכינים עוברי אורח יהודים, נערים, נשים וזקנים. התגובות המהוססות הגבירו את ה"מוטיבציה" של הפורעים ועברו לשיטות יותר "חדישות" ויותר נועזות כזריקת בקבוקי תבערה, התקפות בידי מנשק קל ואוטומטי, על אזרחים וכוחות הבטחון. מכאן – קצרה הדרך להנחת מטעני־צד ומוקשים המופעלים בשלט־רחוק, פיצוצות המופעלות ע"י מתאבדים.

הפעולות הולכות וגוברות ומספר הנפגעים הולך ורב. ומנגד, פעלת הממשלה באיטיות ובהססנות. יש אומרים, כי נוח לה לממשלה ב"ספטוף קל" של פעולות האינתיפאדה, המפריעות את "תהליך השלום". הממשלה מנצלת את הפגיעות ביהודים להסברה לתמניים, כי הפתרון להפסקת האינתיפאדה הוא רק בהסכם המדיני. ראש הממשלה קרא ל"קהל מאמיניו": קבלו את קורבנות השלום בהבנה ובאהבה – הם "מגש הכסף" למזרח תיכון חדש!

הכנופיה השולטת כיום במדינה שואבת את כוחה הציבורי־עוזרי מנציגי אש"ף וחמאס בכנסת – מורכבת מחברי־כנסת חלקם בעלי עבר ציבורי מפוקפק חלקם – בעלי השקפות "קוסמופוליטיות־שמאלניות" בולשביקיות, מעורטלים מכל חינוך יהודי וקשר לערכי היהדות – אשר השילו מעצמם, זה מכבר, את מעט הציונות, שהיו "נגועים" בה בעבר.

בידי אלה ושכמותם, נתון היום השלטון במדינת ישראל, המוכרים את ארץ־ישראל בעד "נייר" החתום ע"י פושעי מלחמת רצועה אזור רצועה. עתה – בשלב ב' של הסכם אוסלו – עומדת ממשלת ישראל להעביר חלקי יהודה ושומרון בשיטה הנותנת שליטה פלשתינית על חבלי ארץ משולבים ושבועים בינות ישובים יהודיים ויוצרת – אם ביודעין ואולי במזיד ו"במקרה הטוב" – בשגגה, מצב שמוכרח להביא לידי התנגשויות דמים בין יהודים לערבים. ולא רק מתיישבים יהודים ביש"ע, אלא גם בין ערבים לבין ישובי התפר – כמו: אורנית, כפר סבא, כוכב יאיר, ישובי תל־מונד וזוהן. התפתחות הטבעית שתתפשט תחילה לערים המשותפות כמו יפו ואח"כ ת"א חיפה ונצרת – ללא גבולות ומעצורים.

מנהיגי הרשות הפלשתינית מנצלים את הלכי־הרוח ואת חולשת־הרוח של אלה המתקראים, "מנהיגי ישראל" וגרורותיהם, ופורשים רשת רחבה של מערכת הסברה ולחצים, של עסקנים ישראליים – יהודים, סופרים אמנים ואנשי רוח, ראשי ממשלות ידידותיות ואלה המתחזות כידידותיות. נעשה שימוש חכם ומתוחכם על־ידי ממשלות מדינות ערב, היוצרות לחץ מתמיד של איומים גלויים ומוסווים. הערבים הצליחו ליצור מצב של כניעה ללא תנאי, המלווה בגינוני כבוד "והערצה" בסגנון של שלום של אמיצים.

כל "הקספייך" הזה משתלב במערכת תעמולה אדירה ומתוחכמת של כלי התקשורת הממלכתיים, המלווים כל צעד של תהליך השלום, מפארים ומהללים את "הכבתור" בהבטחה, שיניב פירות מדיניים ובטחוניים, שמהם תהנה מדינת ישראל ותושביה.

מן הראוי לעבור ולציין את הפעילויות התתרניות הגלויות – שיש בהן הפרות גלויות של ההסכמים הרשמיים וה"הבנות", שהושגו בין ישראל לרשות הפלשתינית:

1) הנחת חמושי נפץ מדי יום־ביומו. בגוש קטיף ובדרכים המוליכות אליו. המחבלים מגיחים מעזה ואף יוצאים תגובים לשם, אחרי ביצוע המשימות.
2) התקפות־ירי על סיורים, עמדות ומחסומים של צה"ל, כשרצועת עזה משמשת בסיס ליציאה.
3) זריקת בקבוקי־תבערה על סיורי צה"ל ומג"ב, ברצועת־עזה ובערי יהודה ושומרון.
4) הפגנות אלימות ביהודה ושומרון נגד צה"ל ומג"ב.
5) רגימות־אבנים המוניות על רכב ישראלי בדרכי יהודה ושומרון.
6) פעילות יחידות־שיטור של הרשות הפלשתינית, בילוש ופרושקטן בכל ערי יהודה ושומרון, מתחת לאפם של שלטונות צה"ל.
7) פעילות מדינית וכלכלית מסיבית, של אש"ף והרשות־הפלשתינית, בירושלים המזרחית, המערבית, בנוסף ליחידות המשטרה הוואיית הפלשתינית, הזורעות פחד ואימה על האוכלוסיה. כל זאת, כמובן, בניגוד מוחלט להסכמי אוסלו.
8) בניה ערבית מסיבית ברצועת־עזה בשטחים שעל־פי הסכם אוסלו, אסורים בבניה. בניה בלתי־חוקית מסיבית בכל רחבי יהודה ושומרון ובירושלים המזרחית, במירוץ לקביעת עובדות בשטח והשגת יתרונות פוליטיים במתנים ובכלכליים, לקראת סיכומי הגר"ם על עתיד יהודה ושומרון.
9) התנהגות מתגרה וברוטלית של המשטרה הפלשתינית כלפי חיילי צה"ל ומג"ב, בסיורים המשותפים ובמחסומים. עובדות אלה מונעות מהם למלא תפקידם הבטחוני, כפי שנקבע בהסכמי אוסלו.
10) גניבת רבבות מכוניות ישראליות, בכל שנה, והעברתן אל מחוזות האוטונומיה בעזה וביריחו. המכוניות הגנובות משמשות את המשטרה השב"כ ופקידי השלטון של הרשות הפלשתינית, באין מכלים: "יש אומרים" – כמעט בציניות – שהגניבות הללו המתבצעות לאור היום – הן חלק מהסכם־אוסלו והתמיכה־הכלכלית של ישראל ברשות הפלשתינית.

מן הראוי לציין, כי השלום עם מצרים הולך ומצטנן. בכל שחולפות השנים, הבקיעים הולכים ומתגלים. נסיון ההתנקשות בנשיא מצרים, היווה גורם נוסף ונתן תאוצה להדרדרות. אין שום ספק, שהדרך של מצרים להשתחררות מ"כבלי השלום" מקבלת מימדים מדאיגים. מצרים "זוכה" בעשרות מיליארדי דולרים אמריקאיים ובתמיכה כלכלית של מדינות־המערב, כתשלום בעד הסכמתה לשלום עם ישראל. יחסיה עם ארצות־הברית והמערב התהדקו, התמסדו והתייצבו ובעת מצרים אינה חוששת לסנקציות מצידן, אם וכאשר היא תתנתק מדרך השלום עם ישראל!

תהליך דומה צפוי בעתיד – היותר רחוק בתנאים אחרים ובנסיבות אחרות – גם עם ירדן.

ראו מה קרה לוועידה הכלכלית בקזבלנקה – אחרי ההמולה התקשורתית העצומה. היכן הפירות, שפרס הבטיח למאמיניו בישראל?! היכן ומתי התוצאות של "התחממות" היחסים עם מרוקו ותוניס?! מה התוצאות של ביקורי המנהיגים שלנו במדינות הערביות במפרץ הפרסי? אני מניח שהיה זה תרגיל של "כביכולנו" משקפת מה של המנהיגים.

מנהיגינו "הרגילו" אותנו לחשוב ולראות את העברת מיליוני הדולרים מישראל לרשות הפלשתינית, כדבר מובן מאליו בעד שמדינות ערב קופצות ידיהן מלהמשך בהם כלכלית. ובאמת איזה עניין יש להם ברווחה כלכלית של הפלשתינים. אדרבא, הם מעבירים את הנטל על ישראל כתשלום של קבע לשמירת השלום"!

המנהיגים שלנו מנסים לנקוט טקטיקה – דומה גם עם סוריה. ישראל תחזיר לה את הגולן, האמריקאים יזרימו עשרות מליארדי דולרים, מדינות המערב תלכנה בעקבות האמריקאים ותתמכנה כלכלית בסוריה, – והצבא הסורי יקבל ציוד מלחמתי חדיש אמריקאי. הסורים ינצלו את כל הפירות הללו לשיקומם מחדש ו"תהליך מצרים" יחזור על עצמו בווריאציות שונות.

ישראל תלך ותצטמצם, תלך ותיחלש. האמריקאים ומדינות המערב, ילכו ויאבדו כל עניין בישראל, הן מבחינה מדינית והן מבחינה צבאית. היא תינטש לנפשה מול עוצמה ערבית מתגברת.

"עיכוב הזנק" הערבית תלך ותגבר ומכאן הדרך להידרדרות, לתקריות דיפלומטיות" ואח"כ לתקריות צבאיות ובהמשכן למלחמה.

אין התסריט הזה דמיוני – הוא כבר בהתהוות, צריכים רק לפקוח עיניים ולנתח את הניצנים המופיעים פה ושם.

זה דרכו של האיסלאם. הסכמים כותם ישה רק עם החזקים. לא בכדי הכתיר ערפאת להמוני תומכיו את הסכם "בני קורייש", שהופר ע"י מוחמד. אין מדינות ערב־יכולות לפרש את ההנהגות ממשלת ישראל כמי שמקרינה עוצמה ובטחון. הן מקשיבות היטב להצהרות של רבין ופרס – המפחידות יומם ולילה את תושביה היהודיים של מדינת ישראל, בקטסטרופה – אם לא נוותר ולא נוזהר ל"מימדיינו הטבעיים", ואם לא נפעל להתקדמות הכלכלית והטכנולוגית של הפלשתינים. אני מתאר לעצמי כיצד מנהיגי ערב מקשיבים וחוככים ידיהם בהנאה, כשרבין ופרס מסבירים לעם, שאנו חייבים להיות מעוניינים בחיזוק צבאות ערב, העושים אתנו שלום, בכדי שיוכלו לעמוד – כביכול – בפני הפונדמנטליזם הערבי.

עובדה מוכחת, שהסכם עם מצרים הביא לחידוש חימוש צבא מצרים בנשק אמריקאי ומערבי והוקמת תעשייה צבאית אדירה, אשר הפכה אותה ליצואנית נשק. גם ההסכמים עם ירדן כוללים התחייבות לחידוש הציוד של הלגיון הערבי בנשק התקפה מודרני, בשריון, בארטילריה וחיל אוויר.

אין ספק, שהסכם עם סוריה יכלול אותם האלמנטים. ולכל זאת אנו קוראים מדיניות "בריכה", "שקולה", "ראיה לטווח רחוק" והפיכת המרחב ל"מזרח תיכון חדש", – בעוד שברור לעיני השמש, שאנו חופרים לעצמנו את הבורות, לתוכם ניפול ונאבד.

הכוחות הפוליטיים האחראיים בישראל, חייבים לעשות כל אשר לאל־ידם להביא למהפך פוליטי בדרכים התקיפות והקשות ביותר – במסגרת החוק – על מנת להפיל את השלטון ולהחזיר את מדינת ישראל לדרך השפיות והגאולה.

שליחות משותפת בבוסניה

מפקד המשלחת הצבאית של ישראל, סגן קצין רפואה ראשי, אלוף גיורא מרטינוביץ, מסביר לנציג הסגן מורדן על הציוד הרפואי והמשקי שהגיע מהארץ לעיר ההרוסה מתבבואר שבבוסניה. משמאל, שר החוץ של בוסניה, מוחמד שאצבירבי. (צילום: עופר לפלר, יחידת דובר צה"ל)

ירידה בתנועות ההון למשק; עלייה בהשקעות תושבי חוץ

ברביע השני של שנת 95' חלה ירידה משמעותית בתנועות ההון למשק, כך נמסר אתמול לכתב עתונים מבנק ישראל. תנועות ההון למשק בתקופה זו הסתכמו ב־1.7 מיליארד דולר. זאת, לעומת 2.6 מיליארד דולר ברביע הראשון של השנה.

בבנק ישראל מפרשים את ההתמתנות ביבוא ההון ברביע השני של השנה בשל הירידה בריבית השקלית בחודשים האחרונים והגדלת הסיכון, בכל הקשור לשער החליפין שנבע, בין השאר, מהרחבת תחום ניוד שער החליפין עליו הוחלט בסוף מאי.

עוד נמסר מהמפקח על מטבע חוץ בבנק ישראל, כי האשראי במטבע חוץ שניתן מבנקים מקומיים, אשר היה המרכיב העיקרי ביבוא ההון ברביע הראשון של השנה, ירד ברביע השני בכמעט 900 מיליון ש"ח. הוא התייצב על כ־1.3 מיליארד ש"ח.

מרכיב חשוב נוסף ביבוא ההון למשק ברביע השני של השנה מהווה העלייה התלולה בהשקעות תושבי חוץ בישראל. חלק ניכר מהשקעות אלה נבע מהשקעה של תושבי חוץ במספר קטן של חברות גדולות במשק הישראלי. אלה הסתכמו ברביע השני ב־489 מיליוני דולר. זאת, בהשוואה ל־184 מיליון דולר ברביע הקודם. היקף ההשקעות הריאליות של תושבי חוץ במחצית הראשונה של 95', שהסתכם ב־673 מיליון דולר, היה גבוה בב־60 אחוזים מהיקף ההשקעות הריאליות של תושבי חוץ בכל שנת 94', שהסתכם רק ב־412 מיליון דולר.

במקביל, גדלו גם ההשקעות הפיננסיות של תושבי חוץ בניירות ערך סחירים בבורסה בתל־אביב. היקף ההשקעות הגיע ברביע השני של השנה ל־131 מיליון דולר. זאת, בהשוואה ל־100 מיליון דולר ברביע הראשון של השנה.

בסך הכל, השקיעו תושבי חוץ בישראל במחצית הראשונה של השנה 231 מיליון דולר בהשקעות פיננסיות, 48 מיליון דולר יותר מאשר בכל שנת 94'.

אתמול בבורסה

יציבות בשוק המניות

מאת מנחם זמכו

המסחר בשוק המניות בת"א התנהל אתמול בעצלתיים והמחזור הכולל ירד לכ־59 מליון שקל בלבד.

הן מדד מניות המשתנים והן מדד המעו"ף ירדו בשליש האחוז כ"א. הראשון לרמה של 189.2 נקודות והשני לרמה של 192.2 נקודות. זה לא הפריע למודדים אלה לרשום, בסיכום שבועי, עליה של כ־1.1 אחוז כ"א. מדד הבר"ם פיגר מעט אחריהם עם עליה שבועית של כ־0.75%.

במסחר אתמול היתה מגמה מעורבת עם תנודות קלות הן בסקטור המשתנים והן בבר"ם. הפעילות היתה נמוכה, כנראה בגלל חשש להשפעה מפקיעת אופציות המעו"ף לילה, דבר שבסופו של דבר לא השפיע על המסחר.

מנ"ח בנק הפועלים עלתה אתמול באחוז במחזור של כ־4 מיליון שקל, כבע ירדה באחוז לאחר עליות נאות באחרונה, כור ירדה בכשלושת רבעי האחוז והתדיראן עלתה ב־3.5%.

באג"ח, הן הצמודות והן הדולריות, היו עליות – חלקן בולטות.

פורטוגל פתחה בישראל משרד להשקעות, לסחר ולתיירות

משרד להשקעות, לסחר ולתיירות של פורטוגל נפתח אתמול בת"א בראשותו של ארמנדו דייז גאורדה. על כך הודיע סגן השר לסחר של פורטוגל, לאחר מלאו דה פילבה בביקורו בבית איגוד לשכות המסחר.

אל סגן השר התלוו נשיא מכון היצוא של פורטוגל פרופ' מיגואל אטייד מרקס ואנשי עסקים.

סגן השר הפורטוגזי אמר בדבריו כי הפורטוגזים מצפים להשקעות בארץ ולפיתוח התיירות עם ישראל.

ממשלת פורטוגל מחפשת שותפים להשקעות, ומוכנה לעזור לאנשי עסקים הן בהעברת מידע והן בפתיחת קווי אשראי ליצואנים לישראל.

נשיא איגוד לשכות המסחר, דני גילרמן אמר בדברי ברכתו לאורחים שפורטוגל היא שותף חדש בדיפלומטיה ובעסקים, הוא הוסיף שפורטוגל יכולה ליטול חלק בתהליך השלום ע"י שותפות במיזמים באזור בשיתוף הפלשתינאים.

סך כל היבוא מפורטוגל לישראל בינואר־מרס 1995 הסתכם ב־29.1 מיליון דולר בתחומי הטקסטיל, מלי"ל, מכונות ומכשירים מכניים, נייר ועץ.

סך כל היצוא מישראל לפורטוגל בינואר־מרס 1995 הגיע ל־14 מיליון דולר בתחומי התעשיה הכימית, מכונות ומכשירים מכניים, פלסטיק וגומי. זאת לעומת התקופה המקבילה ב־1994, בה, סך כל היצוא הגיע ל־7.8 מיליון דולר.

36 דירות נמכרו ביריד הדירות שיזם בנק אדנים

36 דירות נמכרו ביריד הדירות העירוני שנערך השבוע בפ"ת ביוזמת בנק אדנים למשכנתאות, עשרות מתעניינים נמצאים בעיצומו של מו"מ.

ביריד השתתפו למעלה מ־20 חברות בניה וקבלנים מפ"ת וסביבתה. ביניהן: חברת אדגר, אנגלו סכסון, חברת משהב, חברת קלאסי דה, ירדן נכסים, חברת גן, דיור לעולה, גור אריה הסדאי, חיים שמי ועוד.

משה פלדמר, מנהל השיווק והפרסום של בנק אדנים, שיזם את היריד ציין, כי להערכת הקבלנים שהשתתפו בו, היריד יתן תנופה להתעוררות שוק הנדל"ן בפ"ת ובסביבתה.

חוג לתיאטרון באוניברסיטת חיפה

מאת א. צבי גבעון

אוניברסיטת חיפה פותחת השנה משנת הלימודים הקרובה חוג לתיאטרון לתואר ראשון, שיהווה חלק מבית הספר לאמנויות שיפעל במסגרת הפקולטה למדעי רוח. הוא יצטרף לחוגים הקיימים לתולדות האמנות, יצירה, אליהם יתווסף בעתיד גם חוגים למוסיקה ולקולנוע.

החוג יקיים לימודים עיוניים ומעשיים בכל תחומי אמנות התיאטרון, ויוחד יהיה כשימת דגש של תוכניות אישיות המותאמות לנטיותיהם וכישוריהם של התלמידים. כן יושם דגש על שילובי נושאים מתחום לימודי התרבות, התקשורת ומדעי הרוח והחברה, במטרה לטפח יוצרים וחוקרי תיאטרון בעלי מודעות בתחומי התרבות והחברה.

בראש החוג החדש יעמוד ד"ר אברהם עוז, שהיה בעבר ראש החוג לתיאטרון באוניברסיטת תל אביב. החוג יקיים שיתוף פעולה עם תיאטרונים ופסטיבלים לתיאטרון הפועלים באיזור הצפון ובראשם התיאטרון העירוני חיפה.

שערי המניות ביום 27.7.95

בנקים למשכנתאות

מניה	שער	מחזור [illegible]	שינוי בנק'	שינוי ב%	היצע/ביקוש
אדנים	354998		-890	-.3	-10
כרמל	605	2234			
פיתוח ומשכ	17301	662	-444	-2.5	-1482
משכן	29444	590	-448	-1.5	-460
עצמאות	65308	7	-164	-.3	-93
בינ"ל למשכ	41938	362	-211	-.5	-362
טפחות מב ש	164881				

מוסדות מימון ענפיים

מניה	שער	מחזור	שינוי בנק'	שינוי ב%	היצע/ביקוש
שלמן	8839	1513	-44	-.5	-1149
מוזר השק'	6610	230	-152	-2.2	-388
פרל קבלן 5	1293				
ליסינג	33687				

חברות וסוכנויות ביטוח

מניה	שער	מחזור	שינוי בנק'	שינוי ב%	היצע/ביקוש
איילון בטוח	450	3145	+15	+3.4	+2057
הדר 1	678	7287	-2	-.3	-7879
הדר 5	633	1258	-5	-.8	-10158
הפניקס 01	2197	5762	-6	-.3	-5762
הפניקס 05	2100	424	-5	-.2	-2871
המשמרהראל1	1430				
המשמרהראל5	1348		+20	+1.5	+5800
מנורה 1	• 915	1160			
מנורה 5	914				
סהר ביטוח	695	5158	-7	-1.0	-5158
סקוריטס	1843	769			
צור שמיר	77	17563	-1	-1.3	-40001
ציון 5	18563				

מסחר ושרותים

מניה	שער	מחזור	שינוי בנק'	שינוי ב%	היצע/ביקוש
יעד	501	2920	-5	-1.0	-14839
מאיר עזרא	1313	6488	-84	-6.0	-9448
קריסטל	1454	31			
אמתא	921	516			
ת.ל. מיסן	• 2789	910	-21	-.7	-921
• ביצוע חלקי 98.8%					
מגן	794	18621	-10	-1.2	-36916
גני הדר	• 216	2000			
מלונות דן	1574	2580	+8	+.5	+2660
חוף אלמוג	• 1459	1111			
ים סוף	512	490	+1	+.2	+1290
די.סי.אל	686	369			
מלל	• 231	3599	-13	-5.3	-8683
• ביצוע חלקי 84.6%					
תים	2062	3855			

נדל"ן, בינוי, פיתוח וחקלאות

מניה	שער	מחזור	שינוי בנק'	שינוי ב%	היצע/ביקוש
אלרוב	1572	17721			
ארזים	211	2500	+1	+.5	+4868
אילון	1267	716			
בית הזהב	284				
ברנוביץ 1	789	942	-4	-.5	-4690
דרעד 01	158	1382			
גב ים אגוד	171	30009		+.3	+43000
יעסוד 1	118	2262	-1	-1.3	-2762
ירדן	503	3632	-16	-3.1	-3632
ישפרן	2871		+28	+1.8	+1800
ישראלום	1961	627			
ישרס 0.01	5085				
ישרס 0.05	4693				
כהן פיתוח	539	5912			
לוטוד 1	3038	300			
מנום	1966	1485			
מאגרי בניה	2551	1363	-45	-1.7	-7183
מישגאל	154	13796			
מגרב	9699	320	+24	+.2	+33
ליפשיץ 5	130	7008			
נאות אביב	1346	2480			
נכסי אזורים	522	11323	-4	-.8	-21251
אזור שופר	13869	94	-247	-1.7	-94
קרדן 1	*** לא נסחר ***				
קרדן 5	*** הפסקת מסחר ***				
קמור	310	569	+3	+1.0	+1990
רגובין 1	1336	68	+7	+.5	+68
רגובין 5	1198	418	-12	-1.0	-1287
שיאנשטים	1101	8716	-11	-1.0	-8135

חקלאות

מניה	שער	מחזור	שינוי בנק'	שינוי ב%	היצע/ביקוש
מהדרין	7579	1574	-77	-1.0	-966
נכסי הדרים	5771	388	-225	-3.8	-3204
פרי אור	• 6279	1816			

חברות תעשיה

מניה	שער	מחזור	שינוי בנק'	שינוי ב%	היצע/ביקוש
רוגן ש	12964				
רוגן מ	12792	56			
גלכל 1	244	17981	-1	-.4	-14281
טמפו	1369	20400			
מגפרוסט	• 4835	99			
עלית 5	1254	139387	+19	+1.5	
קדר הום 1	1910				
שלמה אנגל	8349	100			
אדנר	140	38005			
אפיס	612	1100	-9	-1.4	-15522
ארגמן	392	641			
דלתא גליל	1517	324	-15	-1.0	-324
ויסלגן 1	• 398	3800			
ורדינון	17031	96	-86	-.5	-127
ויקטו 1	3522	1300			
ויקטו 5	3521	300			
לודזיה 1	1300				
לודזיה 4	1111	500	-55	-4.7	-300
פולגת א	219	11767	-3	-1.4	-77040
פרגד	1782	8			
סברגה.גבר	• 334	6000			
רוגוזין	2511	7878			
אורדן	433	10527			
אלומות	11143		-84	-.7	-25
כבלים	1949	10170	-20	-1.0	-6468
התכוף 1	378	1006	+14	+3.8	+1656
התכוף 5	161	4937			
זיקה 1	1715	747			
זיקה 5	1578	10	+46	+3.0	+649
כבלי ציון	456	10002	-5	-1.1	-11855
נחושתן 1	903	334	-45	-4.7	-6334
נחושתן 5	685	1000	-7	-1.0	-8001
פקר פלדה	15430	5247	+376	+2.5	+8540
קליל 1	2461	1487			
קליל 5	2326	1615			
רבבית	1015	48653	+3	+.3	
אלקו	9646	5731	+24	+.2	+1752
אורית	239	4430	+5	+2.1	+21422
חלק	205	2326			
ספקטרון 1	360	1101	-17	-4.5	-7399
פיכמנגו 1	9389	116			
פיכמנגו 5	6895	6235	+17	+.2	+147
ציקלון 1	5353	202			
ציקלון 5	3827	61	+111	+3.0	+64
קמנשטיין	6020	2			
תאת 1	584	2			
תאת 5	336	36324	-11	-3.2	-83416
תהאה	1371	539	+46	+3.5	+312
תדיראן	590	3914	+13	+2.3	+18250
אי פי	931	53764			
תעש.אקרשטן	387	46772	+6	+1.6	+59944
אורים בלוס	• 172	10780			
מטאריקה 1	582	19915	+41	+8.9	+40572
מטאריקה 5	• 473	5993	+43	+10.0	+27980
• ביצוע חלקי 52.3%					
נגב קרמיקה	410	2782	+6	+1.5	+41612
רשנים 1	1054	728			
רשנים 5	968	733	-2	-.2	-536
מכלול 1	1250	1677	+60	+3.0	+1446
ליפסקי ושת	2483	5300			
מקסימה 1	1385	1000	-43	-3.0	-1478
מקסימה 5	1226	1000	-41	-3.2	-1263
מגו 1	1378		-14	-1.0	-1278
מגו 5	• 1177	500	-65	-5.2	-5887
• ביצוע חלקי 62.4%					
פריקלס	1878	7898	+37	+2.0	+11556
קים	6354	242	+185	+3.0	+330
קליין	442	10339	+4	+.9	+6000
ת"א	982	1829	-2	-.2	-1829
מקסול־כתר	512	2344	-3	-.6	-9500
רשפון	• 1774	370	-79	-4.3	-710
• ביצוע חלקי 77.1%					
מלס 05	451	148	-2	-.4	-140
קרגל	1121	7811	+3	+.3	+4360
תעל	28219	1	-142	-.5	-81
אבדין 1	95				
גולן	766	3000	-4	-.5	-5900
חמישה יוד	418	2000			
פז תן	447	17864	-5	-1.1	-16757

חברות להשקעה ולאחזקות

מניה	שער	מחזור	שינוי בנק'	שינוי ב%	היצע/ביקוש
אוניק	• 4982	500			
אלגר	4082	99	+60	+1.5	+1000
אפריקה 0.1	350627	47	-8990	-2.5	-236
גזלת	5734	600	-58	-1.0	-643
דנבאר 1	• 2700	450	+46	+1.7	+480
• ביצוע חלקי 93.8%					
דנבאר 5	2431	5682			
חלפון 01	66823	2			
אמבא	101127	5	+8350	+9.0	+24
צבי אקרשטין	1118	1866			
צבי אקרשטין 5	1014	7903			
חירון 1	9527	120	-295	-3.0	-484
חירון 5	8434	251	+21	+.2	+177
יצוא	1305	19174			
יישום	• 76	36454	+1	+1.3	+71634
• ביצוע חלקי 79.8%					
כלל ישר 50	6996				
מגור 01	1847	100	-5	-.3	-199
מגור 05	• 1786	785	-13	-.7	-791
• ביצוע חלקי 90.2%					
מגר השקעות	1799	1310			
כפנות המז	894	586			
פז השקעות	7033	1400	-71	-1.0	-2140
פמה 01	• 1087	601	-3	-.3	-638
• ביצוע חלקי 81.3%					
כור 1.0	23601	8803	+176	+.8	+1439

חברות חיפושי נפט וגז

מניה	שער	מחזור	שינוי בנק'	שינוי ב%	היצע/ביקוש
מגן 1	1836	2176	+14	+.8	+7184

מקבילה - חברות וסוכנויות ביטוח

מניה	שער	מחזור	שינוי בנק'	שינוי ב%	היצע/ביקוש
*** הפסקת מסחר ***					
[illegible]	• 914	900	-9	-1.0	-1683
• ביצוע חלקי 97.3%					
קופל	173	2000	+1	+.6	+792
אלייסק	• 375	2326	+8	+2.2	+6111
• ביצוע חלקי 78.3%					
אלייסק	• 375	2326	+8	+2.2	+6111
• ביצוע חלקי 78.3%					
דשה	935	1257			
כלל מחשבים	9068	73			
משוב	483	56522	-10	-2.0	-121541

מקבילה — נדל"ן בינוי ופתוח

מניה	שער	מחזור	שינוי בנק'	שינוי ב%	היצע/ביקוש
בר־קר גת	• 1709	1211	+21	+1.2	+1989
• ביצוע חלקי 93.2%					
רנבאר משא'	4609	1151			
מליבו 1	763	9967			
מליבו 5	766	17608	-4	-.5	-14730
לוינשטין 1	799	1365	-12	-1.5	-5878
עדי	4520	176	-46	-1.0	-338
אטאס	1492	19487	+7	+.5	+4713
שמן	14360	114			
טופר	99	6525			
פוליגון	704	1070			
משאבות סלע	99	76180	-1	-1.5	-165853
מ.ל.ם	1414		+14	+1.0	+305
גל תעש' 1	154	7950			
תכבן	• 1719	550	-35	-2.0	-851
• ביצוע חלקי 99.8%					
מידל פתוח	96	1138	+1	+1.1	+4862
כנין	49778	2			

משתנים

מניה	שער	שינוי בנק	שינוי ב%	מחזור בש"ח
הבינלאומי	37353	-188	-.5	840105
פ.ב.י.	43548	-440	-1.0	304836
בזק	754	-4	-.5	564200
כלל סחר	670			
שופרסל	5557	-70	-1.2	183633
דלק	8917	-45	-.5	640695
אוזרים	3433	-26	-.7	41304
נכסים בנין	19122	+48	+.2	120764
הכשרת ישוב	891	+7	+.7	178720
חב' כלכלית	930	-7	-.7	37120
מבני תעשיה	425	-2	-.5	255200
קרור הום 5	1943			
פולגת ב	230	-4	-1.5	13740
אורדן	433			
כלל אלקטרו	30925	-551	-1.7	337933
אלביט	21728	+108	+.5	382542
אלרון	9639	-97	-1.0	17436
אבן	4589	-46	-1.0	36712
טבע	125385	-1267	-1.0	2030666
ים המלח	847	-2	-.2	185988
פטרוכימיים	1704			
תאל"פ 1	1146	+14	+1.2	120915
מפעלי נייר	16826	+249	+1.5	704364
כלל תעשיות	1703	-17	-1.0	430083
אידיבי פת'	5107	-26	-.5	337608
אפריקה 1	317000	-6469	-2.0	171180
תלישראל 1	22771	+113	+.5	254917
תלישראל 5	21721	-846	-3.7	
פועלים השק	8046	-143	-1.7	81072
דיסק' השק'	18277	-326	-1.7	219996
כלל ישר"ס10	7314	-18	-.2	994572
פריון	9111	+112	+1.2	13666
פז נפט	539	-10	-1.7	
יואל	107	+1	+1.0	54485
נפטא	480			

صورة عن الأصل

נסתיימה קייטנת ילדי צד"ל

קייטנת ילדי צד"ל הסתיימה בסוף השבוע בבתנוה. את הילדים ביקרו שר החקלאות אפרים סנה, מפקד צד"ל אנטואן לאחד, יו"ר האגודה למען החייל, רמי דותן. הילדים קיבלו את השר והגנרל בשירה ובהנפת דגלי לבנון. (צילום: דובר צה"ל)

נפתח משפטו של תושב תל שבע שתכנן פיגוע מיקוח בישראל

הנאשם העביר משאית חומר נפץ לישראל כדי לפגוע בחיילים

בבית הדין הצבאי בלוד נפתח אתמול משפטו של עימאד חמאד אבו רקייק, (23), בדואי מהיישוב תל-שבע שבנגב, המואשם בשותפות בהעברת משאית חומר נפץ מעזה לתחום ישראל כדי לפגוע בחיילים, ובתכנון לבצע פיגוע מיקוח על ידי חטיפת חייל, במהלך חודש מארס 95.

בכתב האישום, שהגישה התובעת הצבאית סגן דנה מרדנגברישוולי, נטען כי במהלך שנת 94' יצר הנאשם קשר עם תושב עזה וביקש ממנו להשיג עבורו אמצעי לחימה כדי לנקום באדם עמו היה מסוכסך. כתמורה הציע הנאשם לתושב עזה, ויסאם פאראונה, לסייע לו בהבאת צעירים מעזה לתל שבע כדי שאלה ישמשו כמחבלים מתאבדים שיבצעו פיגוע התאבדות בישראל.

על פי כתב האישום, נפגש עם המחבל, כאמל כחיל, אחד מהמבוקשים במחבלי החמאס ואשר היה מעורב ברציחתם של שלושה חיילי צה"ל וחטיפה משתפי פעולה, אשר לאחר זמן קצר נהרג בעת הכנת מטעני חבלה בבית בעזה. השלושה תכננו להעביר כמות גדולה של חומר נפץ מעזה לתל שבע. בהמשך יצרו קשר עם נהג משאית עזתי בעל אישור כניסה לישראל.

על פי כתב האישום, ב-20 במארס הועמסה משאיתו של ריאד סמרי בכמות גדולה של חומר נפץ, כשהוא מוסתר בתרמילים ובתיקי ג'ינס בתוך במשקל כולל של בין 30 ל-42 ק"ג. "התיקים הנ"ל היו מתאימים לשימושם של מחבלים מתאבדים, וכל שהיה על אותו מחבל מתאבד לעשות הוא לחבר, להדליק אבטיע יומם כדי ליצור את השליטה כזמן הפיצוץ", נטען.

הנהג הוביל את המשאית אל מחוץ לעזה דרך מחסום ארז. באזור תל שבע, ערכו שני שוטרי הסיור ניסים אלון ופרץ איצקוביץ סריקה במשאית וגילו את חומר הנפץ, אחר שהבחינו באדם נמלט מהמשאית, שותף נוסף להברחה, שיצא ממקום מסתור במשאית.

במהלך הבדיקה, תקף הנהג סמרי את השוטרים במוט ברזל וגרם לאחד מהם שבר בגולגלתו. סמרי נמלט אך נעצר למחרת. המשאית על תוכנה, שכלל לולים של עופות, פוצצה על ידי חבלנים משטרתיים.

כתב עתי"ם שלומי מרעלם מוסר.

כתב עתי"ם מוסיף כי ויסאם פאראונה וריאד סמרי, המואשמים בכתב אישום אחר, כופרים באישומים המיוחסים להם.

משפטם של שלושת הנאשמים יתחדש בשבוע הבא.

המשטרה החלה בחקירת האסון בפסטיבל ערד

היחידה הארצית לחקירות משטים של המשטרה פתחה אתמול בחקירת האסון בפסטיבל ערד שבו נהרגו שלושה בני נוער.

החקירה נפתחה בשל חשדות לגרימת מוות ברשלנות. גורמים במשטרה מציינים, כי בכל הנראה יזומנו לחקירה כל הגורמים שהיו מעורבים בתכנון הפסטיבל והפקתו, וביניהם משרדי ההפקה, מוכרי הכרטיסים, המארגנים, העירייה ועוד.

כתב עתי"ם מציין, כי ועדת הבדיקה המשטרתית, שאמורה לבדוק את תפקוד המשטרה בפרשה, עדיין לא הגישה את מסקנותיה.

המסקנות שהגישה ועדת החקירה שהקימה השרה שולמית אלוני הועברו ל"חלקות בלבד".

נעצרו שני צעירים החשודים בשוד בנק הפועלים בירושלים

בית המשפט האריך מעצרם של שני תושבי נתניה אחרים החשודים כי סייעו לשניים להימלט מהמקום

משפט השלום בירושלים התיר ביום חמישי בהבהיים לפרסם את דבר מעצרם של שני תושבי נתניה החשודים כי שדדו שני מיליון ש"ח מסניף בנק הפועלים בכיכר השבת בירושלים, לפני כשבועיים.

כמו כן, האריך בית המשפט ב-8 ימים נוספים את מעצרם של שני תושבי נתניה אחרים והחשודים כי סייעו לשניים להימלט מהמקום.

כזכור, שדדו שני אלמונים את סניף בנק הפועלים בכיכר השבת לפני כשבועיים. עפ"י השחזור, השניים חדרו אל הסניף דרך הכניסה המיועדת לעובדים לפני פתיחת הסניף לקהל, והמתינו לפתיחת הכספת לקראת תחילת יום העסקים. משזו נפתחה איימו על הפקידים באמצעות אקדח ונמלטו מהמקום כשבאמתחתם שני מיליון ש"ח.

בתחילת השבוע עצרה משטרת ירושלים שני תושבי נתניה אריה שידי (33) ויוסף סייב (32) בחשד כי שדדו את סניף הבנק. על מעצרם הוטל צו איסור פרסום. בדיון על הארכת מעצרם טען בא כוח המשטרה, כי השניים שדדו את הבנק, ונמלטו מהמקום על גבי קטנוע למקום מפגש מוסכם בו המתינה להם מכונית מילוט ובה נהג ואדם נוסף. בא כוח המשטרה הציג בפני בית המשפט מסמכים חסויים וביקש את הארכת המעצר על מנת שתהיה בידי המשטרה שהות לחפש את כלי הנשק והכסף שנשדד. בית המשפט האריך את מעצרם ב-15 ימים נוספים.

ביום חמישי הובאו לבית המשפט ויקטור עטיה (32) ושמעון מסיקה (30) החשודים, כי המתינו לשודדים במכונית המילוט והיו שותפים לתכנון השוד. בדיון על הארכת מעצרם טען בא כוח המשטרה, כי המילוט בוצע במכונית המרצדס השחורה שבבעלותו של ויקטור עטיה, וכי כבר בשעות הצהריים המוקדמות זמן קצר לאחר שהסתיים המילוט התלונן עטיה במשטרה על גניבת המכונית.

בפני בית המשפט הוצגו מסמכים סודיים לאישוש הטענה. בית משפט השלום האריך את מעצרם של השניים ב-8 ימים נוספים.

חידושים בסמינריוני האגודה להתנדבות

שורה של חידושים לגיוון הסמינריונים לבנות השרות הלאומי יונהגו השנה ב"אגודה להתנדבות בישראל".

בהנהגתו של הרב צפניה דרורי שליט"א, יו"ר האגודה, תיכנן הרב בקדשנות תוכנית תורנית מובנית, המאפשרת גם לימוד בקבוצות קטנות ומתן טיפול פרטני לבנות.

ההרצאות השונות ילמדו במבנה מדורג על ערך השליחות בקהילה, היכולת לקבל את השנה וביחוד לבנות היוצאות לעיירות פיתוח בתיה"ח וכד', גישת הטיפול בנוער, התמודדות עם מנהלים, ובשבת – יתמקדו הדיינים בהתמודדות עם משבר הזהות בחברה הישראלית.

מנכ"ל האגודה, יצחק לנגה, הדגיש כי השיעורים משמשים אמצעי להגברת הלימוד וליצירת קשר עם רבנים ותלמידי-חכמים שיוכלו להנחות את הבנות בכל פעילותן.

בין המרצים: יונה גודמן, הפסיכולוג וולך, רבנים ואישי ציבור נוספים.

לפרטים נוספים: 330788-050, רמי

פרום שערים לקרנות — בנק המזרחי

שם קרן	מספר קרן	מחיר יחידה	מחיר פדיון	אחוז שינוי
אוורגרין מניות	5120779	112.90	110.54	0.03
המרה	5120274	835.36	826.09	-0.13
חלמיש	5120050	222.00	219.53	
לשם	5120076	1,109.52	1,097.10	0.10
סלע	5120134	1,035.08	1,026.32	0.06
עירית	5120175	2,992.98	2,959.48	-0.18
עמרה שלהבת	5120159	157.71	156.54	-0.15
עמרה כוללת	5120019	164.11	163.48	0.03
עמרה משתנים	5120118	1,439.64	1,423.19	-0.20
עמרה אג"ח מדינה	5120092	886.43	878.86	0.21
עמרה כר"ם	5120035	1,569.83	1,563.79	-0.02
עמרה פז	5120431	127.99	126.56	-0.25
עמרה מעוף	5120498	143.94	142.69	-0.27
עמרה יצוא	5120597	64.16	63.38	-0.10
עמרה שני	5120555	76.10	75.65	-0.17
עמרה שנהב	5120654	73.36	72.91	-0.10
צוק	5120373	256.19	254.92	-0.07

שערי הדולר בעולם

השערים נכונים לאתמול שעה 20.00 שעון ישראל בניו יורק

	נמוך	גבוה	אחרון	שינוי יומי באחוזים
לירה שטרלינג*	1.5905	1.5975	1.5960	+0.0027
מארק גרמני	1.3832	1.3890	1.3855	-0.0024
פרנק שוויצרי	1.1480	1.1530	1.1507	-0.0014
פרנק צרפתי	4.7980	4.8202	4.8087	-0.0051
יאן יפני	87.60	88.20	88.06	+0.1200
אונקית זהב*	384.50	387.00	385.65	-1.0000
אונקית כסף*	5.1400	5.2300	5.1800	-0.0200
מדד הדאו ג'ונס	4,707.60	4,731.01	4,741.57	+23.95
מדד המניות הישראליות בניו יורק	155.82	158.35	156.09	-0.98

* בדולרים

לוח הצפה

התקשרות בחברות ואמינות

דירות למכירה ולהשכרה - כללי

● למכירה בבני ברק ברח' הירדן 2½, + 3 מרפסות ע"ע, רוו"ש 09-611089.

● להשכרה בשדום משה"ב 5 + גינה חצר משק 650 $, טלפון – 03-6771461.

● 2.5 בגבעת שמואל נאה, ק"ב, מול הדר אילן 116,000 $ כותנים מצויינים 03-5322284.

חיפה

● למכירה בבעשים, חיפה, קוטג' מפואר 6 + ח' בטחון + ח. כביסה + מרפסת גגן!!! 270 מ"ר + גינה וחניה כניסה פרטית מיידית!!! $540,000 גמיש "לתנדף" – 04-376621.

הצעות עבודה

● פקידה למרפאה בבני-ברק, מעל גיל 40 אינטליגנטית ונאה, דתית, 03-5783688 15.00–18.30 לשעות.

● לאגודה ציבורית דרושים לעבודה בטלפון בעלי כושר שכנוע ותיפקוד בסביבה דינמית שכר לפי שעות, להתקשר בין 14.00–16.00 בלבד 02-244242 לשושנה.

מכוניות

● אסטריד 91', 72,000 ק"מ, רמה 2 + תוספות, 03-5752715.

● רנו 5 87, מספר 1250, שלישית, מזדון!! בבית 08-476626, 052-424306.

סיעוד

● הבאת עובדים זרים פיליפינים/יות לעבודה 24 שעות 03-5782956.

קיט

● בצפת להשכרה דירת קיט + מזגן 06-974491.

חזנים

● חזן מפואר עם הרבה נסיון קול ערב פנוי לימים הנוראים טלפון 06-362337.

שונות

● למכירה אורגן דו קומתי מדיס איטלקי 850 ש"ח 03-6771461.

תיווך שפר טל' 03-5719097
ברמת השרון, מורשה, דו משפחתי על חצי דונם, 12 חדרים 4 מפלסים 3 מטבחים 7 אמבט + גג 70 מ'

צעירים/ות נמרצים/ות
דרושים/ות למדריכי בנ"ע, עזרא בעלי יכולת ארגון לעבודה בחופשת הקיץ מכל אזורי ארץ ישראל טל' 02-6527748

ב"ה
עבור חברתי
דתית-לאומית, אקדמאית, נאה, תמירה, 26/1.76, מעניינת ואיכותית
רק אם אתה דתי-לאומי, אקדמאי, גבוה, ממוצא אירופאי, איכותי ומעניין עד 30 שלח פרטים לת.ד. 52612 תל-אביב

מתפנה באיזור ירושלים
★ בוגר ישיבת הסדר
★ בעל סמיכה לרבנות
★ דוקטורנט בחינוך
★ נסיון וותק בניהול חינוכי
★ רשיון הוראה לעל תיכוני ומעלה
מעוניין בתפקיד בכיר
פניות לת.ד. 30 רעננה לציין על המעטפה עבור מנהל 1

שערים יציגים ל-27.7.95

סל המטבעות	3.4711
דולר ארה"ב	2.9760
מארק גרמני	2.1482
לירה שטרלינג	4.7423
פרנק צרפתי	0.6193
יין יפני (100)	3.3849
גילדן הולנדי	1.9175
פרנק שוויצרי	2.5884
כתר שבדי	0.4210
כתר נורבגי	0.4842
כתר דני	0.5519
מארק פיני	0.7080
דולר קנדי	2.1886
דולר אוסטרלי	2.1896
רנד דרום אפריקני	0.8194
פרנק בלגי (10)	1.0448
שילינג אוסטרי (10)	3.0540
לירה איטלקית (1000)	1.8699
לירה אירית	4.8866
פזטה ספרדית (100)	2.5042
יחידת מטבע אירופית	3.9889
דינר ירדני (שטרי כסף)	4.3450
לירה לבנונית (10)	0.0183
לירה מצרית (שטרי כסף)	0.9226

מגן דוד

אופקים 07-274767, אור-יהודה 03-9311111, אזור 03-9642333, אילת 07-372333, אריאל 03-9366111, אשדוד 08-551333, אשכול/צוחר 07-274767, אשקלון 08-551333, באר-שבע 07-274767, בית-שאן 06-553333, בית-שמש 02-523133, בני-ברק 03-5460111, בת-ים 03-9642333, גבעתיים 03-5460111, גבעת-שמואל 03-9311111, דימונה 07-559333, הרצליה 03-9311111, זכרון-יעקב 09-623333, חדרה 09-623333, חולון 03-9642333, חיפה 04-512233, חצור-גלילית 06-790111, טבריה 06-790111, יבנה 08-451333, יהוד 03-5460111, יקנעם 04-512233, ירוחם 07-559333, ירושלים 02-523133, כפר-סבא 03-9311111, כרמיאל 04-912333, לוד 03-9642333, מגדל-העמק 06-553333, מעלות 04-912333, מצפה-רמון 07-586058, נהריה 04-912333, נצרת-עילית 06-553333, נתיבות 07-274767, נתניה 09-623333, עכו 04-912333, עפולה 06-553333, ערד 07-559333, פתח-תקוה 03-9311111, צפת 06-790111, קצרין 06-790111, קרית-גת 08-551333, קרית-טבעון 04-512233, קרית-מוצקין 04-512233, קרית-מלאכי 08-551333, קרית-שמונה 06-944334, ראשון-לציון 03-9642333, ראש-פינה 06-790111, רחובות 08-9642333, רמלה 08-9642333, רמת-גן 03-5460111, רמת-השרון 03-5460111, רעננה 03-9311111, שדרות 08-551333, תל-אביב 03-5460111.

מרום – מוקד רפואי לטיפול מיידי בשעות הערב והלילה

רופא ילדים, פנימי, כירורג, רנטגן, מעבדות, מ-7 בערב עד חצות.

"מעייני-הישועה", רח' שרת 17 בני-ברק, טל' 5771111.

מוכר ע"י כל קופות החולים.

עזרה ראשונה לטיפול בשיניים

מוקד לעזרה ראשונה של הסתדרות רופאי שיניים, פתוח 24 שעות ביממה: 177-022-3773.

ההתאחדות לספורט נגד שיתוף ספורטאים לא יהודיים במשחקים אולימפיים

עליתם של ספורטאים ממדינות חבר העמים, בחלקם נשואים פיקטיבית עם יהודיות החמירה את הבעיה

מאת חיים פוקר"ש, סופר "הצופה"

ההתאחדות לספורט בישראל תיאבק נגד שיתופם של ספורטאים לא יהודיים בנבחרי ישראל בתחרויות הספורט הייצוגיות ובכלל זה לקראת התחרויות האולימפיות.

זאת לאחר שהתברר כי ספורטאים עולים, בעיקר ממדינות חבר העמים יוזמים נשואים פיקטיביים עם יהודיות, כדי להגיע לייצוג ישראל בעולם, ולקבל "זכויות של עולה".

יחזקאל הרמלך, היו"ר הנשיא של ההתאחדות לספורט בישראל, מסר על כך במסיבת היכרות עם תא הכתבים לענייני ספורט שליד אגודת העתונאים בתל אביב. הרמלך אמר כי הוא מודע לחומרת המצב ובדעתו ליזום מגעים עם הסוכנות היהודית ועם משרד הקליטה לשדוד עלייתם של ספורטאים יהודיים הענינים על הקריטריונים של משרד הפנים לגבי זהותם היהודית.

זאב ברוזון, מנכ"ל איגוד הספורט הדתי "אליצור" המשמש גם כסגן יו"ר ההתאחדות לספורט בישראל, אמר לכתב "הצופה" כי אף הוא מודע לחומרת המצב.

"המצב הולך ומחמיר ועל ההתאחדות לספורט, לגלות זהירות ומעורבות יתר כדי למנוע את התופעה".

לגבי טענת סגן שר החינוך, התרבות והספורט, מיכה גולדמן, באילו גם אליצור "מזניחה" את הפעילות בענפי האתלטיקה", הוא אמר כי אליצור מטפחת אלופי ריצה מבין ילדי העולים מאתיופיה המתחנכים במוסדות חינוך ממלכתיים דתיים, והיא משקיעה מאמצים מרובים בענף זה, שהיה לענף יוקרתי לגבי אליצור.

נתפסו 187 שטרות 100 ש"ח מזוייפים

המשטרה תפסה 187 שטרות מזוייפים של 100 ש"ח אצל תושב העיר, שנעצר לחקירה.

קופאית בסניף "שופרסל" ב"קניון הנגב" בבאר שבע הזמינה ביום רביעי המשטרה, לאחר שלקוח ניסה לשלם בקופה עבור קניותיו בשטר כסף בערך נקוב של 100 ש"ח. הקופאית הבחינה בכך ששטר הכסף היה מזוייף. שוטרים הגיעו לקניון, איתרו את האיש, בן 55 מבאר שבע, שעוכב לחקירה. ברשותו נמצא כסף רב: 18,700 ש"ח, הכל בשטרות מזויפים בערך נקוב של 100 ש"ח.

עוד הוברר, שהוא עוד הספיק לשלם בשטר מזויף עבור קניות שביצע בבית הכל בו של "המשביר לצרכן" בקניון.

בעל השטרות המזויפים נכלא להמשך חקירה. ביום ו' תבקש המשטרה מבית משפט השלום בעיר לצוות על הארכת מעצרו, לצורך השלמת החקירה.

נעצרו 2 ישראלים בחשד להונאה

סימון קרנפלד ורני ריסקין, שניהם בני 25, תושבי קריה, נעצרו בבית משפט השלום בתל אביב בחשד שהשתמשו בכרטיסי אשראי גנובים.

בבקשת המעצר נטען, כי שימוש בכרטיסי אשראי גנובים הפך למכת מדינה ולשיטה פופולרית. עוד נטען כי השניים ביצעו רכישות שונות בכרטיסי אשראי גנובים בעיר אילת ותל אביב.

נרשמו לנישואין

הרבנות הראשית לרחובות והסביבה

פלד גיא אברהם בן מיכאל רווק רחובות; גלזר רוית רבקה בת ישעיהו רווקה חשה.

קפרשטיין אליאב בן אלכסנדר רווק בית"ם רחובות; גאאטה חנית בת ראובן רווקה בן הגאי; תשובה שלום בן אברהם רווק בני-ברק; סעדון שלומית בת יהואל רווקה רחובות.

צור רמי בן דוד רווק צפורי; בילינה מאירה בת אריה רווקה רחובות.

שרה יריב בן חיים רווק רחובות; קריאף מרב בת מרדכי רווקה רחובות.

רז יוסף בן אברהם רווק חולון; שני ענבל בת יצחק רווקה רחובות.

שלמה אורי בן דוד רווק רחובות; קריטי סגדר בת שלמה גרושה רחובות.

מפריקן לאונד בן ולדימיר רווק בה"ם באר-שבע; אלדרוב אלה בת אינליי רווקה בה"ם באר-שבע.

גלמן אדוארד (צבי) בן איגור (יצחק) רווק בה"ם רחובות; גרשטנין נטליה בת גברי רווקה בה"ם רחובות.

עזרי אמנון בן יחיאל רווק הר-השרון; מרי קרן בת יוסף רווקה רחובות.

ברקוביץ' שלמה בן יצחק רווק ק. גת; אסולין ענת בת אברהם רווקה רחובות.

יפת עמיר בן צדוק רווק ת"א; סבירסקי רבודה מאלה בת ג'ורמו רווקה ארגנטינה אשדוד.

אמונה

"אמונה" סניף תל-אביב

● פרשת שבוע בהמשך שינקין המערכה 40 תל-אביב המרצה: הרב פרין.

● פרשת שבוע במבנין הנוער הדתי קרית שלום המרצה: הגב' חוה שכטר.

● פרשת שבוע בשעה 12:00 בצהריים בבית משפחת יוסף עדני רח' הבושם 15 תל-אביב.

מועצה אזורית שומרון
מחלקת החינוך
דרוש/ה
פסיכולוג/ית
לגני-ילדים ובתי-ספר באזורי השומרון
להשתלבות בצוות דינמי.
נא לפנות לשרות הפסיכולוגי-חינוכי קדומים,
ד.נ. צפון השומרון 44856 למתתיהו,
טלפונים: 09/921147,09/921687

בס"ד
חופשה כהלכה לכל המשפחה
מלון רנסנס
ירושלים

הקיץ אתם מוזמנים לצאת מהשיגרה לשנות כיוון ולהנות מחופשה באווירה יוקרתית במלון רנסנס ירושלים
* פעילויות מגוונות לילדים ולמבוגרים
* בריכות שחייה מרהיבות ומועדון בריאות משוכלל
* ערבי עמים סביב הבריכה ועוד...

גלאט כשר מהדרין מן המהדרין
* מבחר מסעדות מגוון ואיכותי
* בית כנסת במקום
* שעון שבת ומעלית שבת
* בריכה עם שעות רחצה נפרדות בערבים
* הסעה חינם לכותל בשעות קבועות

מבצעי קיץ
מחירים נמוכים במיוחד
(החל מהלילה הראשון)
לתאריכים 28.7 עד 6.8
לילה רביעי חינם
בתוקף מ-7.8 עד 2.9
ילד בחדר הורים - חינם
לילדים נוספים
הנחות משמעותיות
המבצעים על לינה וארוחת בוקר
תפריט מוזל לילדים

JERUSALEM RENAISSANCE HOTEL

עד 6 תשלומים בכרטיסי אשראי ללא ריבית והצמדה

להזמנות: מלון רנסנס
וולפסון 6 ירושלים טל. 02-6528111

בס"ד
ירושלים
"למען ציון לא אחשה ולמען ירושלים לא אשקוט" (ישעיה ס"ב)
ירושלים היא לב לבה של ארץ ישראל ונשמת אפו של העם היהודי. אויבים, מבית ומחוץ, מאיימים עליה ועל שלמותה.
אין שעה ראויה מליל תשעה באב להתאחד בלב אחד ולזעוק את זעקת ירושלים
בואו בהמוניכם במוצאי שבת
ליל ט' באב
לקריאת מגילת איכה ולצעדה סביב החומות אל הכותל
קריאת מגילת איכה תתקיים במוצ"ש ליל תשעה באב (5.8.95) בשעה 21.00 מול בית ראש הממשלה בירושלים
מרת' אגרון תצא, בשעה 22:00 צעדת המונים סביב חומות ירושלים עד לכותל המערבי בו תיקראנה הקינות
ירושלים בירת הנצח של עם ישראל!
הועד להצלת ירושלים
טל' 02-249887 ,249385 ,9932083
אוטובוסים יעמדו לציבור בתום הצעדה להסעה עד למרכז העיר במחיר רגיל
נא הפץ הודעה זו בקרב ידידיך ומכיריך

שערי חליפין במט"ח

בנק המזרחי

שערי קניה מכירה של בנקנוטים, העברות במטבע חוץ ליום 27.7.95, עד למהדורת בשעה 12.30. לעסקות בדולרים עד לסך 1,000 דולר וביותר המטבעות עד שווי 500 דולר יהיו כמפורט להלן:

בנוסף לשערים דלהלן יש לגבות עמלה בשיעור של 0.75%

המדינה	המטבע	יח'	שער קניה (צ'קים והעברות)	שער מכירה (צ'קים והעברות)	שער קניה (בנקנוטים)	שער מכירה (בנקנוטים)
ארה"ב	דולר	1	2.9536	2.9983	2.9000	3.0400
בריטניה	ליש"ט	1	4.7124	4.7838	4.6200	4.8500
שוודיה	כתר	1	0.4188	0.4252	0.4100	0.4300
שוויץ	פרנק	1	2.5717	2.6106	2.5200	2.6500
קנדה	דולר	1	2.1749	2.2079	2.1300	2.2400
פינלנד	מארק	1	0.7034	0.7141	0.6900	0.7200
גרמניה	מארק	1	2.1310	2.1633	2.0900	2.1900
דנמרק	כתר	1	0.5476	0.5560	0.5300	0.5600
הולנד	גולדן	1	1.9024	1.9313	1.8600	1.9600
איטליה	לירה	1000	1.8564	1.8845	1.8200	1.9100
אוסטרליה	דולר	1	2.1768	2.2097	2.1300	2.2400
אוסטריה	שילינג	10	3.0296	3.0755	2.9700	3.1200
צרפת	פרנק	1	0.6144	0.6237	0.6000	0.6300
נורווגיה	כתר	1	0.4802	0.4875	0.4700	0.4900
יפאן	ין	100	3.3697	3.4208	3.3000	3.4700

בתי חולים

יום שישי

ירושלים

הדסה עין כרם (ילדים), שערי צדק (כירורגית, אורטופדית, עיניים), הדסה הר הצופים (פנימית, נשים), ביקור חולים (א.א.ג.)

תל-אביב והמרכז

(כל המחלקות)

שיבא תל השומר, בילינסון פתח-תקוה, איכילוב תל-אביב, וולפסון חולון, אסף הרופא צריפין.

שבת

ירושלים

ביקור חולים (פנימית, א.א.ג.), שערי צדק (כירורגית, אורטופדית, נשים, ילדים), הדסה עין כרם (עיניים).

תל-אביב והמרכז

(כל המחלקות)

שיבא תל השומר, בילינסון פתח-תקוה, איכילוב תל-אביב, וולפסון חולון, אסף הרופא צריפין.

מרום – מוקד רפואי לטיפול מיידי בשעות הערב והלילה

רופא ילדים, פנימי, כירורג, רנטגן, מעבדות, מ-7 בערב עד חצות.

"מעייני-הישועה", רח' שרת 17 בני-ברק, טל' 5771111.

מוכר ע"י כל קופות החולים.

עזרה ראשונה לטיפול בשיניים

מוקד לעזרה ראשונה של הסתדרות רופאי שיניים, פתוח 24 שעות ביממה: 177-022-3773.

בתי מרקחת

יום שישי

ירושלים: ארנונה, לייב יפה 9, טל' 731901.

תל אביב: ארלוזורוב, ארלוזורוב 76, טל' 5230746; פארמקס, יהודה הימית 61 יפו, טל' 6822973.

בני ברק + רמת גן: פינצי, חיבת ציון 43 ר"ג, טל' 6182821.

אשדוד: קופת חולים מכבי רובע ד'.

חולון + בת ים: גני בת ים, הנביאים 3 בת ים, טל' 5515671.

פתח תקוה: הירקה, שטמפפר 24, טל' 9304515.

נתניה: כלל פארם, בנימין 60, טל' 338091.

יום שבת

ירושלים: שטראוס א', אביגדורי 3, 706660; מרכ"ש: סנטר פארם, יד חרוצים 20, טל' 731475.

תל אביב: גרוס, שינקין 27, טל' 5284791; שלמה המלך, שלמה המלך 78, טל' 5246461.

בני ברק + רמת גן: עליה, קריניצי 2 ר"ג, טל' 6722840.

אשדוד: קופת חולים מכבי, רובע ד'.

חולון + בת ים: מוזר, הגיבה רייק 20 בת ים, טל' 583360.

פתח תקוה: מיני פארם, שפרינצק 20, 9321067.

נתניה: קניון השרון, הרצל, 617766.

רדיו

יום ששי

ערוץ 7

06.30 עולת הבוקר – הרב דב ביגון; 07.00 משנה יומית – הרב עדי שרייבה; 08.00 פינת הלכה; 09.00 דיוקים של אריך – שעה עם אריך זיק; 10.00 מר דב שילנסקי; 11.00 הרב הראשי הרב ישראל מאיר לאו; 12.00 ספע בשבע – שעה של ברכות ושירים; 13.00 אבי ראט; 13.30 עת לילדים; 14.00 לקראת שבת; 15.00 הראשון לציון הרב מרדכי אליהו; 16.00 סיום שידורים.

קול המוסיקה

06.05 שחרית מוסיקלית; 09.05 קונצרט בוקר; 11.57 בימת שיר; 12.00 קלאסי-קל; 13.00 אמן השבוע; 14.05 לקראת שבת; 16.00 לבקשתכם; 18.00 דור הזהב.

רשת א'

06.05 שירים עבריים; 08.05 בינה לבינה; 09.05 מיסטיקה; 10.05 יש עצה; 11.05 הירושלמים; 12.05 ישראל 95; 13.05 שירים לקראת שבת; 14.05 בראש צעיר; 14.55 בימת שיר; 15.05 קבלת שבת – פרשת מסעי; 16.05 אמנות באלף; 17.05 המוסף לספרות.

רשת ב'

05.58 שמע ישראל; 06.05 הבוקר הזה; 09.05 מה יהיה; 11.05 שריקת פתיחה; 12.05 בחצי היום; 13.15 משעל בשישי; 15.05 הודעה על זמני הדלקת הנרות; 15.06 עתונות חוץ; 15.30 שירים יפים; 16.05 שירים; 17.05 פניני שבת; 18.05 ליל שבת.

רשת ג'

06.05 מעורב ישראלי; 08.05 שבעים שמונים; 10.05 אגן הים התיכון; 13.05 צפויות בדבש; 15.05 לפנות ערב; 17.05 כאן שם ובכל מקום.

מוצאי שבת

ערוץ 7

21.00 הרב הראשי ישראל מאיר לאו – שידור חוזר; 22.00 תוכנית אורח לסעמי; 23.00 הרב שלמה אבינר – שידור חוזר.

קול המוסיקה

21.05 קול המוסיקה הקאמרית בגליל העליון, 1995.

רשת א'

21.05 כפר ראשו; 22.05 מלווה מלכה; 23.05 קתדראות.

רשת ב'

21.05 סיבוב בלילה; 23.05 כל היום; 00.05 יומן חצות; 00.15 יתושי לילה; 01.05 לתוך הלילה; 05.05 אור ראשון.

רשת ג'

21.05 פזמונהמון; 22.05 בזמן האחרון; 23.05 שכרון חושים.

טלויזיה

יום ששי

החינוכית

08.00 גיאגלים – שידור חי; סיפורים קלאסיים לילדים; קיטי קט וחצמי; זעפן: בננות בפיג'מות; הקוסם מארץ עוץ; חתול שכונות; המפוחדים: הצגנינה הנפלאה; 11.00 אגדות עם רוסיות; 12.30 כבוד המשפחה; 13.00 זומביס; 13.30 לוחמי המלך האמיצים; 13.55 יהדי מבחוץ – חלק א'; 16.00 מוסף המוספים של ערב חרש.

הערוץ הראשון

06.30 חדשות בעברית; 06.31 מהדורת חדשות בערבית; 06.45 שעת כושר; 07.00 בוקר טוב ישראל; 15.00 קליידוסקופ; 15.30 מבראשית; 16.30 החדשות באנגלית; 16.40 הטונה על הנהר פלוס – סדרת דרמה חדשה; 17.05 על המרקע (ע); 17.15 סרט ערבי.

ערוץ 2

08.00 מקום קטן – כמהדין (ש"ח); 08.30 מבחן בד; 09.30 "כרטיס ל-2" (ש"ח); 10.00 מסאראת; 10.20 שישי סרט – אשת אחי; 12.00 אקשן; 12.30 אגם סוס הנהרות; 13.00 מבאזין הספורט העולמי של ג'ילט; 13.30 בראש בריא; 14.00 השבוע; 14.30 גבריאלה; 16.05 היפים והאמיצים; 17.00 החדשות; 17.05 חוף פרדייס; 17.35 הזה זה – קלסיקה; 18.25 אלף – סדרה קומית.

מוצאי שבת

הערוץ הראשון

21.00 מוצ"ש בקלנוע – המשחק המכור; 23.05 התחדש – שיזות, ראיונות, כתבות ושירים לחודש אב; 23.35 חדשות; 23.40 אשת הכומר; 00.30 פסוקו של יום.

ערוץ 2

20.30 גלגל המזל; 21.05 לא רופקים חשבון – תכנית מתיחות; 21.50 שרגא הקטן – סרט ישראלי; 23.30 אינטראקTV; 00.00 בארבע עיניים עם קתי צאנג – מגזין אקטואליה; 00.35 מרלנקו – מיני סדרה; 01.15 היום שיר.

הצופה עיתון יומי
HATZOFE DAILY

המו"ל הצופה בע"מ
עורך: משה אישון; מנכ"ל: נתן אשל; מערכת ומנהלה: תל-אביב, רח' הסתם 66, טל' 5622951, ת"ד 2045, חשבון בנק הדואר: 4411449, פקסימיליה טל' 5621502; סניף ירושלים: רח' בן-יהודה 3, ת"ד 1148, טל' 02-234910, בערב טל' 02-639524; סניף חיפה: רח' ארלוזורוב 1, טל' 04-663628, בערב 04-717145.
פקס משעה 2.00 בצהרים 04-717145
אין המערכת אחראית לתוכן המודעות ולסגנון

השר חריש בדיוני איגוד התעשיה הקיבוצית:

חברות התעשיה הגדולות בעולם טרם השקיעו בכלכלת ישראל

מאת חיים פיקרש, סופר "הצופה"

השקעות ומאסוציאציות שוחד בבירת מצד החברות הגדולות מיפן, מערב אירופה וארצות הברית, בישראל של עידן השלום, טרם נעשו – כך אמר שר התעשיה והמסחר, מיכה חריש, בכנס השנתי של איגוד התעשיה הקיבוצית שנערך בקיבוץ רמת רחל שליד ירושלים.

השר חריש אמר עוד כי מחסום הפחד מפני החרם הערבי, נשבר, אך הציפיות להחשת ההשקעות בישראל נמשכות. השר הוסיף ואמר כי בין הממשלה לבין נגיד בנק ישראל קיים קרע. לדבריו, החלטת הנגיד בהפחתת הריבית בהיקף של 0.5 אחוזים "הוא עשה צעוק מהממשלה". עתה ברור, הוסיף, שיש למנות מועצת נגידים שתדון בנושאי כלכלה והחלטותיה יחייבו את הנגיד.

שר התעשיה המסחר, כמו נשיא התאחדות התעשיינים דן פרופר, שבירך אף הוא את הכנס, קבעו כי גובה הריבית מוגזם – ושער החליפין הקפוא מאיים, מעודדים יבוא, מובילים ביצוא ופוגעים קשות בצמיחה.

יו"ר איגוד התעשיה הקיבוצית, מיכה הרץ והמנכ"ל של האיגוד, עודד בריש, הדגישו בסקירותיהם בפני באי הכנס כי אם ברצונה של התעשיה הקיבוצית להמשיך ולהתפתח עליה לעבור בהקדם שינויים ענפיים ומיבניים. "עלינו לחתור יותר ויותר לענפי האלקטרוניקה המתוחכמת, הכימיה והפרמצבטיקה ובד בבד ליצור ריכוזי כוח תעשייתיים שבהם יהיו שותפים מספר קיבוצים ואפשר גם משקיעים חיצוניים" – אמרו הדוברים.

נדחתה עתירה נגד חיוב 28 שיעורי נהיגה

בית הדין הגבוה לצדק (בג"צ) דחה את העתירה שהגישו מורי הנהיגה בעניים בתיים ותלון נגד החלטת שר התחבורה לחייב תלמידי נהיגה במינימום של 28 שיעורים.

מורי הנהיגה עתרו לבג"צ בעקבות החלטת שר התחבורה, ישראל קיסר, לחייב את לומדי הנהיגה במינימום של 28 שיעורים, זאת במגמה להבטיח מיומנות ורמת נהיגה טובה יותר של הנהגים החדשים.

בית הדין הגבוה לצדק בראשות השופט גבריאל בך הביע תמיהה על הגשת העתירה נגד יוזמת השר קיסר שביקש בהחלטתו להגביר את רמתו של הנהג כדי לצמצם ככל שניתן את הקטל בכבישים.

בנוסף על החלטת שר התחבורה לקבוע מינימום של 28 שיעורים לעומת פחות ממחצית כיום יחוייב התלמיד קודם שיגש למבחן הנהיגה המעשי (טסט) במבחן מוקדם של מנהל בית ספר לנהיגה שאינו משמש כמנהל בית הספר שבו למד התלמיד.

על פי תוכנית הלימודים שגובשה באגף הרישוי במשרד התחבורה, ילמדו במסגרת 28 שיעורי הנהיגה נושאים כגון: נסיעה במהירות, שליטה על הרכב בכבישים צרים, שמירת מרחק ונסיעת לילה.

בהחלטתו לחייב מינימום של 28 שיעורים אמר השר קיסר, כי בשנים האחרונות נעשתה מהפיכה בתשתית הכבישים, רמת הרכב עלתה, אולם רמת לימוד הנהיגה דרכה במקום: "אין לי ספק ששיפור יכולתו של הנהג הצעיר החדש יגרום בעקיפין לצימצום תאונות הדרכים".

הראשון לציון באוהל הזכרון ברמת־גן

מאת אליעז כהן

אתמול הגיע לאוהל הזכרון שהוקם השבוע בצומת הבורסה ברמת־גן הראשון לציון, הרב מרדכי אליהו.

הרב הדליק נר נשמה במקום וחיזק את יזמי האוהל היושבים בו. בשעה 18.00 העביר הרב אליהו שיעור לבאי־האוהל, שאליהם נוספו רבים מתושבי האזור. עלפי דברי יזמי אוהל־הזכרון, יתקיים האוהל עד תום שבעת ימי האבל מיום הפיגוע "עם ישראל יושב שבעה ברחובה של עיר, כיוון שהקורבנות הם קורבנות של כלל ישראל.

דווקא בשעה קשה זו, כשהקטבים בעם מתחדדים, צריך לצאת מסר של אחדות, מתוך התייחדות עם זכר הנרצחים ומתוך תפילה ותקוה לרפואתם של הפצועים" – אמרו. גם בשבת תתקיימנה תפילות באוהל הזכרון.

מלבד תפילות וסעודות השבת מתוכננים גם שיעורי תורה במקום, בפי רבני האיזור. בליל שבת יתקיים שיעור לגילאי חבריא ב' בשעה 22.30, ביום השבת יתקיים שיעור לציבור הרחב בשעה 18.00

שלושה אנשים נהרגו אתמול בתאונות דרכים

שלושה אנשים נהרגו אתמול בתאונות דרכים שונות בקרבת שער הגיא, צומת שורש וגן יבנה.

גרשון גרג'י (51) מראשון לציון ודן פרוקין (68) מקיבוץ צרעה, נהרגו אתמול בתאונות קשות שארעו בקטע שבין מחלף שער הגיא לירושלים, על כביש מספר 1.

תאונת הדרכים הראשונה ארעה בשעה 03:30 לפנות בוקר סמוך למחלף שער הגיא. גרשון גרג'י, שנהג במכונית פרטית, איבד את השליטה על מכוניתו והתחכך בגדר ההפרדה שעל הכביש. הוא עצר על מנת לבחון את הנזק שנגרם למכוניתו ובעת שעמד על הכביש, פגעה בו משאית סמיטריילר נהוגה בידי ערבי מנצרת. הוא מת במקום. נהג המשאית נעצר לחקירה ושוחרר לפנות ערב.

בתאונת הדרכים השנייה נהרג דן פרוקין, בעת שחצה עם מכוניתו את צומת שורש. אוטובוס תיירים התנגש בצד המכונית ופרוקין נהרג מיד. כוחות ההצלה שהוזעקו למקום עמלו שעה ארוכה על מנת להוציא את גופתו מהמכונית המעוכה.

הרוג בתאונת דרכים ליד גן יבנה

נהג העובד בהסעת נוסעים, נהרג אתמול בצהריים בהתנגשות מכוניתו עם משאית בצומת גן יבנה. ככל הנראה, איבד הנהג את השליטה על רכבו בעת הנסיעה, לא הצליח לבלום כשהגיע לצומת והתנגש במשאית שפנתה שמאלה מהכביש הראשי. כתוצאה מהתנגשות נהרג הנהג בו במקום.

מטוס האקדמיה המלכותית בירדן יורט לאחר שחדר לשמי ישראל

המטוס והטייס הוחזרו אחר הצהריים לירדן ★ הטייס היה בטיסת ניווט וחדר לשטח ישראל דרומית לים המלח

בתמונה: המטוס הירדני שהונחת אתמול בשדה עטרות בירושלים (צילום: נתי שוחט)

מאת דני שלום, סופר "הצופה"

אתמול לפני הצהריים חדר לישראל מטוס קל מסוג "פייפר צ'ירוקי" המופעל על ידי האקדמיה האווירית המלכותית של ירדן.

את המטוס הקל הטיס הטייס יוסף ג'מאל אחמד (22), שהיה בטיסת ניווט בדרום ירדן, וחדר בטעות לשטח ישראל.

המטוס נצפה על מסכי המכ"ם בישראל בשעה 11:30 לערך, ולקראתו הוזנקו שני מטוסי F־15 של חיל־האויר שהנחיתו אותו לאחר כבוד לנחות בשדה עטרות צפונית לירושלים.

הטייס נלקח על ידי המשטרה לתחנת צפון ירושלים בשכונת נוה יעקב הסמוכה לשדה התעופה, ושם נחקר לפשר כניסתו לשטח ישראל. בחקירתו הוא סיפר כי הוא חניך טיס באקדמיה האווירית, הממוקמת בשדה עמאן־מרקה, וכי נכנס לשטח ישראל בטעות, עת היה בטיסת ניווט באיזור ים המלח.

לאחר זמן קצר הוא הוחזר אל שדה התעופה עטרות. הוא נתקבל על ידי אנשי השדה אשר המינו אותו לכיבוד, ותדלקו את המטוס.

מדריכי האקדמיה האווירית המלכותית של ירדן, לא איפשרו לחניך הנרגש להחזיר את המטוס, ושניים מהם הגיעו אחר הצהריים במטוס קל נוסף מירדן, ואלה החזירו את שני המטוסים לרבת עמון.

סופרנו מציין כי האקדמיה האווירית המלכותית של ירדן היא למעשה בית ספר לטיסה לכל דבר, המכשיר טייסים להגדרי טיס פרטי, מכשירים, מטוסים דו־מנועיים ועד לרשיון טיס לנתיבי האויר. האקדמיה מפעילה כעשרים מטוסים קלים חד־ ודו־מנועיים.

שישה מטוסים של האקדמיה ביקרו ב־23 למאי השנה בישראל, והובילו מטס של האגודה הישראלית לתעופה כללית, אשר טס לשדה עמאן־מרקה כאורחי המלך חוסיין.

פורסם מכרז להפעלת סימולטורים לנהגי רכב

משרד התחבורה פרסם מכרז ראשון להפעלת דמיינים (סימולטורים) ללימוד נהיגה, במטרה לשפר את רמת לימוד הנהיגה בארץ.

המכרז שפורסם כולל הפעלת סימולטורים לרכב פרטי ורכב כבד, וכן סימולטורים לכיתות לימוד.

שר התחבורה ישראל קיסר מסר, כי הפעלת הסימולטורים עשוייה לשפר את מיומנות הנהיגה של הנהגים ותאפשר להם להתנסות במצבים מסוכנים ולרכוש מודעות לנהיגה בטוחה.

"הצלחנו לחולל המהפכה בכבישים, כלי הרכב הפכו לחדישים ומודרנים יותר ועתה המשימה העיקרית היא לשפר את רמתו של הנהג הישראלי", אמר קיסר.

הסימולטור ידמה לנהג נהיגה של רכב פרטי, מכשירי ההדמייה יכילו את כל אביזרי הנהיגה כמו הגה, ידית הילוכים, דוושות גז ובלמים, ויעניקו למשתמש תחושת נהיגה אמיתית.

הושג הסכם בבית התפוצות

סיכסוך העבודה הקשה שהביא לסגירת בית התפוצות בתל אביב הגיע לסיומו, לאחר שנציגי העובדים, ההסתדרות ומזכירות פועלי ת"א וההנהלה הגיעו להסכם הבנה לפתרון המשבר.

יו"ר האגף לאיגוד מקצועי ח"כ עמיר פרץ בירך על השגת ההסכם וציין, שמאבק העובדים על זכויותיהם ומעמדם לא היה לשווא.

הלשכה המשפטית של האגף לאיגוד מקצועי ליוותה את העובדים לאורך כל הדרך והעניקה להם שירותים משפטיים.

במסמך ההבנה הסכימו הצדדים על הצעותיו של ראש מינהל התרבות יוסי פרפסט.

הוסכם, כי כל חילוקי הדעות בעניינים הקשורים בתביעות העובדים המדורגים בדירוג האחיד בנושאי שכר וזכויות אחרות, לשנים 93־96, כבוצע מהחלת הסכם השכר של הדירוג האחיד, יובאו להכרעת בורר.

הוסכמה, שהושגה במרס בין ההסתדרות המח"ר לבין הנהלת בית התפוצות על ישום הסכם המח"ר על העובדים האקדמאים, תבוצע לאלתר.

הבורר יהיה פרופ' אברהם רמי פרידמן.

תערוכה "על טהרת תוצרת ישראל" תערך בסין

מאת חיים פיקרש, סופר "הצופה"

תערוכה גדולת ממדים תפתח בבייג'ין שבסין, "על טהרת התוצרת הישראלית", את הישגיה של ישראל בתחומי הסחר והיצור.

את התערוכה יוזמת חברת "אגוזה אינטרנשיונל", שהציגה עד כה בשלוש תערוכות בינלאומיות במוסקבה. התערוכה בסין תהיה המשך להסכם הסחר בין סין לישראל, משנת 1992 שבו הוכרה ישראל כמדינה מועדפת על ידי הסינים.

אילנה קפיטולניק, מסרה כי התערוכה הראשונה במוסקבה נפתחה לפני שלוש שנים עם 30 מציגים ואילו עתה, בתערוכה השלישית שהתקיימה בחודש שעבר, הציגו כבר 136 חברות ישראליות.

זהירות — חרקים בתירס

בבדיקות האחרונות שנערכו במעבדת מכון התורה והארץ בכפר דרום, התגלה שקרוב ל־50% מתירס הקלחים המצוי בשוק נגוע בשורצים.

את המחקר חשף לראשונה הרב עזריאל אריאל בסידרת השיעורים "כשרות המזון בתוצרת החקלאית" המשודרת ב"נחייני ונשמע" – מערכות ממוחשבות של חב"ד ליהדות בטלפון ברחובות ובבני ברק.

לעומת זאת בתירס הגרגרים הקפוא או שימורי גרגרי תירס הבעיה איננה קיימת. בגרעיני תירס מיובש (פופ קורן) נמצאו מספר שרצים, אך אלו ניתנים לזיהוי במבט חיצוני.

בשיעורו הסביר הרב אריאל כי אנשי המקצוע אינם מודעים לבעיה מכיוון ששרצים אלו אינם מזיקים לתירס, ולכן לא התייחסו עד היום לבעיה.

גם לאחר בישול התירס, יש הבה להפריד בין הגרעינים, ולשטוף היטב לפני האכילה.

ההסתדרות הגישה תביעת פיצויים על הלנת שכר עובדי בני־ברק

ההסתדרות הגישה ביום חמישי באמצעות הלשכה המשפטית של האגף לאיגוד מקצועי תביעה לפיצויים בגין הלנת שכרם של עובדי עיריית בני ברק נגד הנהלת העירייה.

עו"ד יעל הלוי המזכיר המטפל בענייני ההסתדרות הפקידים במועצת פועלי בני ברק, אריאל יעקבי, הגישו לבית הדין האזורי לעבודה בתל אביב 753 תביעות לפיצויי הלנת שכר בגין משכורות מאי 1995 ששולמה בפועל רק ב־29 ביוני 1995.

סכום התביעה כ־3 מיליון שקל. כמו כן הגישה ההסתדרות לבית הדין בקשה להאריך את המועד להגשת תביעות הלנת שכר בשם מאות גימלאי עיריית בני ברק, שגם גימלתם הולנה. הבקשה הוגשה, כדי שניתן יהיה לאתר את הגימלאים.

תזמורת חיפה בתחרות ע"ש לאונרד ברנשטיין

מאת א. צבי גבמן

תזמורת סימפונית חיפה אירחה את הסיבוב השני של התחרות הבינלאומית הראשונה לניצוח ע"ש לאונרד ברנשטיין, ירושלים 1995.

השלבים המוקדמים של התחרות, שהחלו בסוף חודש יוני מתקיימים בחמישה מקומות שונים ברחבי העולם: ארצות הברית, אנגליה, אוסטריה, יפן וישראל ומשתתפים בהם עשרות מנצחים מרחבי העולם.

התחרות היוקרתית מזכה את המנצח בפרס כספי של 25 אלף דולר וחוזי הופעה עם תזמורות מוסיקליות מהידועות בעולם. בשלב המקדים בחיפה הופיעו עם תזמורת סימפונית חיפה 8 עד 10 מנצחים מישראל אשר נבחרו מתוך 20 המשתתפים בסיבוב הראשון. התחרות היתה פתוחה לקהל הרחב והתקיימה באודיטוריום על הכרמל בחיפה.

שוד בסניף בנק הדואר בבני ברק

שני צעירים שדדו אתמול את סניף בנק הדואר בבני ברק ונמלטו על גבי אופנוע.

השודדים נכנסו לסניף הבנק ברחוב בירנבאום 31 בבני ברק, שלפו סכינים ודרשו מהפקידה שתעביר לידיהם את הכסף שהיה בקופה.

השודדים נטלו מעל הדלפק סכום כסף ונמלטו מהמקום. הפקידה לא נפגעה.

לסניף הבנק הגיעו כוחות גדולים של משטרת מרחב דן ובלשי היחידה המרכזית של משטרת ת"א ופתחו בחקירה.

מדען עולה התאבד בכרמיאל

ד"ר איגור רפאלוב (48), מדען עולה מבאקו שבחבר העמים, שם קץ לחייו ביום רביעי אחר הצהריים בדירתו בכרמיאל בשל מצוקה כלכלית קשה אליה נקלעה משפחתו.

ד"ר רפאלוב שלח יד בנפשו באמצעות רובה מסוג אמ־16 השייך לבנו החייל, דימיטרי (19), המשרת בחיל הים שהגיע הביתה לחופשה. הוא נטל את הרובה וירה בעצמו בסלון הדירה.

את הגופה מצא בנו הצעיר איליה בן ה־13.

ד"ר איגור רפאלוב עלה לפני כשנתיים עם אשתו ושני ילדיו.

אב התעלל בתינוקו בן 7 שבועות

המשטרה מחפשת אחר תושב הנגב, החשוד שהתעלל בצורה קשה בתינוק שלו.

פקיד סעד דיווח למשטרת מרחב הנגב שביום א' השבוע אושפז תינוק בן 40 יום במרכז הרפואי "סורוקה". התינוק סובל משברים בשתי רגליו, מחבלות ונשיכות בפניו ובעכוזו וכן משטפי דם סביב העיניים. אם התינוק מסרה, שהאב הוא שהתעלל בתינוק.

עם קבלת ההודעה החלה המשטרה בחיפושים אחר האב, שטרם אותר ולא נעצר עדיין.

שני ילדים, בני 4 וחצי ו־5 וחצי, ששיחקו אתמול במצית גרמו לדליקת ענק בבניין מגורים בדימונה. דיירי כל הקומות בשלושת הכניסות לבניין פונו מתוכו, ובדרך נס איש לא נפגע.

הדליקה פרצה בבית משותף שברחוב המעפילים 1239. שוטרים החלו בפינוי דיירי הבניין ובתוך כך הוזעקו כבאים, שהגיעו עם ארבעה כלי רכב לכיבוי.

בס"ד

חגיגת הזמר החסידי בקטיף

ושוב נצאה אל הדרך... אל הזמר...

אל חגיגת הזמר בקטיף, אשר תתקיים אי"ה ביום רביעי, י"ג אב תשנ"ה (9.8.95) בשעה 20.00 באגם קטיף עם

אברהם פריד

מיכאל שטרייכר ובנו דוד

זמר אורח: יהודה צ'יק

מקהלת הרבנות הצבאית

בליווי זיקוקי דינור מרהיבי עין!

מנחה: אדיר זיק ● מנצח ומנהל מוסיקלי: משה לאופר

במשך היום ניתן לבקר ב"יריד אמנות יהודית": הופעת "פרחי ירושלים" בניצוחו של חנן אביטל; קוסם; מתקני שעשועים ומפעש; חופי ים ובריכה; משחק רדיו של ערוץ 7; "עץ המצוות" – כפר דרום

הפצת כרטיסים ראשית: "הכרטיסי" – 03־9666141; 08־226979 ● כרטיס כניסה ברכישה מוקדמת מקנה הנחה של 10% ביריד האומנות ● רכשת כרטיס באמצעות ישראכרט תזכה בכרטיס שני חינם ותצורת 85 כוכבים.

● הארוע מאובטח ע"י כוחות הבטחון ומשטרת ישראל ●

בואו לשמוח, לחזק ולהתחזק!

לפרטים נוספים: 07־846233 מועצה אזורית חוף עזה

ערוץ 7 · הכי טוב ישראכרט · PEPSI MAX

אוניברסיטת בר־אילן

ועד העובדים

לחברנו שלום מלכה

יו"ר אגף לאיגוד המקצועי של הסתדרות הפועל המזרחי

מיטב ברכותינו

להבחרך מחדש כיו"ר האגף לאיגוד מקצועי

עלה והצלח

מנחם שכטר, יו"ר הועד

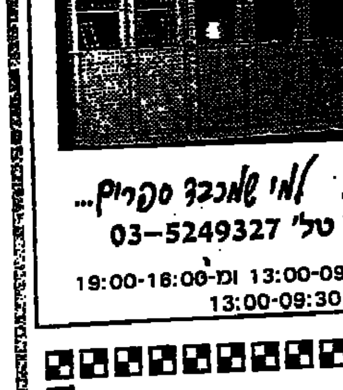

ספריות עם חלונות זכוכית

להגנה מפני אבק

קטלוג חינם לכל דורש

איטרכיטס /לוי שאמבצ ספריים...

בן־יהודה 97 ת"א, טל' 03־5249327

אולם תצוגה, פתוח מ־09:30־13:00 ומ־16:00־19:00

יום שישי מ־ 09:30־13:00

ב"ה

לבי"ס על יסודי דתי בירושלים

דרוש לשנת הלימודים תשנ"ו

סגן/נית מנהל

דרישות התפקיד:

★ הכרות והתמצאות במערכת החינוך הפורמאלית והבלתי פורמאלית בארץ
★ נסיון קודם בניהול או בתפקיד מקביל
★ יכולת שליטה בצוות חינוכי
★ יכולת ליזום פרוייקטים חינוכיים
★ נסיון קודם בעבודה עם נוער טעון טיפוח

יועדף מועמד בעל רקע תורני

על המועמדים לפנות בציון קורות חיים ופירוט נסיונם הקודם אל: ת.ד. 23092 ירושלים מיקוד 91230 עבור "סגן מנהל".

בס"ד

עמותת צביה רשת מפעלי חינוך תורניים

לנתיבות ישראל

יום עיון לבנות בענייני השעה

בין הנושאים: פסק הרבנים, לאן פני העם?

מדינת ישראל "ראשית צמיחת גאולתנו" ועוד...

מהו גבול הציות?

האם "העם עם הגולן"?

פסק הרבנים - גורם לאחדות העם או לפילוג?

תהליך השלום, קידום או עיכוב הציונות?

המרצים:

הרב נחום אליעזר רבינוביץ
ראש ישיבת "ברכת משה"

פרופ' אליאב שוחטמן
פרופ' למשפט עברי

הרב איתן איזמן
ראש רשת אולפנות צביה

הרב מנחם פליקס
אלון מורה

הגב' דניאלה וייס
קדומים

הגב' עילית איתם (פיין)
נ"ב, רמת הגולן

יום העיון יתקיים ביום שני ד' במנחם אב, משעה 9:00 בבוקר, בקמפוס של אולפנת צביה, רח' ירמיהו 5, ירושלים.

דמי השתתפות 15 ש"ח

הבנות מוזמנות

יהדות בפעולה ארועים עם נשמה

סוכות תשנ"ו - בנייני האומה ירושלים

מכירת הביתנים נמשכת

אמנות יהודית ויודאיקה • טכנולוגיה בשרות ההלכה • עולם הילד • הבית היהודי • ספרים • בניה לציבור הדתי • תיירות ונופש

לתערוכת "שיבנה בית המקדש" דרושים בוני דגמי בית המקדש • כלי המקדש • בגדי כהונה • בעלי יזמות הקשורות לענין מוזמנים לפנות

לפרטים וקבלת פרוספקט: 03־382102

קבלת מודעות אבל

הצופה

177־022־9977

מכבדים כרטיסי אשראי

לוח ומסחריות

24 שעות ביממה

בחיוג חינם!

למשה יוגב (וינריבר)

אתך באבלך הכבד במות אביך

ד"ר רפאל יוסף וינריבר ז"ל

פרסום אורן

ברוך דיין אמת

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו של ראש משפחתנו

ד"ר רפאל יוסף וינריבר ז"ל

בן ר' משה ומינצה דבורה הי"ד

הובא למנוחות בהר טמיר בירושלים

ביום ג' כ"ז בתמוז תשנ"ה

יושבים שבעה בבית המנוח רח' חנקין 47 כניסה ב' חולון.

המתאבלים מרה:

רעייתו: רבקה
בנו: משה וקרן יוגב (וינריבר) וב"ב
בנו: יהודה ומלכה יוגב (וינריבר) וב"ב
בתו: חוה
אחותו: שרה ואליעזר פיאנקה וב"ב
נכדיו ואחייניו, גיסתו וגיסו - רחל ויוסף.

למכובדנו

רבו של כפר פינס

הרב מיכאל שטרן הי"ו

ולכל המשפחה הנכבדה

עמכם באבלכם בהלקח

האם

מרת אלישבע ע"ה

בנחמת ציון וירושלים – תנוחמו!

צביה —

רשת חינוכית תורנית ע"ש

הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל

לחברנו היקר, יו"ר ועד בית הכנסת

נפתלי צחורי ומשפחתו

אתכם אנו באבלכם הכבד עם פטירת

רעיתך היקרה

שושנה נשמתה עדן

בנחמת ציון וירושלים תנוחמו

ועד ביהכנ"ס הפועל המזרחי חיפה

חוג רמב"ם

ועדת גמ"ח

هكذا من الأصل